

FYLKESMANNEN I OPPLAND

MIJØVERNAVDELINGEN

RAPPORT NR. 1

1984

NORD-OTTADALEN
OG
TAFJORDFJELLA
NATURVERDIER OG VERNEBEHOV

F O R O R D

Fylkesmannen i Oppland tok i juni 1982 opp med Miljøverndepartementet spørsmålet om å få stilt midler til disposisjon for en utredning av verneinteressene i Nord-Ottadalsområdet. Bakgrunnen for dette var dels de aktuelle vannkraftprosjekter som kan komme til å berøre området og dels den sikring av området som er aktuell i medhold av bygningsloven.

Miljøverndepartementet bevilget på grunnlag av denne henvendelsen midler til prosjektet og ba samtidig om at tilstøtende fjellområder i Møre og Romsdal ble trukket inn ved vurderingene.

Naturforvaltningskandidat Odd Rønningen har vært engasjert av fylkesmannen til å utføre dette arbeidet og har stått for skriving og utforming av rapporten.

FYLKESMANNEN I OPPLAND

Miljøvernavdelingen

INNHOOLD

	Side
SAMMENDRAG	1
Innledning	3
Områdeavgrensing og eiendomsforhold	5
A. REGISTRERINGER	8
A.1 Naturgrunnlaget	8
A.1.1 Naturgeografiske regioner	8
A.1.2 Klima og hydrologi	10
A.1.3 Geologi	13
A.1.4 Vegetasjon	20
A.1.5 Landskap	21
A.2 Vilt	24
A.2.1 Villrein	24
A.2.2 Annet storvilt	34
A.2.3 Andre pattedyr	35
A.2.4 Småvilt	39
A.2.5 Fugl	39
A.2.6 Jaktorganisering og jaktutbytte	43
A.3 Fiskeribiologi	46
A.4 Friluftsliv	52
A.4.1 Planlegging	52
A.4.2 Egnethet	52
A.4.3 Utøvelsen av de forskjellige aktiviteter .	56
A.5 Kulturminner	62
A.6 Naturinngrep og kvalifiset villmark	65
A.7 Naturområdet i offentlige arealplaner.....	67
B. EN SAMMENFATTET VURDERING AV NATUROMRÅDET. 68	68
B.1 Naturområdet Nord-Ottadalen og Taffjordfjella	68
B.2 Villreinområdet Nord-Ottadalen	73
B.3 Enkeltlokaliteter	77
B.4 Vassdragsnatur	91
C. FORSLAG TIL VEDTEKTSOMRÅDER FOR KOMMUNAL PLANLEGGING	97
C.1 Lesja kommune	99
C.2 Vågå kommune	103
C.3 Lom kommune	106
C.4 Skjåk kommune	109
Litteraturliste	113
Personlige meddelelser og Fotoillustrasjoner	119

SAMMENDRAG.

Denne rapporten er formet som en dokumentasjon, en oppsummering av kunnskaper om naturverdier som ligger i naturområdet Nord-Ottadalen og Tafjordfjella. Området ligger i kommunene Vågå, Lom, Lesja og Skjåk kommuner i Oppland og Rauma og Norddal og kommuner i Møre og Romsdal. Rapporten ender opp med et forslag til områder innen Oppland som bør sikres ved generalplanvedtekter, utifra de naturverdier som finnes i hvert delområde.

Deler av Nord-Ottadalen har tidligere vært foreslått vernet etter naturvernloven. Berørte kommuner i Oppland var ikke interessert i en slik løsning, og gikk i en felles uttalelse inn for at området ble sikret ved generalplanvedtekter. Dette vedtaket er imidlertid ikke tatt til følge i kommunenes generalplaner. Et betydelig område i Tafjordfjella i Møre og Romsdal er sikret med fylkesplan-vedtekt, og det arbeides med forslag til vern etter naturvernloven.

Dette dokumentasjonsprosjektet startet opp både for å underbygge eventuelle vernebehov, og for å framskaffe fagkunnskaper som gjør det mulig å se ulike aktuelle kraftutbyggingsprosjekter i området i en sammenheng. Rapporten fokuserer derfor først og fremst på helheten i naturområdet. Den tar for seg villreinstammen, det store, urørte villmarksområdet og eventuelle andre kvaliteter.

Nord-Ottadalen og Tafjordfjella er det nest største uberørte naturområdet i Sør-Norge. Ca 1500 km² av det mer enn 3500 km² store området tilfredsstiller kravet til kvalifisert villmark. Slike områder skal ligge mer enn 5 km fra veg, jernbane, andre tekniske inngrep og vassdragsreguleringer.

Forskjellen i klima mellom kyststrøkene i Tafjord og innlandsdalene i de østlige deler er svært stor. Nedbørmengdene som er målt i deler av Skjåk er de laveste i landet, ca 250 mm i året. Berggrunnen er ensartet og fattig, og plantesamfunnene har overveiende lav produksjonsevne i de undersøkte områdene. Likevel gir klimaforskjeller og forskjeller i løsmassedekning relativt variert vegetasjon. Det østlige preget i vegetasjonen når overraskende langt ut mot kysten. Det er lite med myr og grunne våtmarker i området, og dette gjenspeiler seg i en forholdsvis begrenset vannfuglfauna. Enkeltlokaliteter som Råkåvatn-området har likevel stor verdi for vannfugl.

Nord-Ottadalen er mest kjent som villreinområde. I dag finnes det ca 2300 reinsdyr på vinterbeite. Dette reinområdet er ett av de mest uberørte i landet, og dette har gitt grunnlaget for den spesielt storvokste reinen i området. Villreinområdet har forskningsverdi på grunn av denne uberørtheten, og det har gjort området spesielt ettertraktet som jaktområde.

Tafjordfjella er ett av de største friluftsområdene i Møre og Romsdal fylke, med nasjonal verdi. Nord-Ottadalen i Oppland har en helt annen status. Området er ikke tilrettelagt på samme måte som de mest kjente fjellområdene i fylket, og har derfor en alternativ verdi til disse.

Uberørtheten i Nord-Ottadalen og Tafjordfjella blir mer og mer verdifull, ettersom andre områder i økende grad blir påvirket av tekniske inngrep.

På grunnlag av de kunnskaper en har om naturforholdene i N.T i dag vil en komme med tilrådning om hvilke områder i Vågå, Lom, Lesja og Skjåk-kommuner som bør sikres med generalplanvedtekter. Vedtektenes form og detaljering av grenser vil bli tatt opp med kommunene

Innledning.

Nord-Ottadalen og Taffjordfjella (N.T) er et av de største, urørte fjellområdene i Sør-Norge, og er spesielt kjent for si livskraftige villreinstamme. I slutten av 1960-årene tok Lesja fjellstyre opp spørsmålet om oppretting av nasjonalpark for deler av Lordalen statsalmenning. I 1973 satte Miljøverndepartementet ned et utvalg med Eigil Reimers som formann, til å utrede eventuelle vernetiltak for dette området. Utvalget leverte sin utredning i 1975, med tilrådning om vern etter naturvernloven. Dette området ble tatt med i et større område som senere ble tilrådd vernet som landskapsvernområde av Naturvernutvalget for Nord-Gudbrandsdalen. Dette området var på 1490 km², beliggende i fire kommuner i Oppland.

Ved et møte i Vågå i 1978 gikk det klart fram at de impliserte kommuner ikke var innstilt på vern etter naturvernloven. Ved møtet samlet kommunene seg om en uttalelse der de gikk inn for at det foreslåtte landskapsvernområdet ble sikret med vedtekter til generalplanen i den enkelte kommune, og samordnet kommunene imellom. Dette ble Naturvernutvalgets tilrådning.

Kommunene Vågå, Lom, Skjåk og Lesja er idag på det nærmeste ferdige med sine generalplaner for neste 10-årsperiode, uten at behovet for sikring er tatt til følge i planene.

I Møre og Romsdal har det vært arbeidet med vernespørsmål i det tilgrensende området til Nord-Ottadalen. Et ca 672 km² stort område i Rauma og Norddal kommuner er sikret midlertidig med fylkesplanvedtekter. Det blir arbeidet videre med spørsmål om eventuelt vern etter naturvernloven.

Fra naturvernhold har en sett det nødvendig å få dokumentert verneinteressene i Nord-Ottadalen. I 1982 ble det bevilget penger til dette utredningsprosjektet fra Miljøverndepartementet. Flere vassdrag i Nord-Ottadalen og Taffjordfjella har interesse som kraftutbyggingsprosjekt. Det gjelder først og fremst Finnassdraget, Tora og Rauma m/Ulvåa, Asbjørnså og Grøna. Det er gjort en rekke faglige utredninger i forberedelse til konsesjonssøknad i Finna og Rauma. Imidlertid pålegges ikke konsesjonssøker å vurdere skadevirkninger av en utbygging utover nedbørfeltet. Fordi det er helheten som er viktig i dette området er det spesielt viktig å få vurdert slike virkninger. Det er også viktig med tanke på mulige framtidige utbyggingsplaner å ha undersøkt om det er områder eller forekomster som er aktuelle å verne etter naturvernloven. Slike undersøkelser påligger heller ikke konsesjonssøker.

Denne rapporten er derfor:

1. En sammenfatning av beskrivelser av mindre områder.
2. Enkelte egne utfyllende vurderinger utifra samtaler med lokalkjente og fagfolk
3. En vurdering av det totale materialet med en grov beskrivelse av området som helhet.
4. Et forslag til hvilke områder som faglig sett er viktigst å ta vare på i den tilstand de har i dag

Rapporten er tredelt, med

- A. En beskrivende del
- B. En samenfattet vurderende del

C. En kommunevis oppsummering med forslag
til sikring av områder

I forslaget til områdesikring i den enkelte kommune har en tatt utgangspunkt i tidligere foreslått landskapsvernområde. Rapporten fokuserer på villreinstammen, det store og urørte villmarksområdet og eventuelle andre kvaliteter. Planforslaget avviker noe fra tidligere grenseforslag grunnet nye kunnskaper som er presentert i denne rapporten.

Kvaliteten på bakgrunns materialet er antydnet i øverste høyre hjørne for hvert hovedkapittel og kildehenvisninger er samlet på slutten av hvert kapittel med nummer som refererer til litteraturlista bakerst i rapporten.

OMRÅDEAVGRENSING OG EIENDOMSFORHOLD.

Nord-Ottadalen og Tafjordfjella (N.T.) er fjellområdet mellom dalføret Lesja-Romsdalen og Ottadalen. I vest strekker området seg ut til Tafjord. En mer presis definisjon av Nord-Ottadalen i denne sammenheng er: Fjell- og skogområdene

- nord for Vågåvatn/Ottavatn - Rv 15-
Rv 58 vestover til fylkesgrensa
Oppland/Møre og Romsdal
- øst for kommunegrensa Stranda/
Norddal og øst for Tafjord/Rv 63
- sør for Rauma elv/Lesjaskogsvatn/
Lågen elv
- vest for Slådalsvegen.

Dette området ligger i kommunene Lesja, Vågå, Lom og Skiåk i Oppland fylke og Rauma og Norddal kommuner i Møre & Romsdal (Figur 1). Området er 3500 km² stort.

Nord-Ottadalen er en administrativ enhet for forvaltningen av villrein. Villreinområdet Ottadalen Nord er 3245 km², med 27 grunneiere fordelt på 7 kommuner. 36 % av arealene i villreinområdet er statsalmenning, 25 % bygdealmenning, og resten er private områder, stort sett organisert som grunneierlag (Figur 2).

A. REGISTRERINGER.

A.1 NATURGRUNNLAGET.

A.1.1 Naturgeografiske regioner.

En sentral oppgave for naturvernet er å bevare produktivitet og mangfold i naturen. Dette søker en i dag å oppnå bl.a ved å verne særegen, typisk og representativ natur i en tilstand så nær det opprinnelige som mulig. For at det framtidige nettverk av vernede områder skal representere mest mulig av den totale variasjon i naturtyper og økosystemer, er en avhengig av å se store områder under ett.

Med dette som utgangspunkt er det i regi av NORDISK MINISTERRÅD utarbeidet en naturregion-inndeling av Norden. Klassifikasjonssystemet er slik at hver naturregion har mest mulig likeartet natur, med klarest mulig skillelinjer mot naturtypene i naboregioner.

Dagens naturregion-inndeling er sannsynligvis ikke endelig, og vil bli justert etterhvert som ny viten etableres. Den regioninndelingen vi har bygger på vekstgeografiske, klimatiske, geologiske og landskapsmessige særtrekk, og hver region har sine karakteristiske naturtyper.

Nord-Ottadalen ligger i to vegetasjonssoner:

1. Den boreale sone.
2. Den alpine sone.

De fleste steder skiller et belte av fjellbjørkeskog den boreale sone fra den alpine. Den boreale sone kjennetegnes ved at den domineres av gran- og furuskoger av ulike typer. Skogområdene inntil Nord-Ottadalen og Taffjordfjella ligger i nordlig boreal sone som kjennetegnes med forholdsvis glisne barskogområder iblandet mye bjørkeskog.

Den alpine vegetasjonssone inneholder tre alpine belter; den låg-alpine med store risheier, den mellomalpine med høyt innslag av grasheier, og den høyalpine sone med liten vegetasjonsdekning, mye blokk- og oppfrysingsmark.

Nord-Ottadalens forfjell (boreale områder) ligger i naturgeografisk region: 33. Forfjellsregionen med hovedsaklig nordlig boreal vegetasjon. Underregionen i området er c. Gudbrandsdalen med bidaler.

Forfjellet til Taffjordfjella ligger i region 37. Vestlandets løv- og furuskogregion, underregion d. Nordfjord og Sunnmøres fjordstrøk.

Underregionen "Gudbrandsdalen med bidaler" ligger i sin helhet innenfor den kaledonske fjellkjeden. Dalene som er dannet av breisen er breie og dype, med store, åpne traufornede partier, dalinnsnevninger og trappetrinnsnignende økning i dalbunn-høyden. Klimaet preges av svært lite nedbør, lav vintertemperatur og høy sommertemperatur - en klimatisk sett ganske ekstrem underregion.

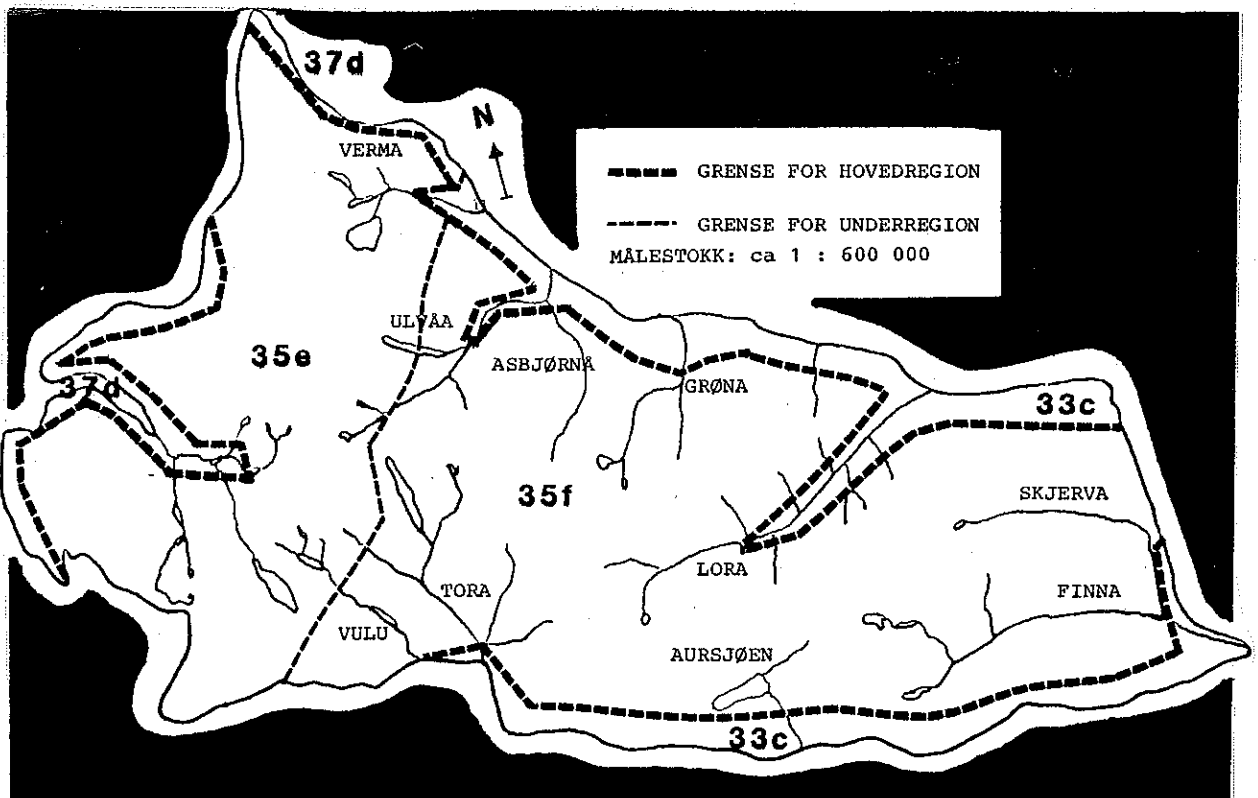
"Nordfjord og Sunnmøres fjordstrøk" kjennetegnes med store høydeforskjeller. Tomme eller brefylte botner i fjordenes omgivelser er vanlig. Området omfatter blandingsskog, der furu kan danne skog langt ut mot kysten. Innerst i fjordarmene er klimaet ofte svakt kontinentalt.

De alpine områdene i N.T. ligger i region 35. Fjellregionen i søndre del av fiellkjeden.

Området ligger i overgangen mellom flere underregioner:

- 35.d. Jotunheimen
- 35.e. Møretindene
- 35.f. Dovrefjell

Både Jotunheimen og Møretindene har svært oppstykket topografi. I Jotunheimen finnes tallrike botner adskilt av smale kammer og isolerte pigger. Isens pregning av landskapet øker fra øst mot vest. Blant storformene finner en perfekt utviklede U-daler, som er breie og åpne, med hengende sidedaler og dalbekkener. Møretindene er sterkt oppstykket av dype dalganger i fortsettelsen av fjordarmene. Mellomliggende fjellområder har liten utstrekning, men fjellene er høye og fjellsidene er bratte. Toppområdene i Møretindene-regionen er sterkt oppstykket av botner, med og uten breer, og storformene kan ligne mye på dem en finner i Jotunheimen regionen.

Figur 3. Naturgeografiske regioner i Nord-Ottadalen og Tafjordfjella. (Jfr. forslag til endring av grense for underregioner s. 10.)

Dovrefjellregionen har topografi som er forskjellig fra de to

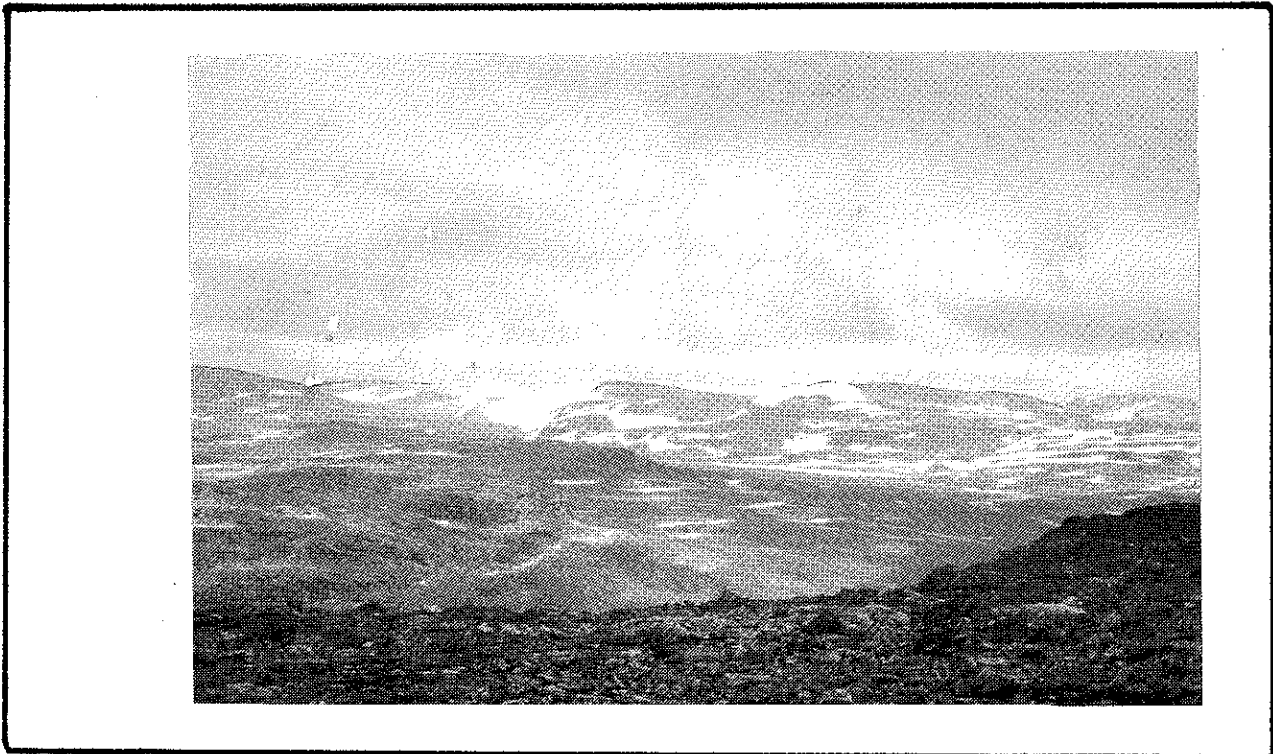
andre fjellregionene. Formene er relativt myke og velavrundede. Høyfjellsområdene er spredte, med velutviklet botn-topografi. Det er relativt sett liten høydevariasjon i de slake fjellområdene i Dovrefjell-regionen.

Naturgeografisk regioninndeling plasserer Nord-Ottadalen i underregionene Jotunheimen og Møretindene. Langs en forholdsvis markert linje sørvest-nordøst, grovt plassert langs fylkesgrensa mellom Møre & Romsdal og Oppland, går regiongrensen for Møretindene. Sørøst for denne linjen blir tettheten av botnene mye mindre enn i Møretindene og viddepreget tar over. Vegetasjon og dyreliv får også et mer kontinentalt (østlig) preg enn i Møretindene. Bl.a finner flere typiske kontinentale plantearter sin vestgrense i Toras og Ulvåas felter. De alpine områdene lengst i sør-øst er i naturgeografisk regioninndeling anført til Jotunheimen. Topografien i området er imidlertid mye mindre oppstykket enn det typiske for Jotunheimen. De mer dype glasiale dalene i området mangler også. Dessuten er berggrunnen i N.O. mye mer homogen og mer fattig enn i Jotunheimen. Berggrunnen i N.O er også mer homogen enn på Dovrefjell.

De slake fjellviddene og enkelte spredte topp-områder med botntopografi som kjennetegner Dovrefjell-regionen, preger derimot også N.O.

En finner derfor bedre grunnlag for å plassere Nord-Ottadalens sørøstlige fjellområder i underregion Dovrefjell enn i Jotunheimen.

Utifra konklusjonen ovenfor vil naturforholdene i N.T bli vurdert i forhold til Dovrefjell-regionen i denne rapporten.

Figur 4. Parti med rolige landskapsformer øst for Torsvatn.
(Foto: OR)

A.1.2 Klima og hydrologi.

De vestlige fjellområder i Nord-Ottadalen har et maritimt klima.

Fjellene i grensetraktene mellom Møre & Romsdal og Oppland danner regnskygge som har stor innvirkning på klimaskillet i dette området. Øst for Taffjord- og Romsdalsfjellene blir klimaet raskt mer kontinentalt. Årsnedbørmengden i Skjåk er av de laveste i landet. Lavest er den på målestasjon Gjeilo i Skjåk, der normalen er 250 mm. I dalstrøkene på nordsida av N.O. er årsnedbøren noe høyere, og øker en del med høyden. I deler av de vestlige fjellområder faller det omkring 2000 mm nedbør i året. Nedbøren kommer hovedsaklig om høsten og tidlig om vinteren i vest og om sommeren og høsten i øst. Det faller lite nedbør på senvinteren og om våren i hele området.

Elvene i N.T. har liten tilførsel av brevann. Avløpsfordelingen mellom vassdragene er nær knyttet til nedbøren. Årlig gjennomsnittlig avløp avtar fra ca 60 l/s/km² for nedbørfelt i nordvest til mindre enn 15 l/s/km² for felter i sør-øst.

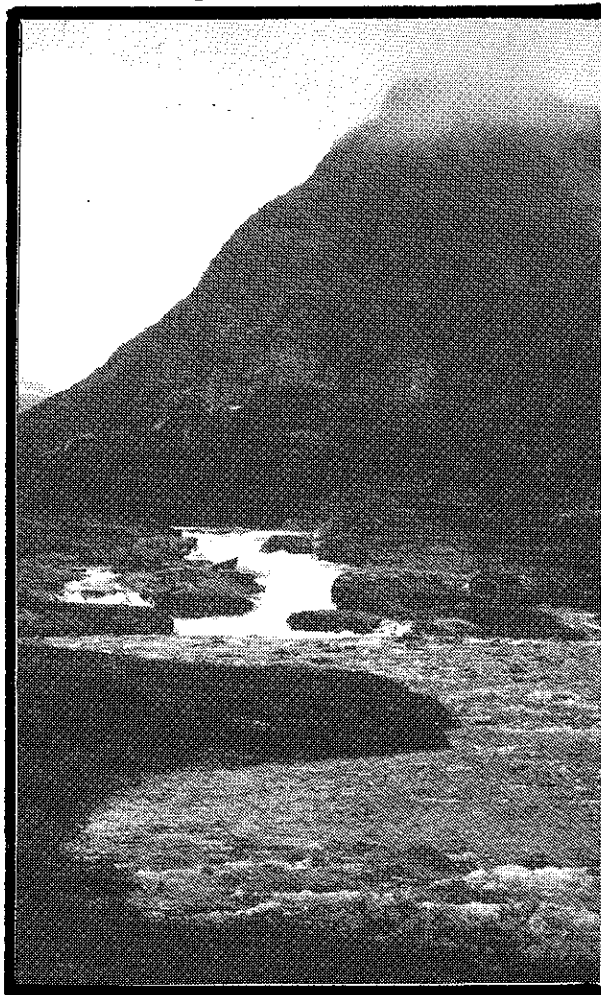
Vannskillet på nordsiden av N.O går ved Lesjaskogsvatnet, som drenerer både til Rauma og Lågen. På sørsida går vannskillet ved vestenden av Djupvatnet. Østover renner Otta og vestover Geirangerelva.

De største nedbørfeltene i N.O er Finna, Ulvåa og Lora (Tabell. 1)

Tabell 1. Areal av nedbørfelt for de største vassdragene i Nord-Ottadalen. Vassdrag i Taffjord er ikke tatt med. (Kilde: Hydrologisk avdeling. NVE-Statskraftverkene).

Vassdrag	Km ²
Istra	71
Verma	93
Ulvåa	418
Asbjørnå	88
Grøna	161
Lora	344
Finna m/Skjerva	459
Tora m/Føyasa	260

Fjellstrøkene i Nord-Ottadalen har det en kaller subarktisk tundraklima. Månedsmiddeltemperaturen er normalt lavere enn 10°C selv i årets varmeste måneder. Dalstrøkene i de østlige deler av området har varme somre, enkelte ganger mer enn +30 °C som maksimumstemperatur, og kalde vintre, med temperaturer under -40 °C. I Vågåmo er månedsmiddelttemperaturen i den varmeste måneden i året ca 24°C varmere enn den kaldeste. Ved målestasjon Valldal-Linge er forskjellen 14.5°C.

Figur 5. Tora elv. (Foto: KH)

Enkelte mindre breer finnes i N.T. Snøen blir liggende til

månedsskiftet juni-juli i de sentrale fjellstrøk. Ved Aursjøen i Skjåk er det registrert 192 dager med snødekke i året. I vestlige fjellstrøk ligger snøen mye kortere.

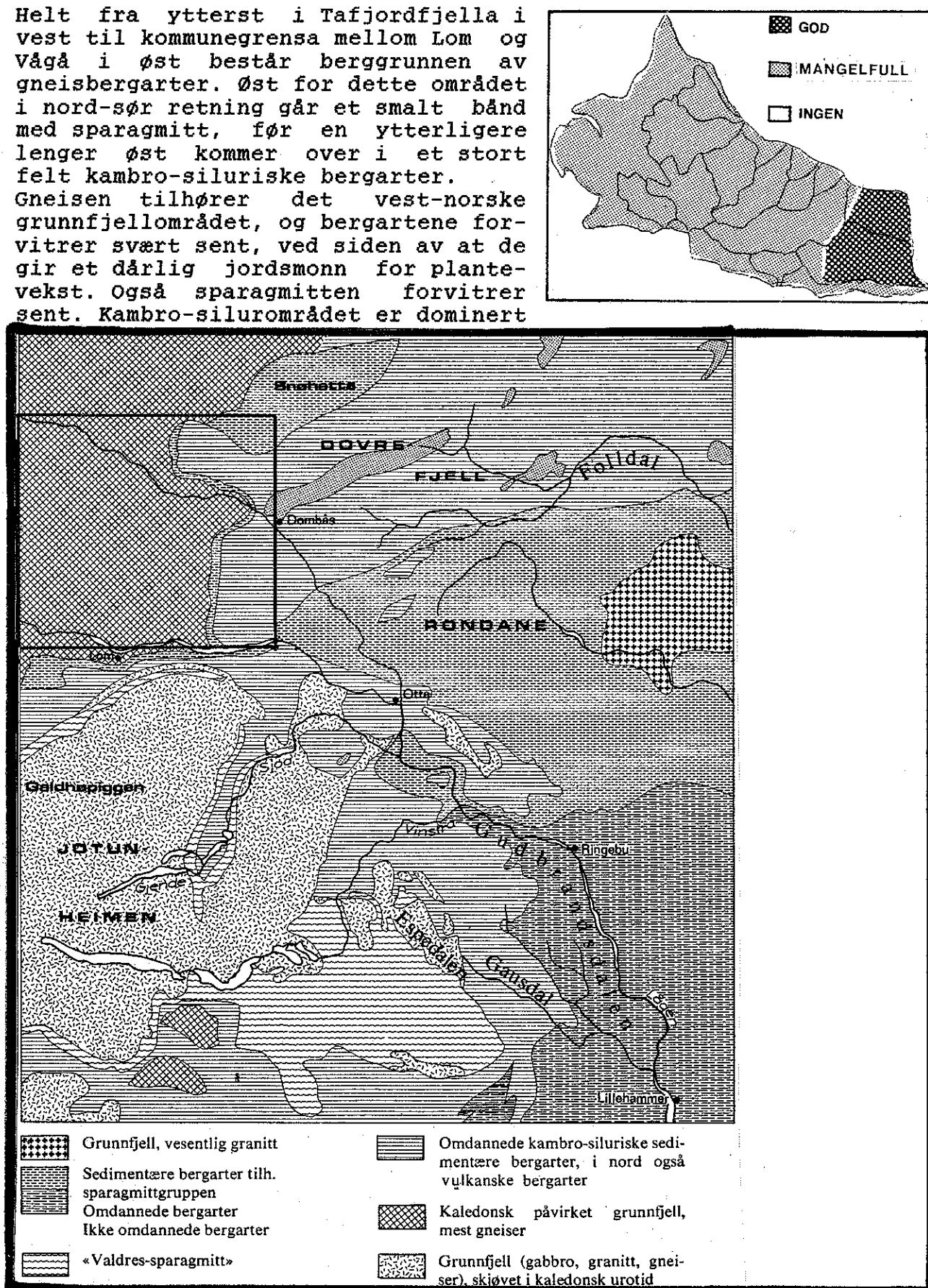
I de fleste elvene i området overstiger vanntemperaturen sjelden +10°C.

A.1.3 Geologi.

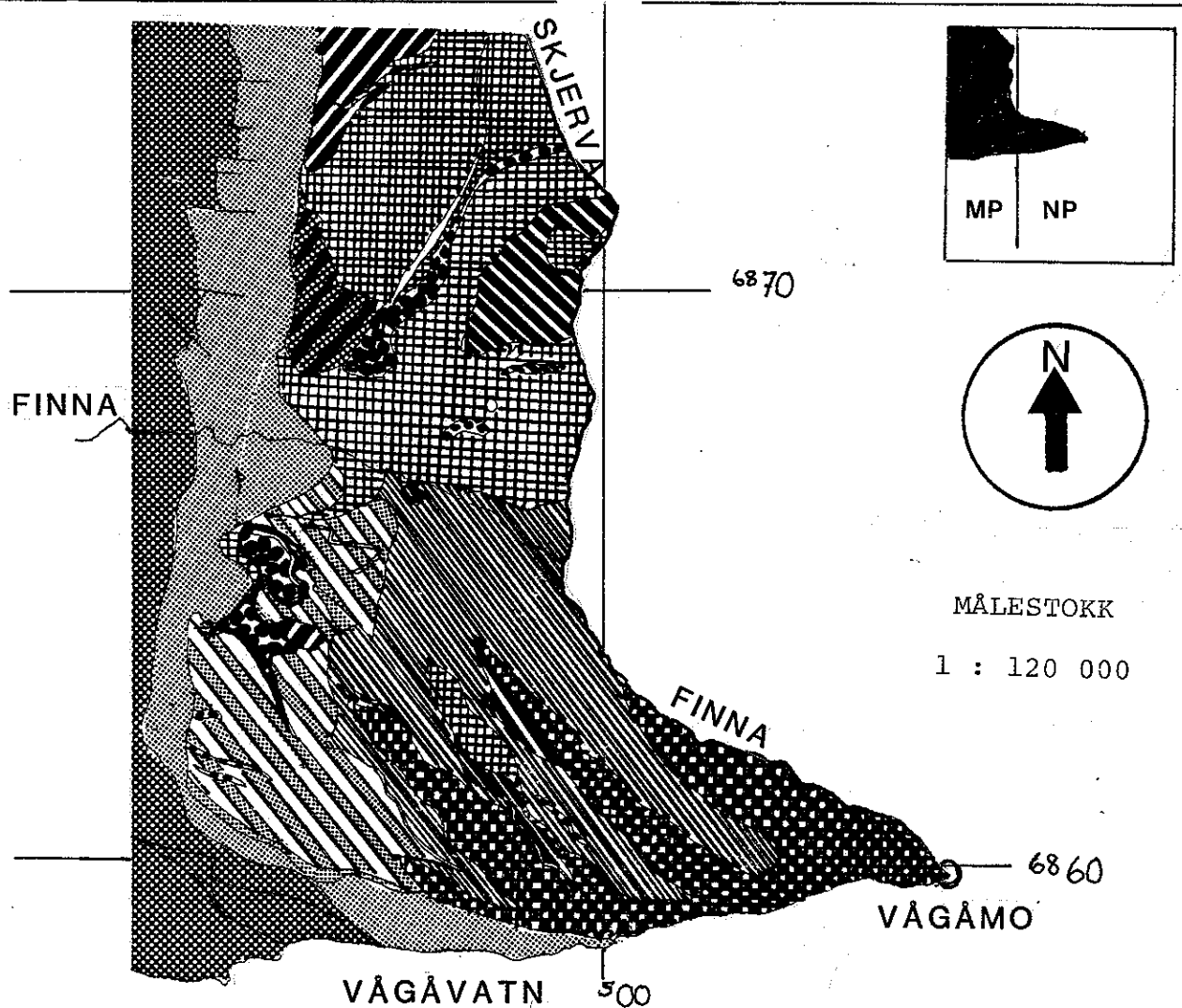
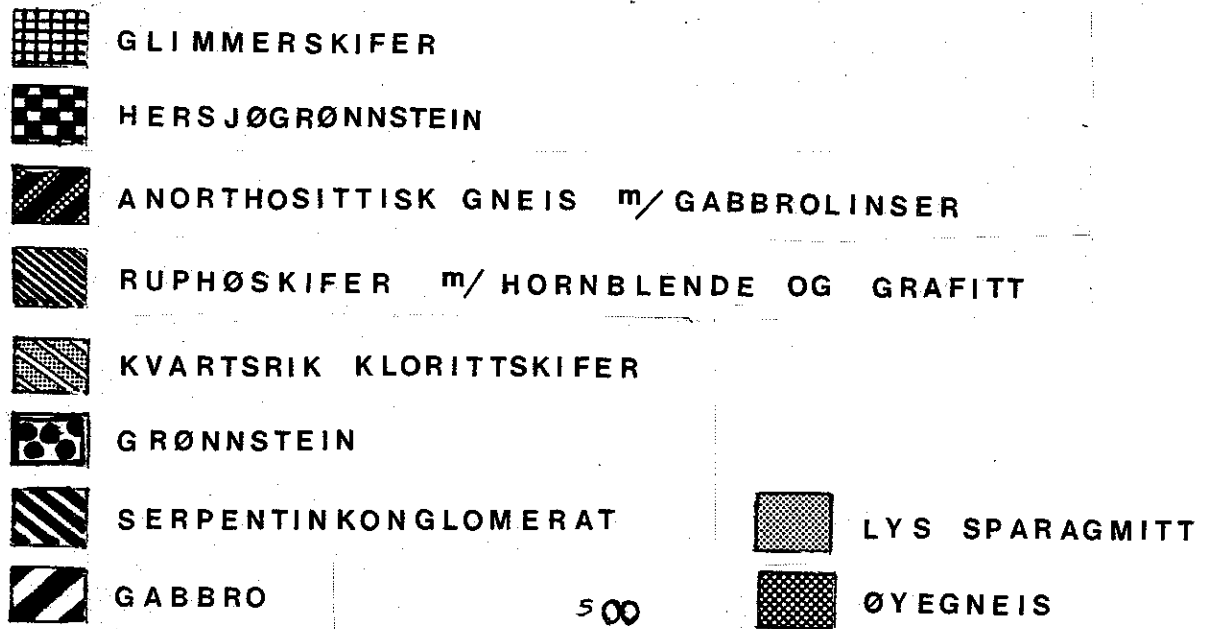
Berggrunnsgeologi.

Helt fra ytterst i Tafjordfjella i vest til kommunegrensa mellom Lom og Vågå i øst består berggrunnen av gneisbergarter. Øst for dette området i nord-sør retning går et smalt bånd med sparagmitt, før en ytterligere lenger øst kommer over i et stort felt kambro-siluriske bergarter. Gneisen tilhører det vest-norske grunnfjellområdet, og bergartene forvitrer svært sent, ved siden av at de gir et dårlig jordsmonn for plantevekst. Også sparagmitten forvitrer sent. Kambro-siluroområdet er dominert

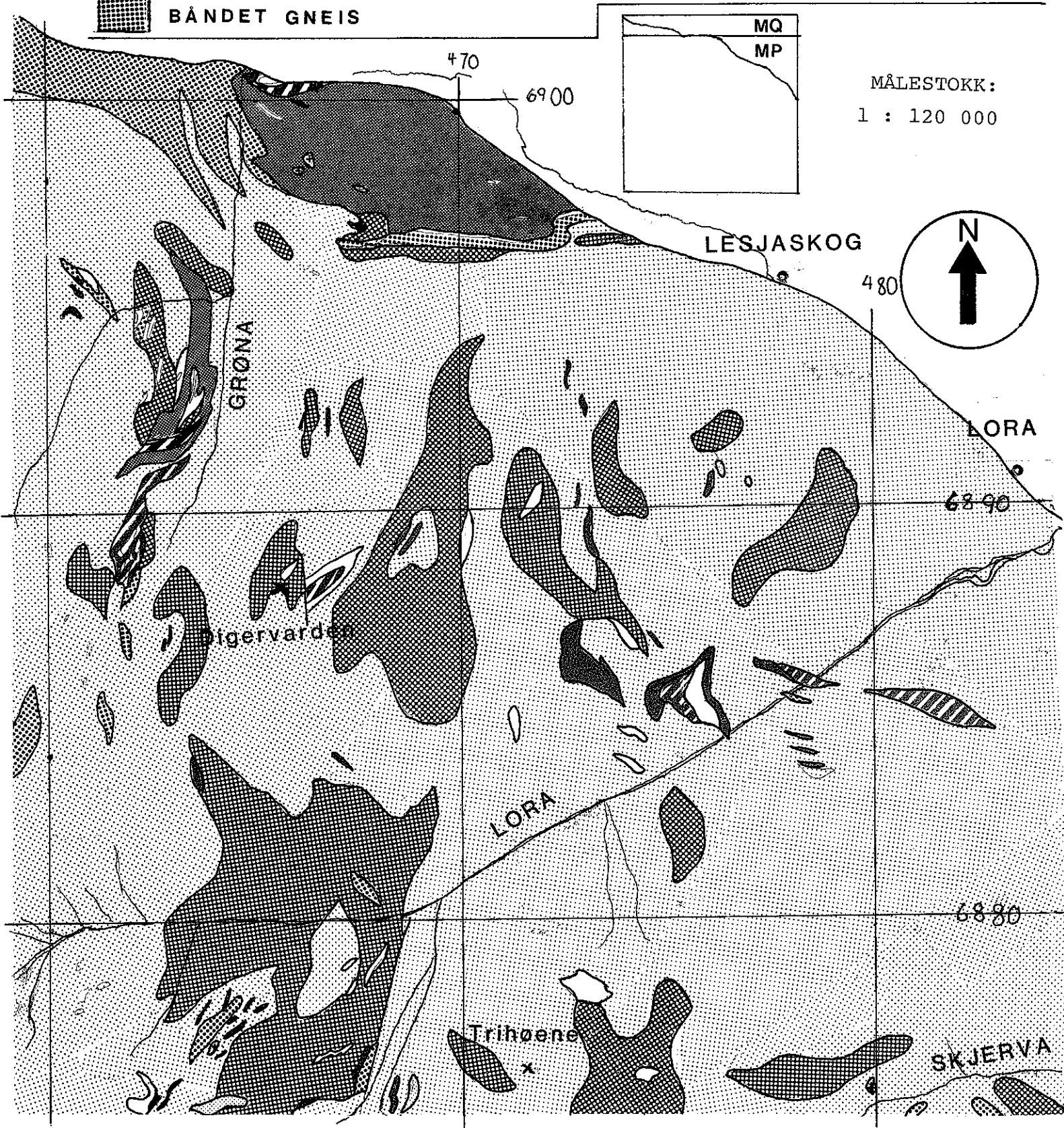
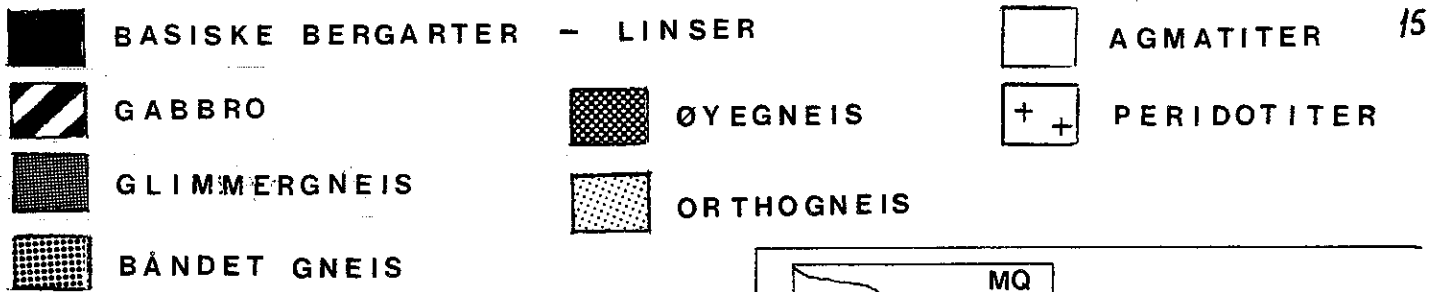
Datapålitelighet: Geologi.

Figur 6. Forenklet berggrunnskart over Gudbrandsdalsområdet.

Figur 7. Berggrunnskart. Kartblad 1618 I, Vågå.
(Bearbejdet etter NGU)

Figur 8. Berggrunnskart. Kartblad 1419 III, Lesjaskog.
(Bearbeidet etter NGU)

av gabbro, biotittskifer og rusten glimmerskifer nord for Finndalen. Sør for dalen er bergarten fyllitt, sammen med kvartsrik kloritt - skifer, delvis med ren kvartsitt. En kan også finne betydelige årer med kleberstein i kambro-siluroområdet, og noen av de beste forekomstene er eller har vært under drift. Bergartene i kambro-siluroområdet er mer næringsrike og har mye lettere for å forvitte enn gneisen. Dette sammen med at bergartene er mer næringsrike, fører også til at jordsmonnet blir mer rikt.

Det store gneisområdet er, med mindre lokaliteter som unntak, temmelig ensartet. Et bånd med glimmergneis (en bergart som danner noe rikere jordsmonn) krysser Torsdalen i øst-vest retning. Parallellt med glimmergneisen ligger bånd med glimmerskifer, som også finnes i større felter i Grøndalen og ut mot Lesjaskogsvatnet (Figur 8). I gneisen kan en også finne linser av basiske bergarter. Området ut mot Tafjord er et litt eksotisk bergartsområde. Her finnes flere lokaliteter med serpentinerbergarter med olivin og eklogitt. Mellom Rødalen og Reindalen er det større kalkforekomster.

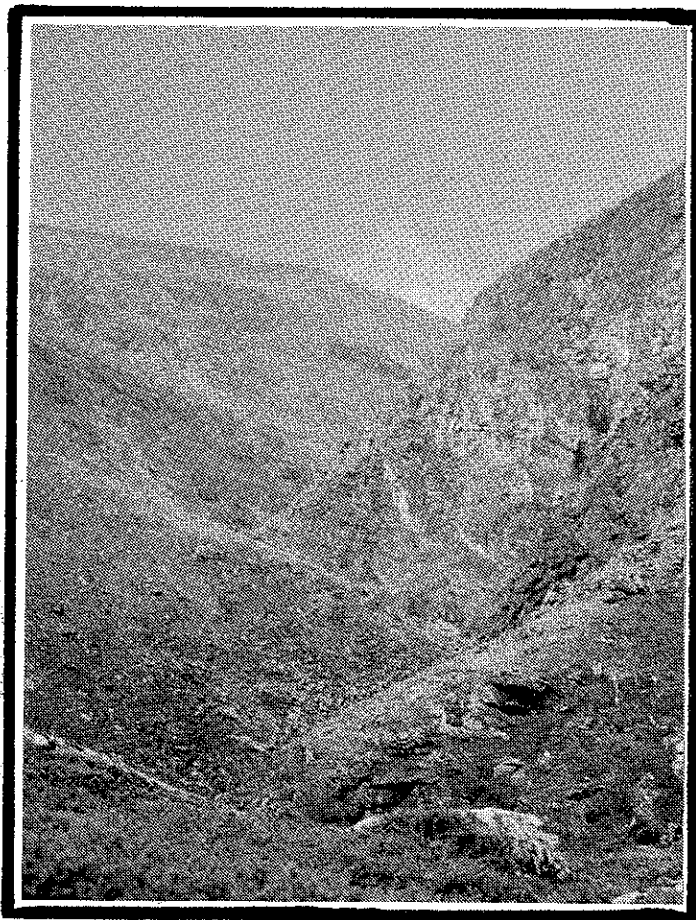
Gneisen, som er dominerende bergart i N.T gir et forvittringsmateriale som er grovt og kantet, og består for en stor del av grove blokker og heller.

Terrengformer.

I store deler av N.T er overflateformene paleiske, dvs de er dannet før siste istid. Det paleiske landskap artet seg som slake fjellvidder og flyer med enkelte markerte fjelltopper. De høyeste fjelltoppene i N.T ligger i en langstrakt gruppe fra Pyttegga-Høgtunga i nord-vest til Digerkampen i sør-øst. Flere av toppene er bortimot 2000 m høge. Likeledes går det en rekke av høye topper nord for Finndalen fra Horrungen i vest til Jonshamnknubben i øst.

I de østlige deler av N.T er topografien svært rolig, med små høydevariasjoner. Høydevariasjonene blir generelt større jo lenger vest en kommer. Høyfjellssidene i vest gjennomskjæres av en rekke dype daler med bratte dalsider.

Breis-dannede (glaciale) storformer er mer utbredt enn former dannet av elver (fluviale). Dominerende storformer i de mest viddepregede områdene er dalførene. Lordalen er det største dalføret i området. Dalens akse avspeiler hovedfolderetningen i den kaledonske fjellkjedefolding.

Figur 9. Bekkekløft (Råkååi) med "elvelyngler" i Finndalen (Foto: OR)

Dalen har tydelig glacial form (U-form), og den er regelmessig, med jevne slake dalsider og uten terskler eller dalsvinger i lengderetningen. Terskler med dalinnsnevninger er vanlige terrengformer i Gudbrandsdalen med sidedaler. Lordalen er også spesiell p.g.a den brede dalmunningen. Finndalen har som Lordalen akse langs folderetningen til berggrunnen, men U-formen er mye trangere og dalsidene mye brattere enn i Lordalen. Dype bekkekløfter fra sideelvene stykker opp dalsidene, og materiale som er transportert med disse elvene har lagt opp store vifter i Finndalen og presset Finnas løp lokalt mot motsatt dalside. Særlig viftene ved Brettingi og Odden er karakteristiske. Finndalen har stort fall øst for Odden, der elva har skåret seg dypt ned i løsmasser avsatt av breelver. Nedre deler av Finna og sideelva Skjerva har dannet markerte elvekløfter i fjell (canyon). Torsdalen, Asbjørnsdalen, Grøndalen og Valådalen er relativt grunne dalføre som ender hengende mot sine hoveddalføre, og har erodert ut tilpasningsformer. Grøndalen og Torsdalen er de dypeste dalene, Torsdalen med utpreget U-form og bassenger, Grøndalen med V-form langt inn i høyfjellet. Grøna-gjelet er gravet i løsmasser. Asbjørnå når Ulvåa over en spesiell bergterskel. Fjellviddene innenfor de fire dalførene preges av mange større og mindre innsjøer. Innsjøene ligger i grunne bassenger, mellom høye fjelltopper.

Ulvådalen når inn i områder med noe mer oppreven topografi enn de østlige dalførene. Større og mindre dalfører i dette området ender i dype botner, der dalsidene er relativt bratte. Ulvådalen og Vermedalen er vide og åpne, preget av breisen, slik som østnorske daler vanligvis er. Både Ulvåa og Verma drenerte tidligere til Lågenvassdraget. De to dalførene er senere "innfanget" av Romsdalen ettersom Rauma grov seg dypere ned enn Lågen på grunn av raskere fall. Derved flyttet også Rauma vannskillet østover. Dalførene Vermedalen og Ulvådalen er derfor blitt formet som mothaker (agnordaler) til Romsdalen. Også Alnesdalen, en side-dal til Istra, drenerte tidligere østover. Den kvartære iserosjonen var imidlertid så mye sterkere i vest, at dalføret nå faller denne vegen.

I Tafjordfjellene ligger en del breer, for det meste botnbreer.

Løsmasser.

Isens bevegelsesretning i N.T kan leses av de ulike formene i løsmassene. Isdannelse og -bevegelse i dette området kan deles i fire faser. I den første var det et isdannelse-sentrum i området rundt Torsvatn med isbevegelse langs Otta- og Lesjadalførene. I neste fase, med maksimal nedising, lå isskillet langs dagens vannskille mot vest. Isbevegelsen gikk mot nordvest i Grotli-området, og mot øst-sørøst i de østlige deler av N.T. Isskillet beveget seg deretter lenger sør og østover, og isbevegelsene gikk i denne fasen på tvers av de større dalførene, mot nordvest. De fleste spor etter isen stammer fra den siste fasen, med issdannelse-sentrum i Jotunheimen og isbevegelse nordvestover i vest og nordøstover i øst.

Ved vurdering av verneverdige kvartærgeologiske forekomster i Midt-Norge er landet inndelt i regioner med forskjellig kvartærgeologisk særpreg. Hver region har noenlunde ensartet avsmeltingshistorie og dannelseshistorie. Nord-Ottadalen og Tafjordfjella tilhører regionene 10, 11 og 14 (Figur 11).

VERNEVERDIGE LOKALITETER

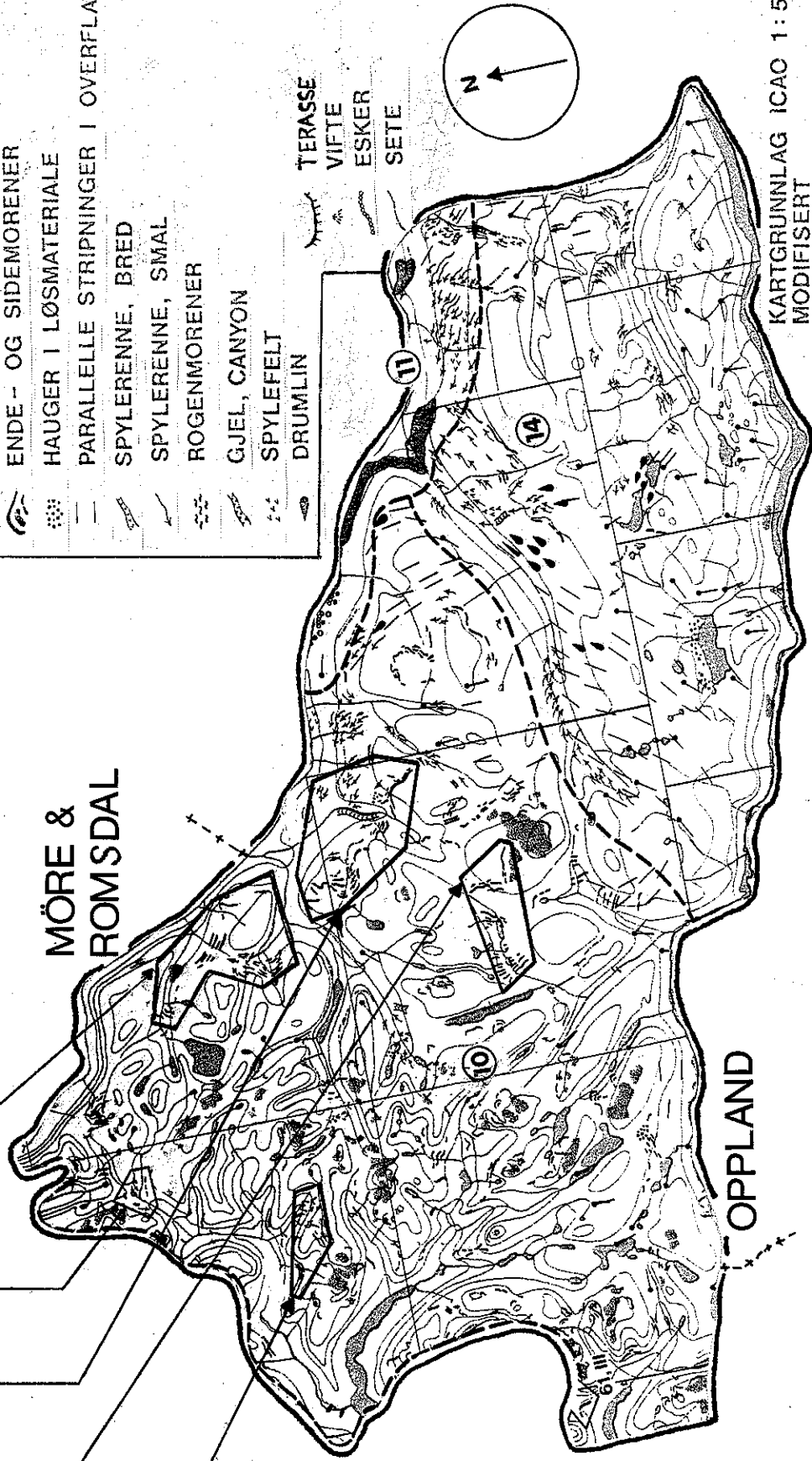
- LOKALITET 2
- 5
- 4
- 1
- 3

MÖRE & ROMSDAL

OPPLAND

TEGNFORKLARING

- ISBREER (ETTER ØSTREM, G. & ZIEGLER, T. 1969)
- STOR GLASIFLUVIAL AVSETNING
- PASS FOR ISDIRIGERT DRENERING
- SKURINGSSTRIPER 1. ELDRE 2. YNGRE
- ENDE- OG SIDEMORENER
- HAUGER I LØSMATERIALE
- PARALLELE STRIPNINGER I OVERFLATA
- SPYLERENNE, BRED
- SPYLERENNE, SMAL
- ROGENMORENER
- GJEL, CANYON
- SPYLEFELT
- DRUMLIN
- TERASSE
- VIFTE
- ESKER
- SETE

KARTGRUNNLAG ICAC 1:500 000
MODIFISERT

EKVIDISTANSE 300 m
MÅLESTOKK 1:500 000

Figur 11. Løsmasse-former i Nord-Ottadalen og Tafjordfjella. (Numrering refererer til regioner - se tekst).

Områdene vest for Lordalen (region 10) domineres av isrand-avsetninger, hovedsaklig fra perioden Yngre Dryas, 11000 til 10000 år før nåtid. Fronten for breframstøtet gikk i Tafjordfjella. Øst for denne fronten finnes brefronter fra Preboreal tid (10 000 - 9000 år før nåtid).

Et karaktertrekk ved store deler av Raumas nedbørfelt er et relativt mektig bunnmorenedekke opp til 900-1000 m.o.h. Noen ganger danner dette en brå overgang til det nakne høyfjellet i form av terrasse- og sete-dannelser, noe som har vært tatt til tolkning for større bredemte sjøer i de største sidedalførene fra sør. Størst mektighet har disse dalsideavsetningene i Brøstdalen-Ulvådalen, Pyttbudalen, Asbjørnsdalen og Vermedalen. En finner velformede, godt bevarte dreneringssystem fra Ulvådalen over Alterhø/Resttjørnin mot Vermedalen og fra Asbjørnsdalen over Horgheimstjerna. Løsmassedekket i høyereliggende områder i Tafjordfjella er meget tynt, og arealdekningen av bart fjell er stor. Også på viddene innenfor Torsdalen er morenedekket forholdsvis tynt. I Torsdalen finnes flere markerte morenerygger på tvers av dalretningen. Løsmassene er sted- vis preget av elvegravning.

Løsmassene langs Lesjaskogsvatn bærer mest preg av tildels finkornete dødisavsetninger i et vannskilleområde. Elva Grøna har med sin aktive massetransport bygd en stor, grovsteinet vifte ut mot Lesjaskogsvatn. Bunnmorenedekkene innover i Grøndalen er som i nabovassdragene i vest svært tykke.

En av de mektigste løsmasseformene dannet av elv i den vestlige del av N.T. er Horgheimsetermoen. Denne moen er en stor, vid elvesletteavsetning, som Ulvåa fortsatt eroderer i.

Både i dalførene Finna og Istra finnes det elvesletter med elveslynger. Elveslyngene har snørt av kroksjøer slik at løsmassene blir stabilisert.

Nevnes bør også de spesielle Ulvå-dalsrasene, en rekke skredbaner i morenene på nordsida av dalføret. Skredene gikk i 1960, etter ekstremt uvær med vannmetning i løsmassene.

Figur 10. Nausthornet fra Veltdalen. Vegetasjonsløse partier 750 m o.h. (Foto:OR)

Området øst for Lordalen (region 14) preges av svært mange endemorener og isskuringsspor fra breframstøt i den lille istid som var ca år 1750. Dette området har svært mange spor etter innlandsisen, spesielt forekomster som viser isens bevegelsesretning. Avsmeltingshistorien er også godt dokumentert i dette området som i enkelte sammenhenger kalles Kjølen. Det er tre større overløpass for drenering av smeltevatnet som har influert sterkt både på forekomst og fordeling av kvartære avsetninger i Kjølen. Som en følge av dreneringen via overløpass mot nord er områdene i Finndalen (sør for passene) preget av elvedannede erosjonsformer, mens akkumulasjons-formene finnes på nordsida. I Finndalen og Skjervas dal er det store forekomster av materiale

som er transportert og avsatt av smeltevatn. Nesten hele Kjølennområdet er dekket av løsmateriale, som veksler mellom typisk bunnmorene og forvittringsmateriale. Materialet er nesten overalt påvirket av frostsorteringsprosesser.

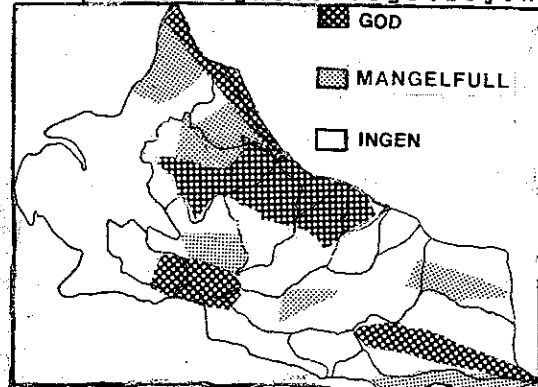
Lordalens munning er et formrikt område. Smeltevannet har lagt igjen store terrasser i dalsidene. Elva eroderer i området og har avsatt ei stor vifte ut mot Lesja-leirene. Blant smeltevannsformene i elvemunningen finnes også flere buktede rygger som er avsatt i breelver under breisen (eskere).

Den østlige del av Lesjadalføret ligger i en kvartærgeologisk region (11) med sterkt preg av former som er transportert og avsatt av vann fra breer, og av spor etter bredemte sjøer. Istilførselen kom fra Jotunheimen. Morenedekket når svært høyt de fleste steder i denne regionen, som er den mest formrike og varierte i Midt-Norge.

A.1.4 Vegetasjon.

Berggrunnen i Nord-Ottadalen og Taffjordfjella er lite variert og gir betingelser for et vegetasjonsdekke som har begrenset floristisk variasjon og et begrenset vegetasjonstype-spekter. Den forskjellige topografien og den store overgangen i klima mellom kystfjell og innlandsfjell bidrar derimot til å øke variasjonen.

Datapålitelighet: Vegetasjon.

Nærmest kysten, i Taffjordfjella, går skoggrensa 600-700 m.o.h, i Vermedalen ca 900 og lenger øst, i Grøndalen ca 1000 m.o.h. Denne forskjellen gjenspeiler regionale klimaforskjeller, men topografi, beiting og lokalklima har også betydning over kortere avstander. Som eksempel varierer skoggrensa i Finndalen mellom 750 og 1050 m.o.h. Beitepåvirkningen fra husdyr er mye større i de østlige dalområder enn i dalførene i vest. Bjørkeskog danner de fleste steder skoggrensa. Barskogsamfunnene forekommer enten som rene furubestand eller furuskog i blanding med bjørk. Blanding av gran og furu forekommer naturlig i Finndalen, og i lia ved munningen av Vermedalen mot Romsdalen finnes en nordvestlig utløper av naturlig granbestand. Granbestander ellers er innplantet. På flat dalbunn som på Horgheimsetermoen, er furuskogen lavrik og lågproduktiv. Lågurt-furuskog er en gras-urterik furuskogtype på kalkrik grunn, som finnes flere steder i Nord-Gudbrandsdalen. I N.T. er den representert i Vermas felt. Blåbærdominerte bjørkeskogtyper er helt dominerende i Ulvåa, Asbjørnå og Grønås felt. Typene har bl.a høy verdi for vilt-produksjonen. Det samme har lågurt-bjørkeskogen som vegetasjonsmessig er noe rikere enn de blåbærdominerte. Det finnes lite lågurtbjørkeskog i Ulvåa-feltet. Mest finner en i Furuholslia i Brøstdalen.

Store klimatiske forskjeller mellom øst og vest, sammen med betydelig forskjell i løsmassedekning i fjellsider og på høyereliggende fjellplatå, gir svært forskjellig vegetasjon i den alpine region. I vest er den mellom- og høgaltine region dekt av snø mye lenger enn i øst. Rabbesamfunnene blir derfor mer sjeldne til fordel for bl.a snøleier. Den høgaltine region har større arealutbredelse i vest enn i øst og innslag av blokkhav og bart

fjell er større. Vegetasjonsdekket er også mer usammenhengende i mellomalpin og soneringene er derfor mer uklare i vest. I de østre og midtre deler, hvor vegetasjonen er best undersøkt, domineres den lavalpine region av risheier. I nordhellingene er snøleiefrekvensen relativt stor, og vierkratt på høgstaudebunn er vanlig. I øst dominerer heisamfunn og rabbesamfunn i mellomalpin sone, mens blokkmark, bart fjell, åpne grusforekomster og snøleier dominerer både i mellom- og høggalpin sone i de midtre og vestre strøk. Rabbene i øst er dominert av lys og grå reinlav og gulskinn. Lav inngår også for en stor del i risheiene.

Myrfrekvensen i Nord-Ottadalen og Tafjordfjella er låg. I Raumas felt er den ca 1.9%. Myrene har relativt låg næringsstatus. De største myrområdene som er funnet i Raumas felt ligger i Vermedalen. Myr opptrer her oftest som en sone mellom bjørkeskogen og elva i dalbunnen. Det største våtmarksområdet i N.T. er Råkåvatn-Leirungsvatn. Området inneholder enkelte flate myrområder, hovedsaklig middels rike.

I de klimatiske tørreste deler av området finner en flere steder tørrbakkevegetasjon.

61 % av all vegetasjon i Raumas felt er lågproduktiv, og en svært liten del klassifiseres som høgproduktiv. Det er ikke grunn til å forvente en vesentlig forskjellig fordeling i andre felter i N.T. I de østlige deler av Finna-feltet, fra Odden og østover, gir imidlertid glimmerskiferen rikere plantesamfunn.

Det klimatiske skillet mellom øst og vest gjør området interessant for plantegeografien. Kystplantene har sin "innergrense" i området ved Stugufloten i Romsdalen, og forekommer opptil 800 m.o.h. Varmekjære planter når ikke inn i området. De sørøstlige og østlige planteartene dominerer i de kontinentale områder. Blant dem regnes typiske tørrbakkeplanter. En rekke fjellplanter er registrert langt under skoggrensa i Raumas felt. Flere såkalte sentriske arter, dvs planter som har sin utbredelse i de høyestliggende fjellområder i Nord- og Sør-Norge eller bare i ett av disse områdene, er registrert i Rauma-feltet. Blant disse plantene er lapprose, snøarve, grynsildre og gullmyrklegg. I tillegg er det kartlagt en rekke vidt utbredte fjellarter (ubiquister). Plantegeografisk er Ulvåas og Toras felter interessante, fordi artene fjellpyrd, snøgras og alperublom har sine vestgrenser i området. Noen få fjellplanter i Finnas felt har plantegeografisk interesse. Kystbundne og varmekjære arter mangler.

Det er funnet 274 plantearter i Finnas felt, med lavlandsplantene sterkest representert. I Rauma/Ulvåa er 226 kartlagt, men kartleggingen i alpin region er begrenset. I Istra, som er et kystpreget vassdrag når det gjelder klimaet, er det funnet 294 arter av karplanter, av disse 56 fjellplanter. De fleste artene er vanlige for landsdelen. Kystplantene er oppgaa.beliggenheten av vassdraget svakt representert.

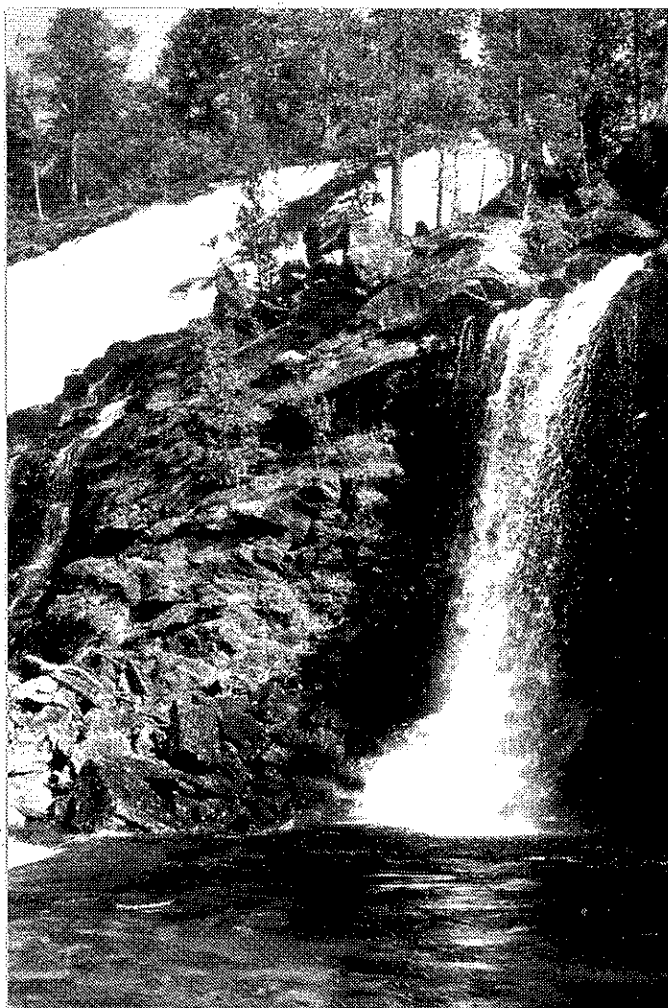
A.1.5 Landskap.

Avgrensingen av de naturgeografiske regioner danner også grensen mellom de ulike landskapsregioner, både når det gjelder naturlandskap og kulturlandskap.

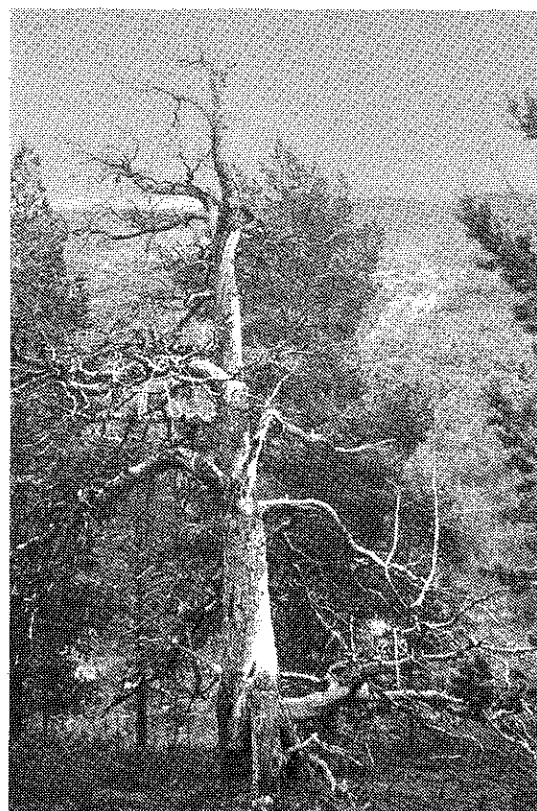
De dominerende landskapskomponenter i den delen som faller innenfor Gudbrandsdalsregionen er kulturlandskapet, elvene, topografien

og de geologiske formasjonene. Kulturlandskapet består av spredte setergrender innerst i sidedalførene og i fjellbjørkebandet. I hoveddalførene ligger gardsanlegg og noe spredt bebyggelse. Elvene går flere steder i betydelige fall eller fosser som kan ligge delvis skjult i elvegjel. Topografien preges av de store daltrauene i Lesja-dalføret og Ottadalføret. Dalsidene til disse trauene har som oftest ensartet hellingsgrad, som danner rette linjer i landskapet.

I Møretindene og Dovrefjell dominerer vatn, elver, topografi og geologiske formasjoner som landskapsformende element. Tafjordfjella i Møretindene-regionen preges av dype daler og botner med bratte dalsider, skarpe tinder og rygger. Store områder er snødekt hele året, og vegetasjonsdekket er usammenhengende. Dette forsterker det typiske golde preget en får i alpine områder. Vegetasjonen i de vestlige dalførene inntil Tafjordfjella har et frodig preg, som gir sterk kontrastvirkning til de mørke, bare fjellsidene. Romsdalen skjærer seg inn i det alpine området som en ekstremt dyp fjorddal. Tafjord er noe mindre ekstrem.

Figur 12. Asbjørnåa's fall ut i Ulvåa. (Foto: OR)

Figur 13. Urskog i området mellom Brettingen og Råkkåi i Finndalen (Foto: OR)

Områder som tilhører Dovrefjell-regionen har et svært rolig preg. Slakt hellende dalsider på begge sider av alpinlandskapet går over i lange flyer fra bjørkeskogliene. Flyene går over til et vidde-landskap, med kjegleformede høer. Blokkmark, rabber og risheier preger naturlandskapet i mindre målestokk. Vatna ligger på vidder

eller i vide botner, og det er mye større areal av vatn i sentrale deler av dette fjellområdet enn det som er vanlig ellers i Dovrefjellregionen.

Alle dalførene i denne delen av Dovrefjell-regionen er åpne, og ender i grunne botner. Fjelldalene har svært varierende form. Noen er trange, V-formede sprek-kløfter, andre har svært brei U-form. Bjørkeskogen når svært sjelden inn på høyfjellsplatåene, og kan sees som en forholdsvis jevn kantsone og fargelinje i dalsidene. Furskogen er mer glissen, og gjør vegetasjonspreget noe variert. I enkelte områder har furskogen villmarkspreg.

De fleste landskapskomponenter framtrer klart forskjellig i de to høyfjellsregionene. I øst virker vegetasjonen mye tørrere enn i vest. Dette inntrykket preger også oppfattelsen av andre komponenter i landskapet.

Kilder:

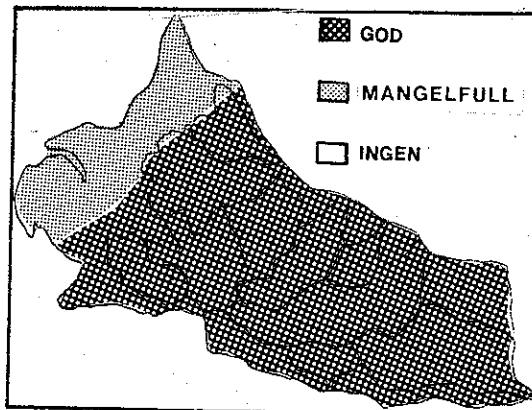
Skriftlige: nr. 5, 12, 20, 23, 30, 31, 32, 47, 55, 56, 57, 58, 68, 69, 74.

A.2 VILT

A.2.1 Villrein.

Datapålitelighet: Villrein.

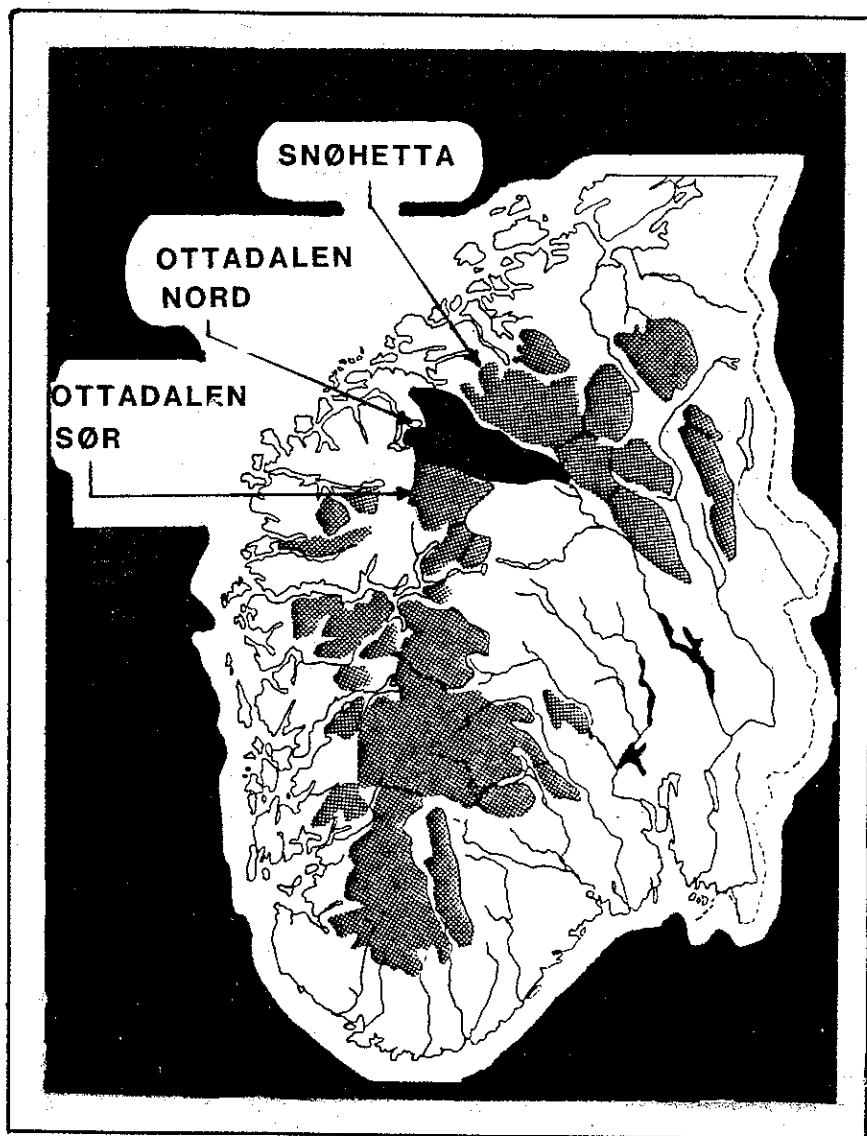
Figur 15. Reinkalven, symbolet på den livskraftige villreinstammen i Nord-Ottadalen og Tafjordfjella.

I Norge finnes det tilsammen 30 villreinområder, alle beliggende i sentrale fjellområder i Sør-Norge.

Områdene er helt eller delvis adskilt fra hverandre enten ved naturlige barrierer (dype daler, bratte fjell, isbreer og sjøer) eller ved sivilisasjonsbarrierer.

Nord-Ottadalen villreinområde har tidligere stått i forbindelse med villreinområder i Jotunheimen og sannsynligvis med Snøhetta-området (se figur 16).

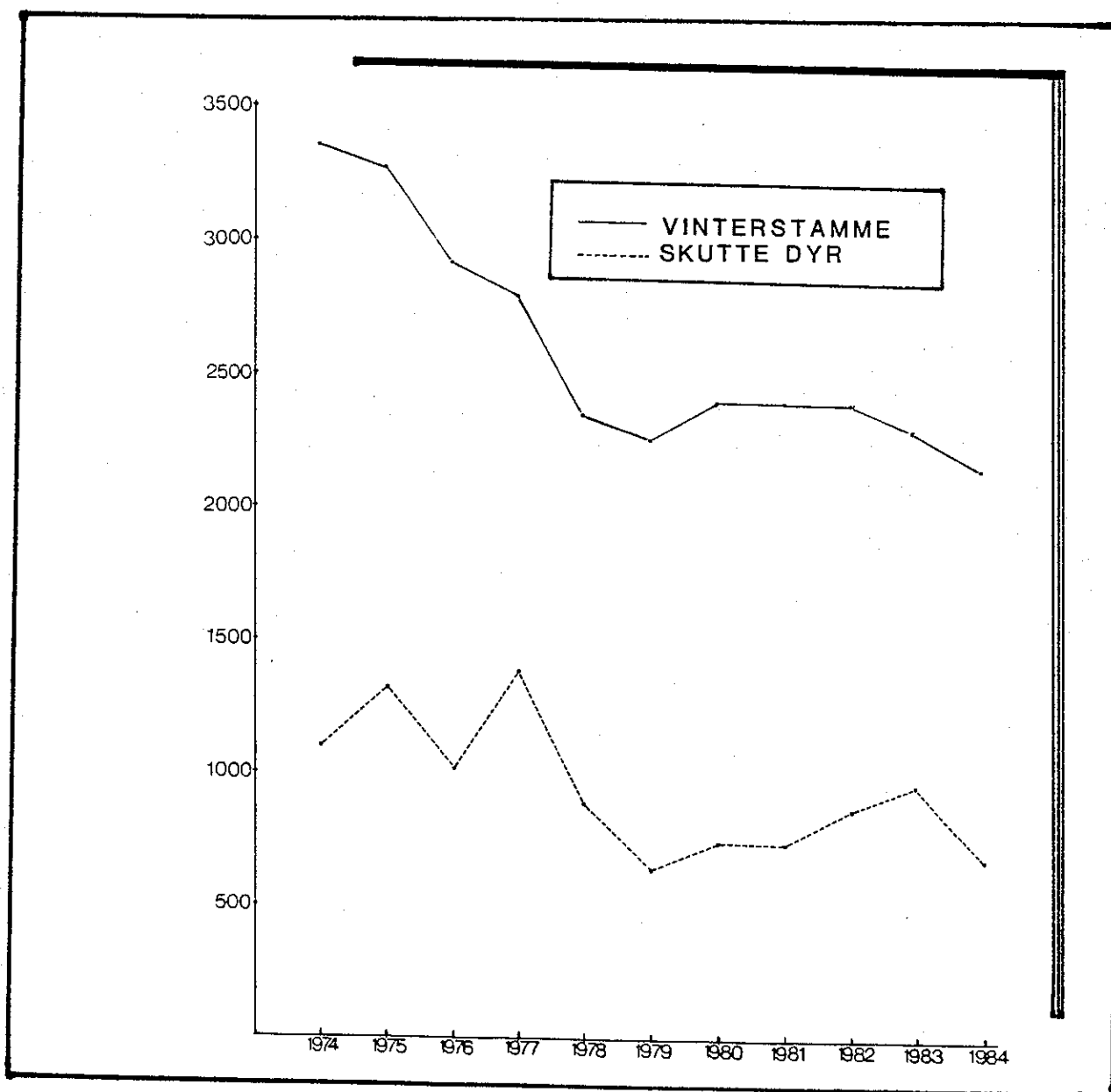
Idag er det ingen forbindelse over Lesjadalføret og relativt liten overgang til villreinområdet Ottadalen sør. Villreinen i Nord-Ottadalen er således en isolert stamme.

Figur 15. Lokalisering av villreinpopulasjoner i Norge. Kilde: Reindeer/Caribou Symposium II Norway 1979.

Fangstanlegg for rein viser at det har vært villrein i Nord-Ottadalen iallefall så langt tilbake som til steinalderen.

De første forsøk på tamreindrift i N.T skjedde rundt 1840. Reinen ble hentet fra tamreinflokker i Finnmark. Driften i N.T pågikk med enkelte avbrudd fram til 1964. Det siste foretaket var interkommunalt, Trio Tamreinlag, som benyttet beiteområder både i Ottadalen nord og sør. Villrein har forekommet ved siden av tamreinflokkene det meste av tiden det pågikk tamreindrift. I en periode 1926-28 fantes det sannsynligvis ikke villrein i området. De få dyrene som fantes i området i 1930 ble totalfredet for jakt, men området var så hardt utnyttet til tamreindrift at villrein hadde små ekspansjonsmuligheter. I 1964 ble 600 tamrein fra Trio-laget frikjøpt av viltfondsmidler og private midler. Disse dyrene, sammen med et begrenset antall villrein, utgjør grunnstammen for den ville reinen som finnes i området i dag. Det ble etablert en stamme i Ottadalen sør, den såkalte Grotlistammen, en i de østlige deler av N.T og en stamme i traktene rundt Ulvådalen.

Figur 16. Antall villrein i N.T registrert ved telling om vinteren og fellingstall de samme år.

Gamle fangstinnretninger i Taffjordfjella viser at det har vært villrein i betydelig større områder enn det arealet de tre stammene dekte og det området det finnes rein i dag. Først etter 1980 har det etablert seg en stamme i fjelltraktene mot Taffjord. Vinteren 1983/84 hadde ca 100 dyr tilhold så langt vest som ved Dalsnibba, i grensetraktene mellom Skjåk og Stranda kommuner. Ulvådalstammen holdt heller ikke fotfeste særlig lenge, og i en periode fram til 1982-83 var det nesten reintomt i området.

I en periode etter etableringen av den nye villreinstammen i N.T økte bestanden raskt. Dette kunne skje takket være rettet avskyting og en svært høy fødselsrate og vitalitet i flokken. I årene etter 1974 er bestanden igjen blitt redusert (Figur 16), og stabilisert på en vinterflokk på noe mindre enn 2500 dyr.

Reinbeiter.

Reinen tilbringer hele året i den alpine region. Villreinen i Sør-Norge bruker ikke bjørkeskogområdene i særlig grad, og oppholder seg bare i kortere perioder tidlig om våren og om høsten i denne naturtypen. Oppholdet kan være av stor betydning for reinen i ernæringsmessig sammenheng.

Forskjeller i fjellgrunn og jordbunnsforhold, bl.a m.h.t kalkinnhold skaper grunnlag for sterk variasjon i vegetasjonsbildet. Snøtykkelsen og hvor lenge snøen i et område ligger er avgjørende for vegetasjonsperiodens lengde og for vannforsyning og fuktighetsforhold lokalt.

Snøen i det kupert fjell-landskapet har årvisst ujevn fordeling, og om vinteren kan ikke reinen nå plantesamfunn som er tilpasset stort snødekke og sein avsmelting. Selv om reinen er en generalist på vinterbeite, dvs den tar de næringsemner som måtte by seg, vil kostholdet om vinteren derfor være svært ensidig. Lav av forskjellige arter utgjør det viktigste reinbeitet vinterstid, og kan være viktige beiteplanter langt utover våren, ofte sammen med betydelige mengder lyng og lauvkratt. I barmarkssesongen har reinen langt fler plantearter å velge mellom enn om vinteren, men reinen spesialiserer seg på enkelte plantearter, og dette har betydning for kvaliteten på barmarksbeitet. Sommerbeitet består av nitrogenrik føde som gras, urter og lauv. Om høsten kan den også ete mye sopp, og det er først og fremst under leiting etter sopp den kan trekke ned i bjørkeskogen. Lavbeitingen starter vanligvis i august-september, noe forskjellig for bukk og simle. Av barmarksbeite er kanskje det tidlige vårbeitet i sørhellinger og bekkedrag de viktigste. Reinen legger oftest sine kalvingsområder til lokaliteter med forholdsvis tidlig avsmelting, der den tidlig kan nå grønt beite.

Hovedstrukturen i reinbeitet i Nord-Ottadalen er vist i figur 17. Det er ikke gjort systematiske undersøkelser av beiteforholdene i området, men beitekonsulentene GRAFFER og LYFTINGSMO gjorde i perioden 1967-72 spredte registreringer av beitetilbudet for reinen.

Som gode lavbeiter regnes store, sammenhengende arealer med rabber dekket av lav. Lavbeitene skal ikke være utsatt for nedising, og beiteområdet skal ha topografi og lende som gjør det mulig for reinen å nå beiteene. Usammenhengende vinterbeiter kan skyldes liten vindeksponering. Det er spesielt i de vestlige deler av N.T at vinterbeitene iser ned. De vinterbeitene som finnes her kan derfor ikke karakteriseres som gode, også pga vanskelig topografi. Som et helhetsinntrykk finner en vinterbeitene langt øst i N.T.

Det bør påpekes at også områdene øst for Slådalsvegen (utenfor mandatområdet) er viktige vinterbeiter for villrein.

I Ulvådalstraktene er det grå og lys reinlav og kvitkrull som er de dominerende lavartene. I Finndalstraktene er det også stort innslag av gulskinn. Disse lavartene har høy beiteverdi for reinen. Sammenlignbare undersøkelser av mageprøver fra rein i vinterbeite i Nord-Ottadalen, Rondane og Hardangervidda viser vesentlig lavere fiberinnhold og høyere nitrogen-innhold for Nord-Ottadalen enn de andre områdene.

Gode lavbeiter finnes i følgende områder:

- høydedragene på begge sider av Lordalen inn til Skarvedalen og sørover til Aursjøen
- området Løyftshøene-Grønmillom-Digervarden
- Kjølen-området helt over til Slådalen
- Skaihø-Nordheradsfjellet

Lavbeiter ellers:

- fjellområdet mellom Torsvatn og Pyttbudalen
- områder mellom Lågtunga og Høgtunga, spesielt på sørsida
- fjellområdet Kabbebotn-Skirifjell-Sandløyfta
- Brøstmoen-Horgheimsetermoen
- øvre del av Furuholslia
- Hamsedalen
- øvre deler av Reindalen
- sørsida av Pyttbudalen
- nedre deler av Furuholslia

Som gode barmarksbeiter regnes områder med beitetyper som passer til hele barmaksperioden; tidlig vårbeite, midtsommerbeite og høgsommerbeite i form av myr, vierkratt, grasheier og snøleier.

Den fattige berggrunnen i N.T gir seg som tidligere nevnt utslag i lav produktivitet i vegetasjonen. Det finnes relativt få kalkholdige lokaliteter i området. Undersøkelser av sommerdietten hos reinen slik som nevnt for vinterdietten, viser at fiberinnholdet er noe lavere og nitrogen-innholdet mye høyere i sommerdietten hos villrein i N.T sammenlignet med Rondane og Hardangervidda. Ett av de viktigste næringsementene i barmaksbeitet er fjellmo, som er tilstede i mange beiteområder i N.T.

Gode barmarksbeiter finnes i følgende områder:

- store deler av fjellområdet vest for Torsdalen
- fjelltraktene fra Sponga langs Torsvatn over Bollhøi, Hammaren og Benkehøi

- begge sider av Pyttbudalen og Hanedalen
- området rundt Grovaskardbotn, Kabbebotn og Sandflya
- Furuholslia
- Borga
- området Høggøymen-Dørkampen
- indre deler av Asbjørnsdalen og Grøndalen
- området rundt Fellingsvatnet
- Råkåvatn-Leirungsvatn-området
- Horrungen-Liafjellet-Finndalen

Barmarksbeiter ellers:

- området rundt Stor-Føysa
- nordsida av Ulvådalen og Skirifjellet (tidlig vårbeite)
- Brøstmoen
- Storvatn-Digerkampen-Grønvatn-Løftshøene
- nordsida av Aursjøen

Området Råkåvatn/Leirungsvatn er et spesielt godt barmarksbeite. Det er rått og virker som sikring i tørre somre. Lavereliggende partier i Lordalen blir også beitet om våren enkelte år, helst når beiteforholdene i fjellet er dårlige.

Svært mange og tett beliggende beitelokaliteter i N.T. fungerer som helårs beiteområder for villrein. I tillegg finnes kalvingslandet spredt over store deler av området. Derved slipper reinen lange årstidsvandringer mellom beiteområder, kalvingsområder, brunstområder o.a og den kan bruke mer av forinntaket til vekst og kjøttproduksjon.

Kalvingsområder og trekkveger.

Gode kalvingsområder har reinen i disse områdene:
(Numrering refererer til figur 18)

- A Kalvolhaugane
- B Skirifjellet og Grovaskardbotn
- C Lågtunga
- D Grøndalen
- E Asbjørnsdalen
- F Fellinghøi-Trihøene-Flyan
- G Aursjöhøa-Aukarsvatnet
- H Fremste Vikvatnet
- I Sterringi
- J Jonsknubben
- K Oksli

Det har også foregått kalving omkring Råkåvatn og Brettingstungene etter at reinen begynte å bruke de østlige deler av N.T mer. Kalvingsområdene er grovt avmerket på figur 18. Kalvingsområdene er de fleste steder mye større enn det som går fram av figuren.

Flaskehalser på viktige trekkveger:
(Numrering refererer til figur 18)

- a Storskaret-Råkåvassosen
- b Vassmillom Leirungsvatn/Råkåvatn
- c Vesleskaret
- d Horrungen-Aursjøen

- e Fellingkroken
- f Søre Løyftet og Nordre Løyftet
- g Skarvedalen-Dør
- h Storvatnet
- i Spongvatnet
- j Torsflyan
- k Torsvatnet
- l Kariløyfti
- m Pyttbudalen
- n Samløp Ulvåa-Pyttåa

Hvordan Nord-Ottadalen og Tafjordfjella tilfredstiller kravene til et godt villreinområde.

De krav som stilles til et ideelt villreinområde er følgende:
(Etter Mølmen og Reimers, 1977)

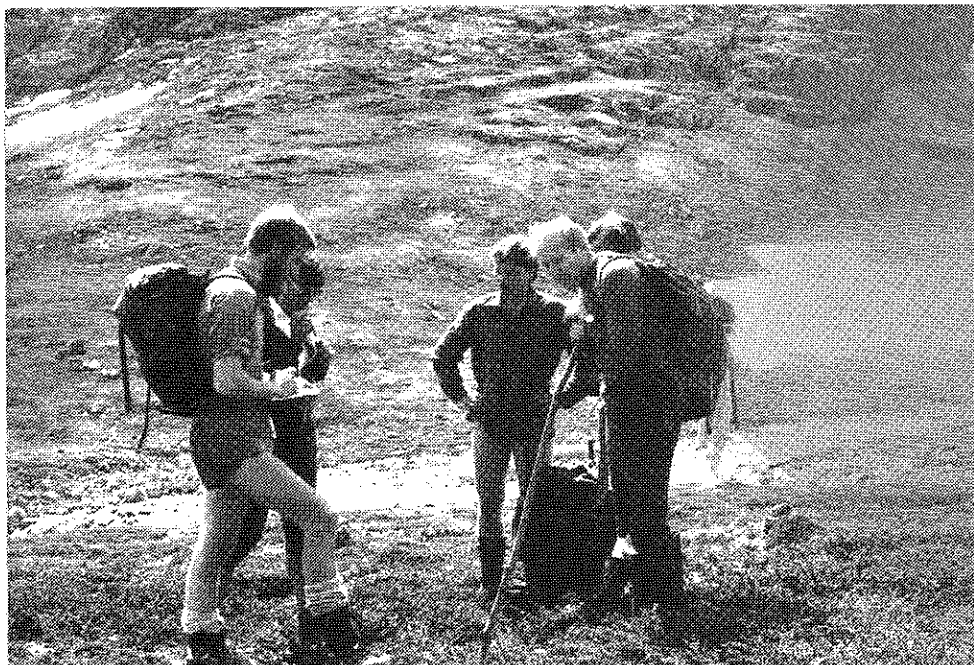
- 1) Tilstrekkelig vår-, sommer-, høst- og vinterbeiter og lang spiringssesong.
- 2) Gode kalvingsplasser og parringsplasser hvor formering kan foregå uten menneskelig forstyrrelse.
- 3) Topografien må tilfredstille reinens krav til avkjøling slik at reinen kan motstå insektplagen.
- 4) Trekkvegene mellom områder med nødvendige og ulike funksjoner er lett framkommelige.
- 5) Den menneskelige virksomhet i form av tekniske inngrep, motorisert ferdsel, turisme og rekreasjon må være så lav at dyrenes aktivitetsnivå og stress ikke økes utover det naturlige og ikke hindrer reinens bruk av leveområdene til ulike årstider.

I N.T er spiringssesongen lang, fordi området har betydelige høydeforskjeller, flere partier med skyggesider og fordi området har en betydelig klimagradiant.

Reinen har mange kalvingsplasser å velge mellom. Enkelte kalvingsområder har til tider vært forstyrret av mennesker under kalvinga. Det gjelder spesielt i Lordalen, Asbjørnsdalen og Pyttbudalen. Pyttbua har vært stengt i kalvingsperioden i flere år for å minske forstyrrelsene. Stort sett må en regne med at villreinen i N.T ikke blir forstyrret i sentrale kalvingslokaliteter. Noe vanskeligere kan det være med villreintrekkene i forbindelse med kalvingen. Et sårbart område i så måte er Lordalen. En god del simler vil vanligvis trekke over Lordalen fra sør for å kalve i områdene over mot Asbjørndalen og Grøndalen. Turaktivitet i dalføret har hatt påviselig forstyrrende virkning på simleflokkene. I reproduksjonssammenheng er også trekkene mellom typiske bukkeområder og simleområder viktige. En kjenner til at de deler av fjellområdet som ligger lengst vest først og fremst har vært brukt av bukkeflokker. De samme forhold finner en forøvrig i Snøhetta-området, hvor all bukk som har betydning for reproduksjonen har tilhold i det såkalte Snøhetta

Vest-området. Trekkrutene fra slike områder til sentrale reproduksjonsområder er svært viktige.

På tross av enkelte forstyrrelser i villreinområdet, regnes Nord-Ottadalen som det mest uforstyrrede villreinområdet her i landet. Dette har gjort at Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk, Viltforskningen har fattet spesiell interesse for området i en periode. Fra 1966 til 1973 har det vært drevet registreringer av villreinbeitenes kvalitet og kvantitet, og dette er sett i sammenheng med dyrenes kondisjon og veksthastighet, deres reproduksjonsforhold og dyrenes kalvingstid. Samme type undersøkelser er gjennomført i villreinområder med dårligere beiter og mer menneskelig forstyrrelse. Nord-Ottadalen har på denne måten vært et referanseområde for å studere konsekvensene av menneskelige forstyrrelser i villreinområder.

Figur 19. "Forvaltningsforskere" i arbeid med beitegransking. (Foto: OR)

Særtrekk ved villreinen i N.T. er (Reimers, 1982)

- Voksen rein når maksimumsvekt, dvs. vektene er av de høyeste som er registrert
- Reproduksjonsraten er meget høy
- Kalvingstidspunktet er tidlig
- Den naturlige dødlighet hos kalv er svært lav
- Veksthastigheten på barmarksbeitet er høyere enn i de fleste villreinområder.

Voksen bukk i N.T. kan veie godt over hundre kilo i slaktevekt. Faktisk er det skutt rein på bortimot 140 kg i dette området. Simlene veier 38 kg eller mer når de er to år. I villreinområdene Rondane, Snøhetta og Hardangervidda når simlene høst-slaktevekter på mellom 29 og 36 kg. Kalvene veier ca 24 kg slaktet om høsten i

N.T., og mindre enn 19 kg i de andre områdene. Reinen i N.T har kroppsvekt som ligger 23 til 64% høyere enn den tamreinen den stammer fra. Forskjellen skyldes først og fremst menneskelig stress i forbindelse med driving av tamreinen.

En del av simlekalvene i N.T får kalv første vår og praktisk talt alle voksne simler blir drektige. Dette er betinget av den høye vekta dyret har ved paringstidspunktet. I Rondane, Snøhetta og Hardangervidda blir ingen av kalvene drektige, og drektighetsprosenten for voksne simler er mellom 75 og 94%. Den årlige tilvekstprosenten i reinstammen i N.T. er 25-30%.

Kalvingstidspunktet i N.T er i første halvdel av mai, mer enn 14 dager tidligere enn i de andre nevnte områdene.

Villreinflokker med høyt kalvetap har lave høstslaktevekter og dårlige vinterbeiter. Den lave dødligheten i N.T skyldes sannsynligvis en kombinasjon av at beitemene er gode både om sommeren og om vinteren.

Vektøkningen hos reinen i N.T er mye høyere enn det en har påvist bl.a i villreinområdene Rondane og Hardangervidda. Det er konstatert at unge bukker i N.T vokser 470 g/dag om sommeren. Kalver vokser mer, simler og eldre bukker mindre. Denne vektøkningen gjør bl.a at simlenes vekttap som følge av svært tidlig kalving kan kompenseres, og kalvevektene blir høye. Høy vekstrate skyldes både lite stress i området som følge av liten menneskelig aktivitet og gode beiteforhold.

A.2.2 Annet storvilt.

Elgen finnes i alle barskogområdene, og om sommeren i store deler av bjørkeskogområdene rundt høyfjellområdet Nord-Ottadalen. Flere steder beiter den helt opp til vierregionen. Fjelldalene er ettertraktede områder, og flere steder krysser elgen høyere-liggende fjellpartier når den søker til og fra sommerbeitene. Et viktig trekk gjennom Lordalen forbinder elgbestandene i Lesja og Skjåk. Likedan går det elgtrekk over Liafjellet i Lom. De viktigste trekkvegene i tilknytning til Nord-Ottadalen går langs hoveddalførene sør og nord for fjellet. Elgen trekker vestover på sommerbeite fra de mest ettertraktede vinterbeitene på Lesjaleirene og Joramo på nordsida, og fra områder rundt Pollvatn og Bruvoll på sørsida. Elgbestanden i Finndalen er tynn. Torsdalen er ikke egnet for elg. Elgen finner gode beitemuligheter langt innover Lordalen om sommeren, selv om store deler av skogområdene har lav bonitet og liten produksjonsevne. Ulvådalen/Brøstdalen og nedre del av Asbjørnsdalen og Grøndalen har stor betydning som sommerbeiter.

Det er konstatert en betydelig økning i elgstammen i Lesja, Lom og Vågå fra 1960 til 1980. I Skjåk og kystkommunene Rauma og Norddal har bestanden holdt seg stabilt lav.

Hjorten har bredt seg fra kystnære områder til Skjåkdalføret og Lesjadalføret. De to bygdene har hatt hjort i flere tiår, og var de første kommunene i Oppland som fikk fast hjortestamme. Deler av hjortebestanden i innlandet overvintrer fortsatt nær kysten og de mest kjente høst- og vårtrekkene går gjennom Romsdalen, Torsdalen og Hamsedalen. Etterhvert har delbestander av hjort overvintret lenger og lenger øst. På Lesja-Leirene er det observert opptil 43 individer samtidig. I dette området beiter hjorten først og fremst på oppdyrkede engarealer om vinteren, noe som har stor betydning for bæreevnen. I Ottadalen overvintrer hjorten bl.a på nordsiden av Ottavatn/Vågåvatn mellom Aura elv og området rett nord for Garmo. Hjorten er mer tilknyttet bjørkeregionen enn elgen, og den finnes spredt i alle skogbevokste arealer om sommeren. Ulvådalsområdet er lite brukt av hjort. Finndalen regnes som helårsområde for hjort.

Rådyr ble første gang registrert i Lesja og Rauma i 1936, og er det hjortedyret som sist kom til området. Bestandssvingningene kan lokalt være meget stor fordi rådyr er sårbare for store snødybder kombinert med streng kulde. Oppdyrkingen på Lesja-Leirene har gitt rådyrene et svært godt vinterbeiteområde, som kan ha vært medvirkende årsak til en viss bestandsoppsving. Vinterområdet strekker seg et stykke inn i Lordalen. I Romsdalen trekker dyrene ut mot kysten senhøstes. I Ottadalen trekker dyrene noe østover fra sommerbeiter til vinterbeiter. Vinterområdene finnes stort sett sammenhengende østover fra Bismo langs nordsiden av Ottavatn/Vågåvatn. Bestanden her er tynnere enn sør for Vågåvatnet. I Finndalen, sør for Skorvangen, finnes et mindre vinterområde for rådyr. Om sommeren beiter rådyr helt opp til bjørkeskoggrensa. Trekkrutene i fjelldalene er lite kjent. Mye tyder imidlertid på at rådyr forflytter seg mer i skjul av skog enn f.eks elg.

A.2.3 Andre pattedyr.

Blant de store rovpattedyrene finner en tre av fire arter regelmessig i Nord-Ottadalen og Tafjordfjella. Jerven er streifdyr i området. Gaupa har jevnt brukte streifruter både sør og nord for området og det er fast bestand i Romsdalen. Bjørn er også påvist i området.

Alle artene er oppført som truede arter.

Selv om det ikke er dokumentert, kan en ikke se bort fra at de jervene som har vært observert i N.T. har hatt forbindelse med bestander i Snøhetta-området og i Sør-Ottadalen. I det sistnevnte området ble det felt 6 jerver i perioden 1960-68, og området ble regnet som det mest jervtette i Jotunheimen-området, hvor det på denne tiden var en viss skade på sau forårsaket av jerven. Snøhetta-området er kanskje det fjellområdet i Sør-Norge som i dag har størst bestand av jerv. Spøringsundersøkelser i området Øst-Jotunheimen/Ottadalen-Snøhetta-Rennebu-Trollheimen-Knutshø-Rondane vintrene 1980-81 viste at det minimum fantes 15-16 dyr i disse fjelltraktene. Minst ett dyr hadde tilhold i Ottadalen.

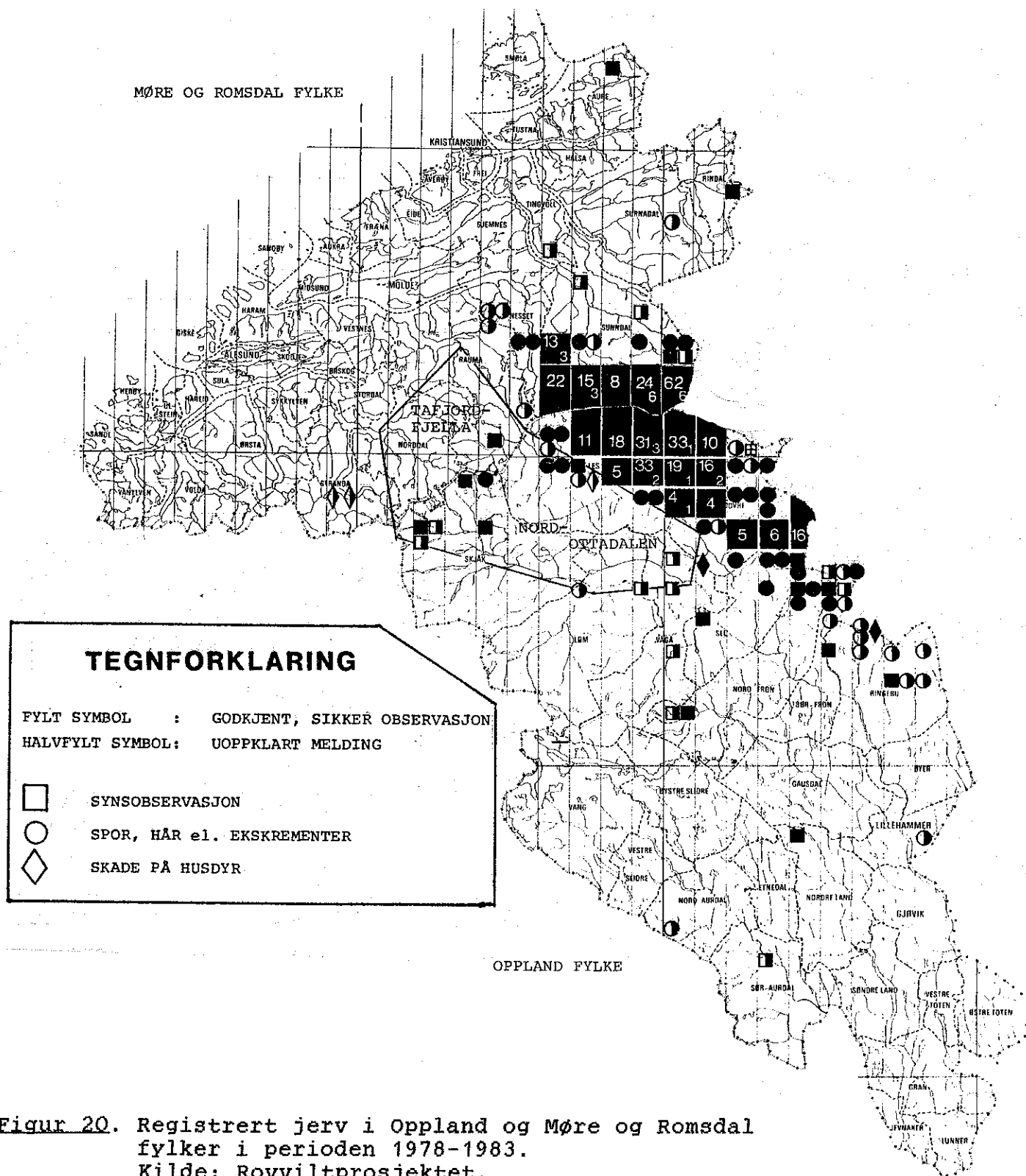
Som figur 20 viser er det registrert et stort antall observasjoner av jerv i N.T i perioden 1978-83, og flere av dem regnes som sikre. Det er gjort registreringer av jerv fra lengst vest i Skjåk til Nordheradsfjellet, sør for Finndalen i øst. Flere registreringer er gjort ut mot eller i hoveddalførene inntil N.T. Jerven trives best i øde skog- og fjellområder, i nær tilknytning til tamrein og villrein. En har funnet at hannjervens revir er mellom 1000 og 2000 km², med 2-3 hunnjerv innen hvert revir. I Norge lever jerven hovedsaklig av reinkadavere vinterstid, men menyen kan være svært variert.

Gaupa har faste streif i skogområdene i Ottadalen opp til Bispeberget i Skjåk. Streifene går gjennom faste vintertilholdsteder for rådyr. Fra nordsida av fjellområdene i kommunene Lesja og Rauma er det registrert henholdsvis 14 og 15 gaupemeldinger i perioden 1947-1982. To gauper er avlivet i denne perioden, og de fleste meldingene stammer fra dalføret (Romsdalen, Ulvådalen, Asbjørnsdalen og Lesjadalføret). Blandt de sikre meldingene er funn av 5 drepte sauer ved Marstein i Rauma i 1980. Enkelte streifende gauper er sett i høyereliggende områder bl.a ved Digervarden, midt inne i N.O. Dette er ikke utypisk for arten, selv om den regnes som skogsdyr. Gaupa synes å ha like sterk tilknytning til kystdalførene som til innlandsdalførene i dette området.

Bjørn er påvist i området mellom Lordalen i Lesja og Brøstdalen i Rauma. Den er sett i Brøstdalen i 1980 og ved Lesjaverk i 1982. I tillegg til disse meldingene er det registrert noen meldinger om bjørn i Otta-dalføret. Bjørnen i Ottadalen kan være streifdyr fra Murudalen, et mer bjørnrikt område sør for Ottadalen. Bjørn er først og fremst tilknyttet barskogen. Et godt bjørneområde er beskrevet som "store, relativt lite menneskepåvirkede skogområder i tilknytning til fjellområder med bratte lier og krunglete skoggrenseområder".

Ulven forekommer kun som meget sjeldent streifdyr i Lesja og Rauma kommuner. Minst ett dyr har hatt tilhold i området rundt 1957-60. Ellers foreligger noen uoppklarte meldinger om ulv sør for Otta-dalføret.

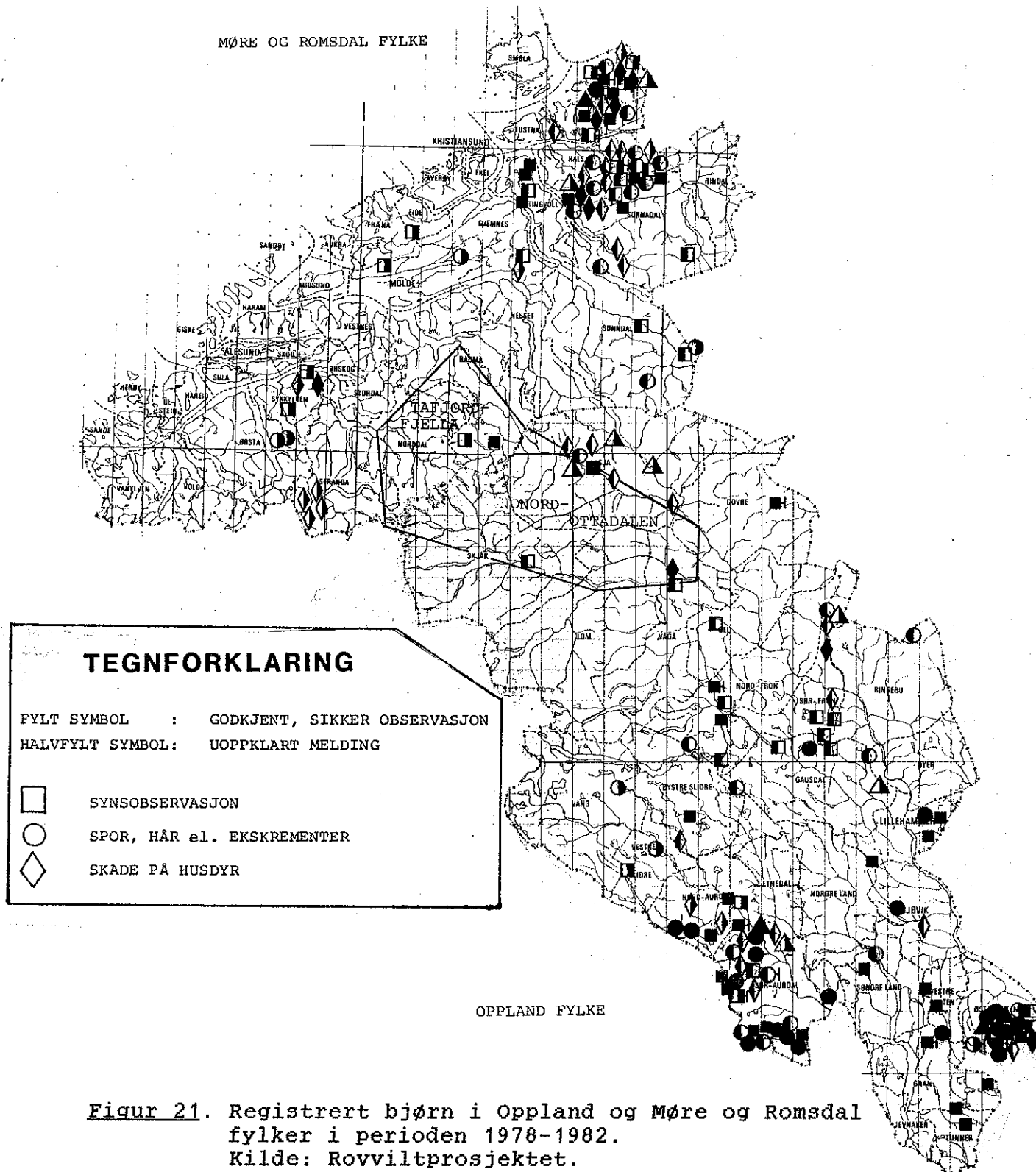
Mårdyrene er godt representert i N.T. Foruten jerven finnes mår, mink, grevling, røyskatt, og snømus. Det foreligger også ubekreftede meldinger om oter i området.

Figur 20. Registrert jerv i Oppland og Møre og Romsdal fylker i perioden 1978-1983.
 Kilde: Rovviltprosjektet.

Oter, som står oppført som en av våre truede dyrearter, har gått spesielt sterkt tilbake i innlandet. Desto mer interessant er det at Finndalen kan være tilholdssted for arten. Oter ble angivelig sett siste gang i 1980. I 1978 ble det sett spor etter 3 oter i samme området. Det er ikke registrert oter i andre deler av fjellområdet.

MØRE OG ROMSDAL FYLKE

Figur 21. Registrert bjørn i Oppland og Møre og Romsdal fylker i perioden 1978-1982.
 Kilde: Rovviltprosjektet.

Mår er tallrik i flere skogtrakter rundt N.T. For jaktåret 1982/83 var den beregnede fangsten av mår i kommunene Skjåk, Norddal og Rauma ca 50. Sporregistreringer flere steder i Raumavassdraget viste at tettheten av mår var størst i Grøndalen (1 spor pr. km takseringslinje).

Minken har ikke hatt den samme bestandsøkningen som måren. I enkelte vassdrag i Nord-Gudbrandsdalen har arten stagnert eller gått tilbake i antall fra 1970 og fram til i dag. Det er mye mink og det fanges mye av den i Finnassdraget og i Ottavassdraget opp til Grotlivatnet. Lora synes å være egnet for mink. Elva har god fordeling mellom fall og kulper som gir råker hele vinteren.

Vermavassdraget tilføres mink fra Rauma. Bestanden er sannsynligvis liten både i Ulvåa, Asbjørnå og Grøna.

Grevling har hatt en betydelig bestandsøkning den senere tid. Både i Otta- og Lesjadalføret synes innvandringen å ha kommet fra sør-øst. Grevling er blitt observert i områder hvor den ikke har forekommet tidligere. Bl.a er grevling påvist overvintrende ved Tesse i Lom, 856 m.o.h.

Røyskatt og snømus forekommer først og fremst i blandingsskog av bjørk og furu. Begge artene er registrert ved sportakseringer i Ulvådalen i et bunnår for smågnagere.

Fjellrev er en direkte truet art, som synes å ha hatt et bestandsoppsving i sør-norske fjellområder. I N.T. er det kommet meldinger om synsobservasjoner fra en rekke lokaliteter de siste 5-6 år. Lengst vest i Skjåk er det sett fjellrev i Hamsedalen og ved Langvasseggi, og den er sett i Storbotn, øst for Torsvatn. Videre er det sett fjellrev flere ganger ved Leirungsvatnet nord for Finndalen, og det finnes minst to hiområder i disse traktene. Fjellreven forekommer i fast bestand i fjellområdet fra Grøndalen i sørøst til Vermedalen i nord. Det finnes flere fjellrevhi i dette området. Fjellreven har angivelig hatt formering i minst to områder i N.T i 1984.

Rødrevbiotopene overlapper fjellrevens biotoper. Bl.a i Finndalen har rødreven tatt i bruk fjellrevhi. Undersøkelser i Raumas felt viser at rødreven om vinteren har tilhold der det er mye hare. Størst frekvens av rødrev ble funnet i Grøndalen. Utifra fordelingen av beregnet fangst av rødrev (Tab. 2), er revebestanden forholdsvis lik i de 6 kommunene i N.T.

Figur 22. Revebiotop i Finndalen. (Foto: OR)

A.2.4 Småvilt.

Hare og hønsfugl er de viktigste jaktbare småviltarter. Hare har tilhold i alle fjellområder i N.T. Det kan synes som de vestlige fjelltrakter har en generelt tynnere harebestand enn resten av fjellområdet. I allefall gir fellingsresultatet fra Norddal melding om dette (Tab. 2). I undersøkelser av småviltbiotoper i Rauma var det Grøndalen og områder ut mot Lesjaskogvatn som hadde klart høyest tetthet av hare om vinteren. Haren har også gode vinterbeiter i Ulvådalen, Asbjørnsdalen og i de midtre deler (på sørsida) av Lordalen. Haren ernærer seg først og fremst på vier og andre løvtre om vinteren. I Raumas felt har en funnet at gode vinterområder for hare også er gode rødv- og mårområder. Slike områder har derfor stor viltbiologisk betydning.

Enkelte områder har betydning som vinterbeiter for rypebestander fra et større areal. Et slikt område er bjørkeskogområdet langs Ulvådalsvatnet. Også øvre deler av Grøndalen og bjørkeskogbeltet mellom elvene Vulu og Hamsa har stor betydning som vinterområder for rype. Noen viktige hekkeområder for rype:

- Vangen i Finndalen
- Områdene omkring Stor-Utla mellom Finndalen og Lordalen.
- Sørsida av Grønåa-Indre deler av Ulvådalsvatn

Langs Ulvådalsvatnet og et stykke innover i dalen er det antydnet et potensiale på 75-105 territorier (hekkeområder), eller 10-15 territorier pr. km² i et normalår. Områdene langs Ulvådalsvatnet, spesielt de indre deler, er også de viktigste høstområdene for rype i Raumas felt.

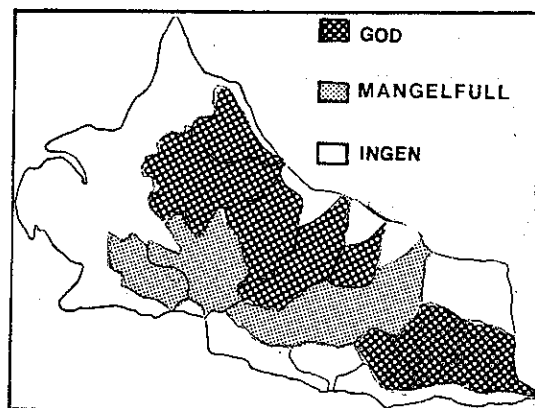
De spillterritoriene rypa hadde valgt i Ulvådalsfeltet låg først og fremst i vegetasjonstypene lågurtbjørkeskog og blåbær-småbregnebjørkeskog. Disse vegetasjonstypene har måtelig til god produksjon, og utgjør en svært liten arealdel i N.T.

Bestandene av orrfugl og storfugl er variabel, men forholdsvis dårlig. For orrfugl har en bl.a merket en betydelig oppsving i bestanden i enkelte områder i Nord-Gudbrandsdalen men ikke i N.T. Det er liten bestand av orrfugl og storfugl i Lesja-Romsdalen-dalføret, og området må regnes som marginalt for disse artene. På sørsida, i Ottadalen, er det orrfuglbestand ved Dipra, nord for Vågåvatn, og spredte forekomster av orrfugl og storfugl vestover til Ramstadberget i Skjåk.

A.2.5 Fugl.

Utbredelsesmønsteret for de norske fugleartene er forholdsvis godt kjent. Generelt avtar artsmangfoldet fra sør mot nord, og fra kontinentalt til oseanisk klima. Øst- og Midt-Norge har f.eks 120-140 hekkende landfuglarter, Vest-Norge 90-120, og Nord-Norge nord for Saltfjellet 50-110, med de laveste tallene ytterst på Vestlandet og på Finnmarks Ishavskyst.

Datapålitelighet: Fugl.

Gradienten for de enkelte fuglegruppene kan til dels avvike betraktelig fra mønsteret for hele fuglefaunaen. Slik er f.eks. gradientene for andefugler og for vadefugler akkurat motsatt den for landfugl totalt, med flest hekkende arter og størst tetthet i Nord-Norge og de laveste tallene i lavlandet i Øst-Norge. Disse gruppene viser i Sør-Norge også tydelige konsentrasjoner ytterst ved kysten og i fjellet, mens de er mye jevnere utbredt i Nord-Norge. Generelt kan det også sies at artsmangfoldet i fuglefaunaen øker når terrenget blir mer sammensatt og mangfoldig. Dette skaper flere forskjellige livsrom (nisjer) og plass for krevende arter. I en naturtype som fjellbjørkeskogen, som har noenlunde den samme sammensetning og kompleksitet over hele landet, oppviser heller ikke fuglesamfunnet store sør-nord gradienter.

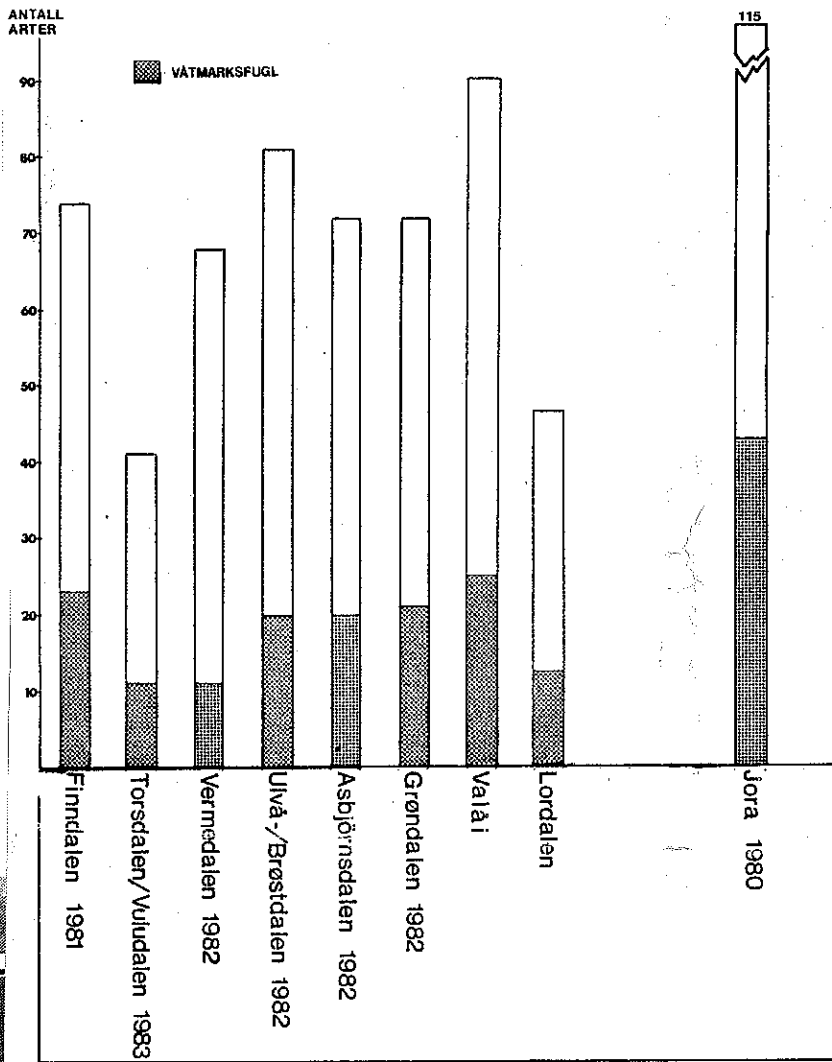
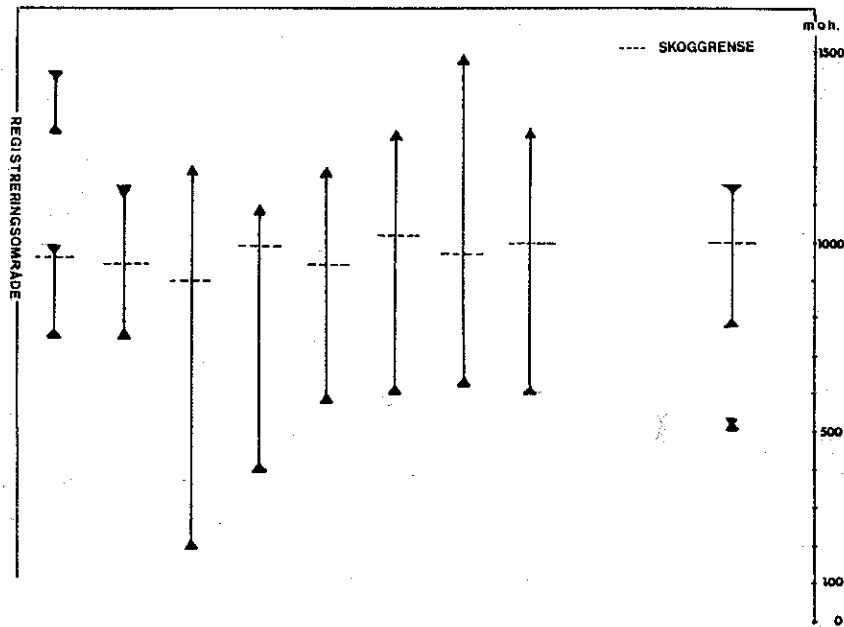
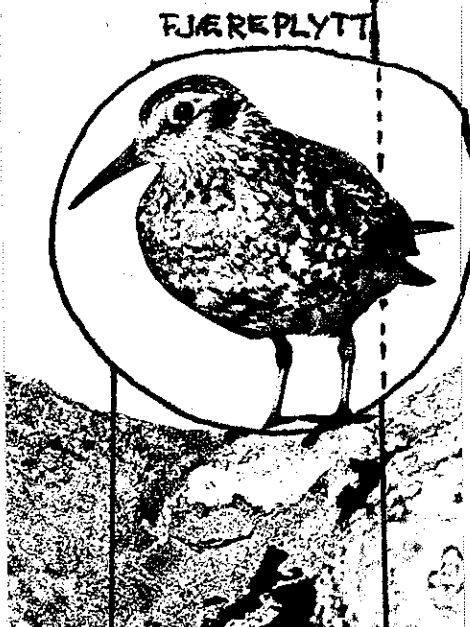
Et vassdrag som Rauma har usedvanlig stor topografisk og klimatisk spennvidde fra Vestlandets nedbørrike og forrevne kyst- og fjordlandskap, til de kontinentale og nedbørfattige fjellområdene i Nord-Ottadalen. Nedbørfeltet har derfor høy zoogeografisk interesse. Det topografiske og klimatiske spekter i fjellområdet Nord-Ottadalen er omtalt tidligere. Det er først og fremst de større dalførene som gir topografisk variasjon.

Både de typiske innlandsvassdragene Finna og Lora og de mer kystnære Verma og Ulvåa synes å ha relativt få fuglearter. Sammenlignet med vassdraget Jora, på den andre siden av Lesja-dalføret, er artsantallet lavt i alle vassdrag i Nord-Ottadalen, både absolutt og i forhold til nedbørfeltets areal. Dette kan bl.a skyldes at Jora har rikere berggrunn og større naturtypespekter enn vassdragene i Nord-Ottadalen.

Linjetakseringer i feltene Ulvåa, Verma, Tora, Føysa, Asbjørnå og Grøna indikerer ingen spesielt arts- og individrike naturtyper, men at en jevnt over har å gjøre med normale, og en for landsdelen typisk fuglefauna. Blant de artene som er registrert finnes fugler med vestlig, østlig, sørlig og nordlig (alpint) utbredelsesmønster i Norge. Denne blandingseffekten er mest iøynefallende lengst nord-vest og nord i fjellområdet. I det lengst østliggende vassdraget, Finna, er de sørlige artene dårligere representert enn i Ulvåa, som ligger i nord-vest. Men det finnes flere kystarter i Finndalen. Både vipe, rødstilk og fiskemåke er representert med høy individtetthet i dette dalføret.

Spurvefuglsamfunnet i bjørkeskogen ved Ulvådalsvatnet har en kvalitet og kvantitet som karakteriseres som vanlig for landsdelen. I tilsvarende naturtype langs Valåi ned mot Lesja-skogsvatnet, er spurvefuglbestanden tett og med et normalt artsspekter.

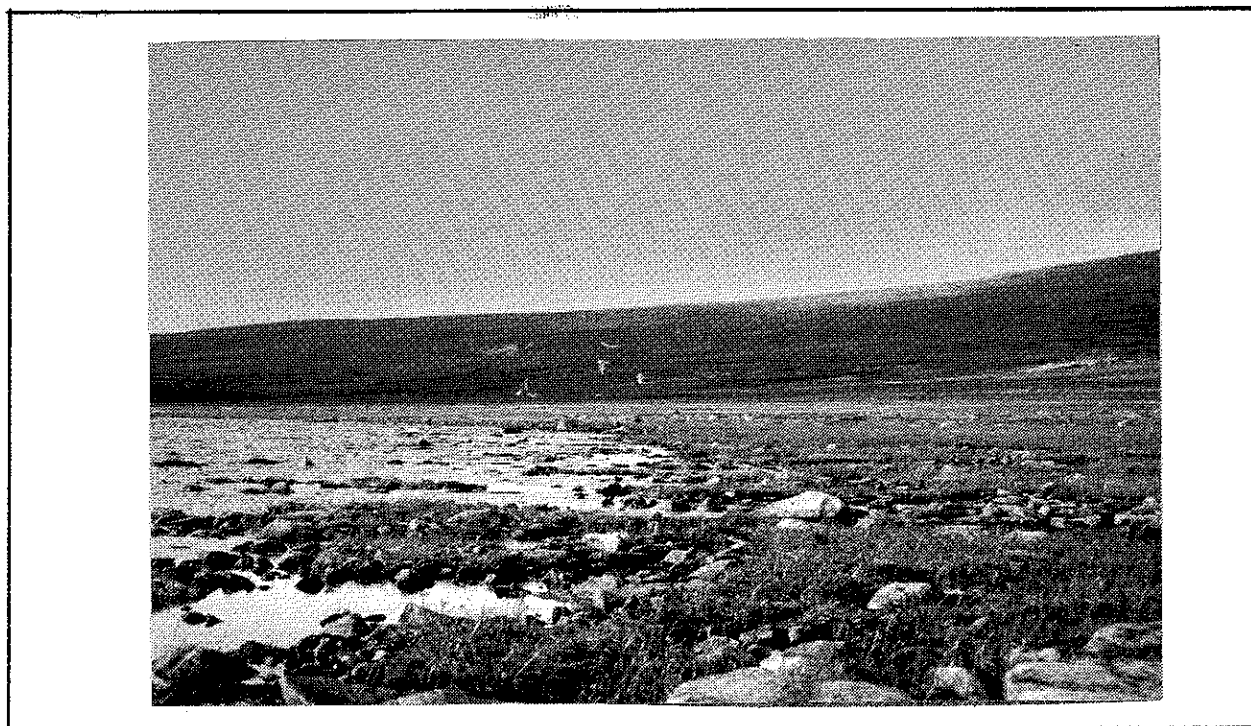
Artsvariasjonen i feltene Tora og Føysa er vanlig utifra klima og naturtyper. Sandlo og temmincksnipe har vestgrense for sine utbredelsesområder i Tora, mens både fjæreplytt, boltit og lappspurv får en mer spredt og uregelmessig utbredelse vest- og nordover.

Figur 23. Høydenivå for registreringsområde og antall observerte fugl i 8 nedbørfelter i Nord-Ottadalen og 2 referanseområder utenom.

Nord-Ottadalen og Tafjordfjella har få lokaliteter av større betydning for vannfugl i hekkeperioden. Svært få våtmarksarter er registrert. De våtmarkslokalitetene som framhever seg med høyt artsantall er Råkåvatn/Leirungsvatn i Finna-feltet, nedre del av Asbjørnå, kroksjøer i Rauma ved Bjorli og områder ved Horgheimsetermoen i Ulvådalen I disse områdene er det registrert henholdsvis 13, 10, 12 og 9 vanntilknyttede fuglearter. Ved Råkåvatnet/Leirungsvatnet er det registrert tilsammen 24 fuglearter, mange av dem med spesielt høy individtetthet. I Valåis felt er det registrert 25 vannfuglarter, de fleste ved Valåvatnet. Lonene i Tora må også nevnes p.g.a den store tettheten av rødstilk og strandsnipe i dette området. Undersøkellesmaterialet fra flere områder er høyst usikkert og noen våtmarkslokaliteter er ikke undersøkt.

De mest tallrike våtmarksartene i N.T er arter knyttet til rennende vann, slik som strandsnipe og fossefall. Litt mer kravfulle arter som svømmesnipe, blåstrupe og sivspurv går igjen i større deler av fjellområdet.

Figur 24. Våtmark ved Leirungsvatn. Terner på matsøk. (Foto: OR)

Hoveddalførene på begge sider av Nord-Ottadalen har funksjon som trekkområder for bl.a vannfugl. I den forbindelse finner en viktige rasteområder på Lesjaleirene på nordsida og ved Risheimøyi og Pollvatn på sørsida. Lesjaleirene har hatt spesielt stor verdi for vannfugl, men store deler av området er idag dyrket opp. I Kroksjøene sør for Bjorli er det registrert 12 vannfuglarter. De fleste av disse artene hekker i området, og lokaliteten er vurdert som den mest verdifulle innlands- lokaliteten i Rauma-vassdraget.

Det er registrert 13 rovfugl- og uglearter i Nord-Ottadalen som har relativt sterk tilknytning til området. Fjellvåk, kongeørn, jaktfalk, dvergfalk og perleugle hekker i området. Snøugle er en truet art som tidligere er observert flere steder i Nord-Ottadalen.

A.2.6 Jaktorganisering og jaktutbytte.

Mer enn en tredjedel av arealene i Nord-Ottadalen og Tafjord-fjella er statsgrunn. Alle statsalmenningene i området, også de i Møre og Romsdal, forvaltes av Gudbrandsdal skogforvaltning. Administrasjon av jakt er delt mellom fjellstyrene og skogforvaltningen. Reinsjakt og småviltjakt i statsalmenningene blir administrert av fjellstyrene, mens skogforvaltningen tar seg av elg-, hjort- og rådyrjakta. Alle inntekter fra bortleie av jakt går til fjellkassa, og midlene brukes til å opprettholde og bedre mulighetene for jakt.

Skjåk almenning, landets største bygdealmenning, har ca 1/4 av arealene i N.T. Almenninga administrerer all jakt på sitt område.

Almennhetens adgang til jakt er generelt god i Oppland og spesielt god i slike områder som Nord-Ottadalen. Statsgrunn gir vanligvis den beste adgangen til jakt. Skjåk almenning har også jaktbestemmelser som gir gode muligheter for jakt. Området som helhet har mange jaktformer og jakten kommer svært mange jegere og jegergrupper til gode.

STORVILTJAKT

Villreinjakta er den viktigste jakta i N.O. Forvaltningen av villreinen i området styres av et villreinutvalg, en frivillig sammenslutning av grunneiere og representanter fra kommunenes viltnevnder. Til årsmøtet kan alle styrer og lag som representerer de 28 grunneierne møte. Stemmeberettigede ved årsmøtet fordeles kommunevis. Utleie av villreinjakten skjer ved loddtrekning.

Det praktiseres fellesjakt i flere områder i N.T, i deler av jaktperioden eller i hele perioden. I enkelte deler av området har reinen periodevis vært fredet mot jakt for reetablering av reinbestand i tidligere reinområder.

Noe av målsettingen for villreinforvaltningen i Norge i dag er:

- Optimal avkastning sett i forhold til de beiteressursene som står til rådighet.
- Rikelig jakttilbud for allmennheten og mest mulig jaktglede for de utøvende.
- Mange store dyr, og en viss mengde trofédyr.

Optimal avkastning etterstrebtes ved streng rettet avskytning, basert på totaltelling av vinterstammen og enkelte struktur-tellinger. Jaktfredning i marginale beiteområder er også et virkemiddel til økt avkastning. Avkastnings-målet er ikke ubetinget forenlig med ønsket om mange store dyr. I forvaltningen av reinstammen i N.T har en søkt å beholde en stor andel voksen bukk. Dette har gitt villreinområdet et eksklusivt preg, spesielt for trofé-jegere.

Arlig gis det en fellingskvote på 1000 til 1100 dyr i N.T. Fellingsprosenten i hele området under ett har vært mellom 75 og 85%. I 1984 var den 89%. Gjennomsnitt for samtlige villreinområder var 67%. For de fleste fjellstyre og grunneierlag er villreinjakta den jaktformen som gir størst inntekt. Deretter følger elg-,

hjort- og rådyrjakta, og til slutt småviltjakta.

Figur 25. Ungbuk-fall i jakta 1983. Denne typen dyr felles ofte på vektbegrenset kort (opp til 45 kg). (Foto:OR)

Avskytningen av elg, hjort og rådyr i kommunene Skjåk, Lom, Vågå, Lesja, Rauma og Norddal var i 1981 på tilsammen 140 elg, 170 hjort og 120 rådyr ifølge jaktstatistikken fra Statistisk sentralbyrå. Beregnet utifra kommunenes skog- og myrareal var fellingstallene for elg høyest i innlandskommunene Vågå og Lom og lavest i kommunene ut mot kysten. For hjort var bildet omvendt, med høye fellingstall spesielt i Rauma kommune. Hjortejakta betyr også mye for storviltavkastningen i Lom. I Lom felles det også et betydelig antall rådyr i året.

Elg, hjort og rådyr jakes i nesten alle skogområder i Nord-Ottadalen. En god del jakt foregår også over skoggrensa. På sørsida av N.O. ligger de beste elgjaktterrengene i skogområdene fra Nordberg og vestover til Breidalsvatnet. De beste hjorteterrengene ligger mellom Bismo og Grotheim/Koll på nordsida av Ottavatn. I Finndalen foregår det lite jakt både på elg, hjort og rådyr. På nordre del av N.O. foregår det utstrakt jakt på de tre artene i Lordalen-Grøndalen-Asbjørnsdalenområdet og i Ulvådalen. I Vermedalen er jakttrykket lite.

SMAVILTJAKT.

Brukerundersøkelser på småviltjakt er utført for kommunene Rauma, Lesja og Norddal og for den delen av Skjåk som ligger i Nord-Ottadalen. Beregnet utifra nedstående tabell, med en jevn fangstfordeling i kommunen, ble det felt 3700 småvilt i Nord-Ottadalen i 1982/83. Rype dominerer småviltfangstene, og i

enda større grad enn vanlig i Østlandsregionen. Fordelingen mellom småviltartene i fangster i N.T stemmer godt overens med statistikk fra resten av landet: Det skytes mer trost, stør og lirype i kystkommuner enn i innlandskommuner, og til gjengjeld mer fjellrype og hare i innlandskommuner. Det er også fanget et økende og relativt høyt antall mår de senere år i N.T. Jakt og fangst på mår, mink og rødrev øker jakt-allsidigheten i et område og har derfor stor betydning for jegermassens jaktmuligheter. Skogsfuglbestanden i N.T. er liten, og enkelte kommuner har fredet storfugl for jakt. Det jaktet svært lite på and i N.T.

Tabell 2. Beregnet småviltutbytte, totalt, fordelt på arter og beregnet utbytte av hver art pr.jeger m/utbytte. Brukerundersøkelse for jaktåret 1982/83 i Norddal, Skjåk og Rauma og for jaktåret 1978/79 i Lesja.

OMRÅDE	RAUMA		NORDDAL		LESJA		SKJÅK I N.O	
	Art	Ant. tot.	Ant. pr jeger	Ant. tot	Ant.pr. jeger	Ant. tot.	Ant.pr jeger	Ant. tot.
Fjellrype	1638	4.7	220	4.6	780	4.2	1140	11.3
Lirype	1226	4.2	195	4.6	680	4.3	450	5.0
Storfugl	5	1.7	0	-	0	-	0	-
Orrfugl	83	1.8	10	1.3	0	-	0	-
Jerpe	0	-	0	-	0	-	0	-
Villduer	0	-	0	-	0	-	10	1.5
Ender	55	1.3	8	3.0	0	-	137	6.0
Gjess	0	-	0	-	0	-	0	-
Vadefugler	5	1.0	0	-	3	1.0	0	-
Måkefugler	133	4.0	18	3.5	50	10.5	15	5.0
Alkefugler	2	1.0	0	-	0	-	0	-
Kråkefgl.	320	5.0	50	3.0	220	9.4	130	3.9
Trost/Stør	242	7.1	250	19.0	80	16.0	510	19.8
Andre fugl.	-	-	0	-	100	12.3	20	6.0
Hare	122	3.0	13	1.0	140	1.9	110	1.7
Rødrev	48	1.0	50	1.7	70	1.9	65	1.8
Mink	55	1.0	30	2.0	30	5.5	45	2.3
Mår	30	1.0	3	1.0	0	-	20	2.0
Grevling	2	1.0	0	-	3	1.0	3	1.0
Andre	2	1.0	0	-	0	-	0	-
Sum Småv.	3968		847		2156		2682	

Beregnet utbytte pr. jeger med fangst er moderat i N.T sammenlignet med det en har funnet i enkelte andre undersøkte jaktområder på Østlandet. I N.T er det registrert jegere som feller opptil 75 ryper i sesongen, men de aller fleste har et resultat på 0-5 ryper.

Kilder:

Skriftlige: nr. 2, 3, 4, 6, 7, 8, 9, 14, 19, 21, 22, 25, 33, 34, 35, 36, 38, 39, 40, 41, 42, 44, 52, 53, 63, 64, 65, 66, 70, 73, 76, 77, 78, 81.

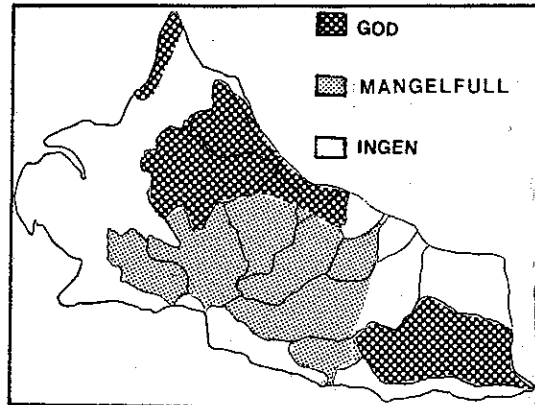
Muntlige: A, D, E, F, G, J, N, O, P, Q, R.

A.3 FISKERIBIOLOGI.

Datapålitelighet: Fiskeribiologi.

Det er sannsynligvis få, hvis noen vatn i Nord-Ottadalen hvor fisk har hatt en naturlig innvandring. En kjenner til at et så stort vatn som Torsvatn var fisketomt helt fram til slutten på 1800-tallet.

Nedtegnelser viser at professor Friis som bl.a hadde bygd ei hytte ved Torsvatnet, da satte ut 27 aureyngel i vatnet. Torsvatnet ble prøvefisket første gang i 1947 av daværende fiskerikonsulent for Øst-Norge, Trygve Løkensgard, som kjente til nedtegnelsene. Det ble fisket opp ca 70 smellfeite aurer. Overraskelsen over "fiskelykken" var stor blant lokalbefolkningen som ikke kjente til at det fantes fisk i dette vatnet.

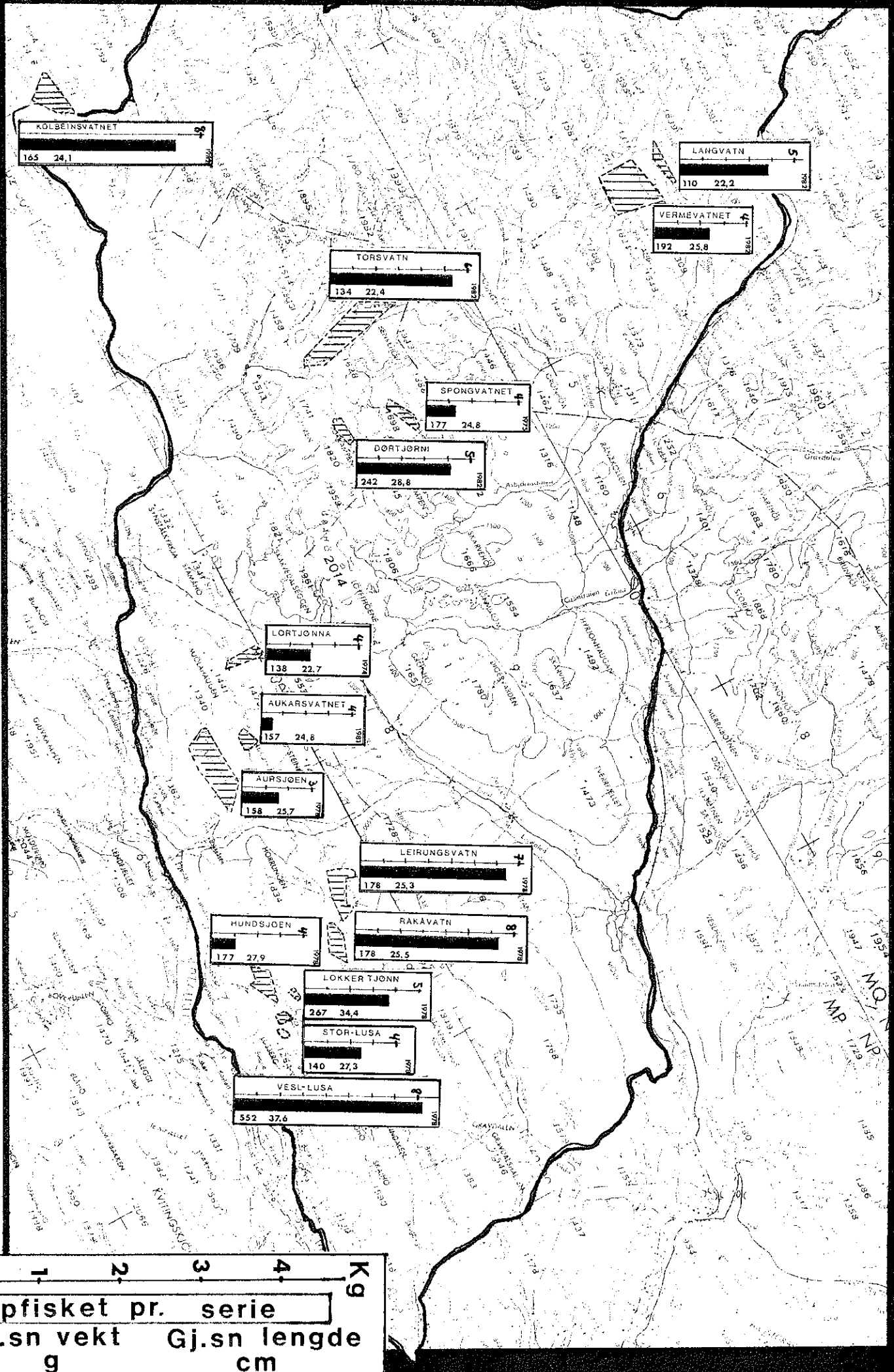
I Lesja's del av Nord-Ottadalen er de fleste vatn blitt befolket ved utsetting etter 1950, og det finnes sannsynligvis enda vatn hvor fisk har overlevelsesmuligheter men ikke er satt ut. En av grunnene til at utsettingen av fisk i vatna i N.T skjedde så seint, er sannsynligvis at folk hadde gode fiskemuligheter i sentralt beliggende vatn. Garn var den mest brukte redskapen.

Aure er etter hva en kjenner til eneste fiskeslag i Nord-Ottadalen og Tafjordfjella. Harr fantes tidligere i minst ett vatn i Lesja, men er utryddet. Harren er sannsynligvis brakt hit fra Lesjaskogsvatn. Det er satt ut aure i vatn som ligger 15-1600 m.o.h.

Fiskevatn i N.T. har gjennomgående dårlige gyteforhold for ørret. Flere av vatna har svært liten gjennomstrømming, og ut- og innløp er for små eller elvene går i ur, slik tilfellet er i Torsvatn. Flere større vatn, som Leirungsvatn, Råkåvatn, Hundsjøen, Aursjøen og Ulvådalsvatn, har naturlig formering. For å utnytte næringsgrunnlaget og for å holde en tilfredsstillende fiskbar bestand, er det likevel nødvendig med utsetting i flere av disse vatna. Nesten all settefisk kommer fra anlegg i Vågå og Lesja, hvor stamfisk tas fra Sjudalsvatn og Birisjøen i Vågå, Tesse i Lom og Lesjaskogsvatn og enkelte elver i Lesja. I Skjåk settes det årlig ut mellom 35- og 50000 aure. Noe av dette blir satt ut i regulerte vatn med konsesjonspålegg, bl.a i noen vatn som drenerer til Tafjord.

De fleste vatn i N.T har en passe tett eller noe for tett bestand av fisk i forhold til næringsgrunnlaget. I de små og middelstore vatn er det godt mulig å unngå overbefolkning og kvalitetsreduksjon hos fisken. Verre kan det være å beregne næringsgrunnlaget i store, næringsfattige vatn og i nye reguleringsmagasiner. Ofte blir næringsmengden overvurdert. Som eksempel på det første kan nevnes Torsvatn som fram til ca 1950 hadde passe tett bestand med fisk av særdeles fin kvalitet og størrelse. Stadig økende og lite avveid utsetting resulterte raskt til at kvaliteten ble redusert og veksten sank. Ved prøvefiske i 1982 var gjennomsnittsvekta på fisken 134 g og enkelte fisk var svært magre. I reguleringsmagasinet Vermevatn har kvaliteten på fisken først tatt

Figur 26. Prøvefiskerresultater. Gjennomsnitt vekt og lengde og avkastning pr. Jensen garnserie. (Forklarende figur til høyre).
 Kilder: Fiskerikonstulenten i Vest-Norge, Skjåk Innlandsfiskeremnd og T.Hesthagen.

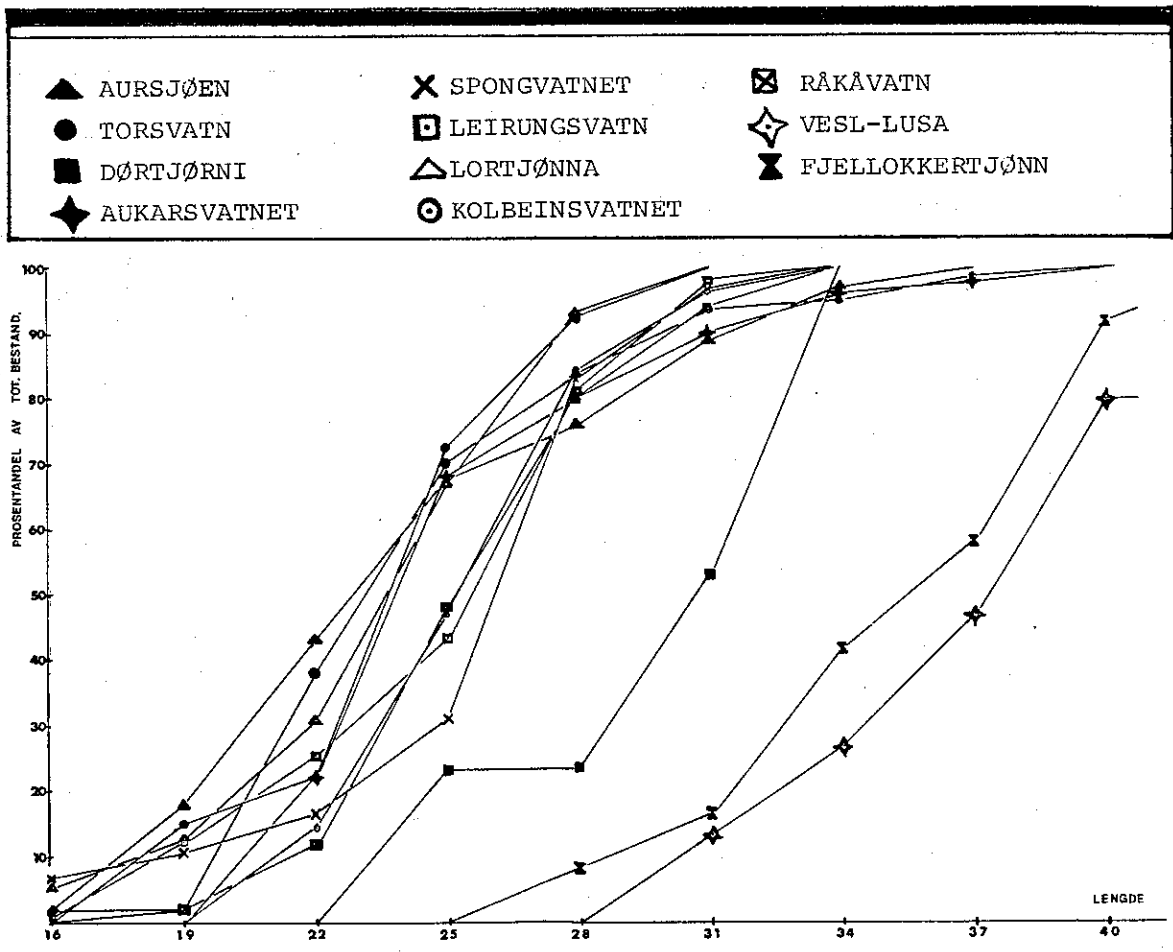

0 1 2 3 4 K9
 Oppfisket pr. serie
 Gj.sn vekt Gj.sn lengde
 g cm

seg opp etter at utsettingspålegget ble redusert.

Figur 26 viser vekt- og lengdedata og avkastningen pr garnserie og natt ved prøvefiske i Nord-Ottadalen. Små og tynt befolkede vatn, som ligger så høyt over havet som i N.T, får vanligvis seintvoksende fisk, med liten naturlig dødlighet og høy gjennomsnittsalder og høy vekt. Et slik vatn er Vesl-Lusa, som kan sies å ha en begrenset, men eksklusiv ressurs. I Hundsjøen er fisken mager pga overbefolkning. Det samme er tilfelle i flere vatn som ligger svært høyt.

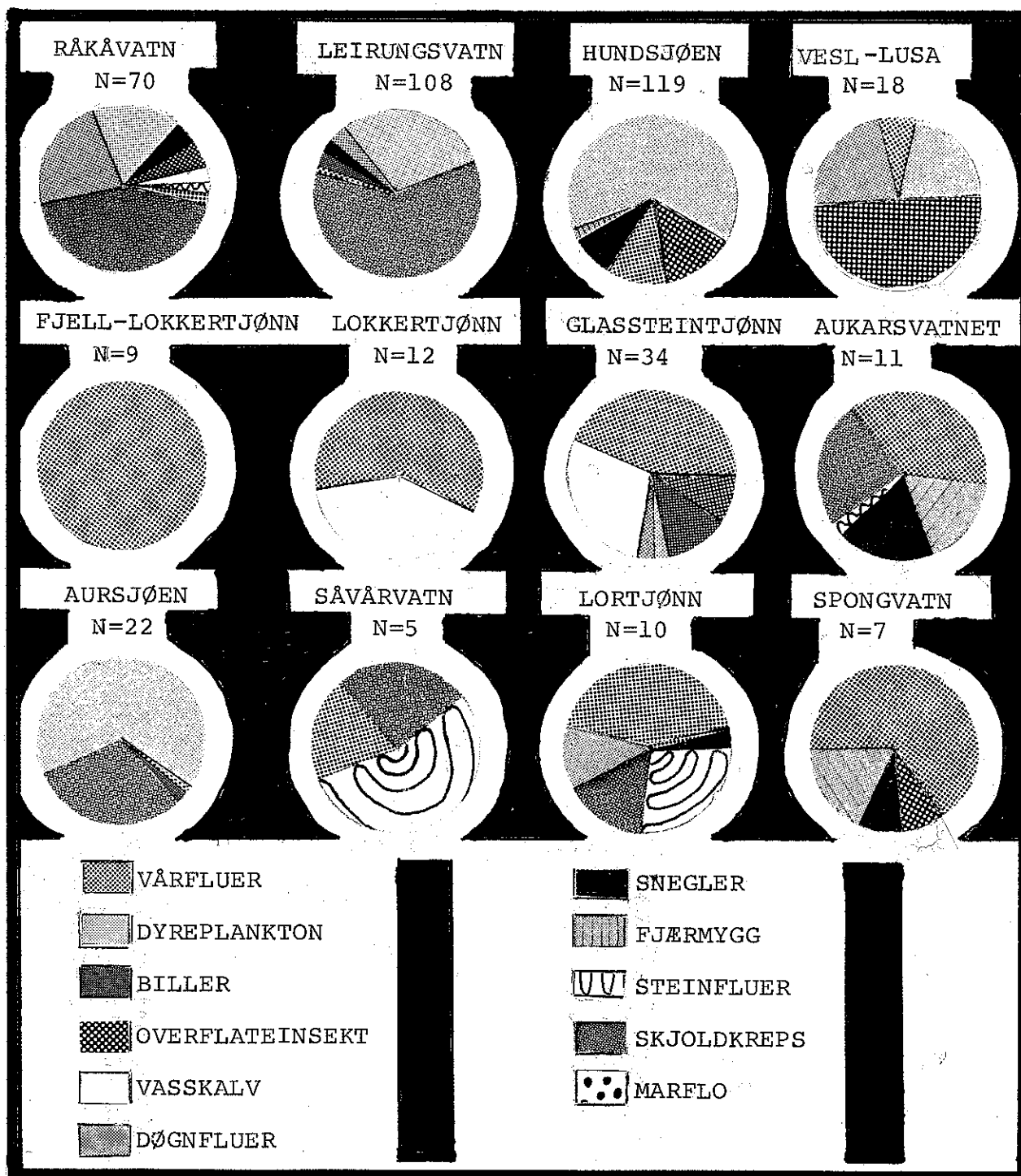
I de aller fleste vatn i området er hovedtyngden av fisken mellom 22 og 28 cm. I Leirungsvatn og Rååvatn er denne gruppen av fisk fra 3 til 5 år, i Ulvådalsvatn 4 og 5 år. I vatn uten naturlig rekruttering og sporadisk utsetting, kan flere årganger mangle, og gjennomsnittsvekta blir høy. Også i Ulvådalsvatn, som har naturlig rekruttering, har en funnet at noen årganger dominerer fullstendig, men hva dette skyldes vet man ikke.

Figur 27. Kumulativ (summert) fordelingskurve for fiskens lengde i noen fiskevatn i Nord-Ottadalen og Tafjordfjella.

Stasjonær elveørret er kjent for å være seintvoksende, og den får ikke den kledelige rødfargen i kjøttet som krepsdyrspisende innsjøbestander. Fisken i fjell-elveene i N.T har svært variabel kvalitet. I nedre del av Finna blir ørreten svært stor, opp til 3 kg, og har høy kvalitet. I Ulvåa og nedre del av Asbjørnå kan en få fisk på opptil 0.5 kg. Ved prøvefiske var gjennomsnittsvekta henholdsvis 70 og 153 g. Fisken hadde svært god kvalitet til å være elfefisk. Kondisjonsfaktoren var litt under 1.0, som er

normalt feit fisk, og veksten er spesielt god i Asbjørnå. I Pyttåa har fisken dårligere kvalitet og mindre størrelse enn i de to nevnte elvene. Det samme gjelder for Lora og øvre deler av Finna.

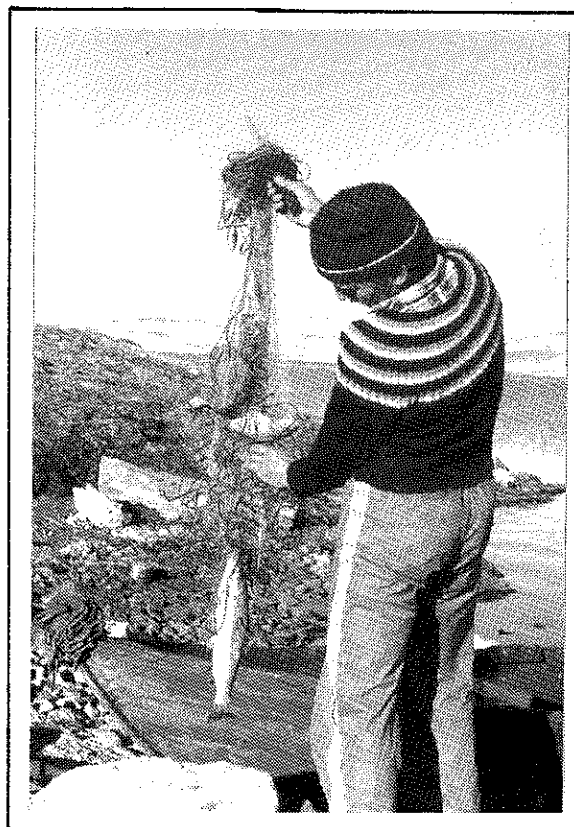
Figur 28. Næringsdyrenes volumandel av total næring i fiskemager hentet fra prøvefiske i vatn i Nord-Ottadalen, basert på hele eller deler av fangsten. N= antall fiskemager som er undersøkt. Kilde: T.Hesthagen.

I enkelte vatn i N.T. vokser fisken mer enn 6 cm pr år de 6-7 første leveår. Tatt i betraktning vanntemperaturen i området er dette svært god vekst. I andre vatn er årsveksten ca 4 cm pr år, men selv i slike vatn er det liten vekststagnasjon de første 6 leveår.

På tross av at flere vatn har fisk av samme stamme, er ernæringen svært forskjellig. Figur 28 viser noe av denne spennvidden. Marflo, det viktigste næringsdyret i mange norske fiskevatn, er ikke påvist som noe viktig næringsemne i noe vatn i N.T. Marflo er lett utsatt for nedbeiting. Et annet krepsdyr, skjoldkrepsen, er spesielt viktig som næringsemne for aure i høyfjellsvatn. Skjoldkrepsen kan bli opptil 30 mm lang. I enkelte større vatn i N.T. utgjør den en betydelig del av føden. Arten inngår i aurens diett bare fra juli til oktober, fordi den overvintrer som egg. De to krepsdyrartene er spesielt verdifulle for ørreten. De gir god vekst og spesielt god kvalitet på fisken. I flere vatn spiller insektlarver, spesielt vårfluellarver, en viktig rolle som fiskeføde. Larver og pupper av fjærmygg er vanligste næringsdyr i fisk fra Ulvådalsvatn, Langvatn og Vermevatn, noe som er typisk for næringsfattige vatn og reguleringsmagasiner. Vermevatn er som kjent regulert. Fisken i Ulvådalsvatn har en mer variert diett enn fisken i de to andre vatna.

Larver av steinfluer, døgnfluer og vannbiller kan utgjøre en vesentlig del av føden i enkelte vatn. I andre, slik som Aursjøen og Hundsjøen, beites dyreplankton av auren. Høy andel av dyreplankton i fiskemagen kan være et tegn på dårlig ernæringsssituasjon, da auren først og fremst er en bunndyreter.

I Øvre Heimdalsvatn, et oligotroft (næringsfattig) vatn i den subalpine regionen, har fiskeproduksjon og avkastning vært inngående studert. I dette vatnet er årsavkastningen beregnet til 5 kilo pr. hektar og år. De fleste vatn i N.T. ligger høyere over havet enn Heimdalsvatn slik at avkastningen ventelig vil ligge noe lavere. Arlig beregnet hektaravkastning i Leirungsvatn og Råkåvatn i 1981 og 1982 var henholdsvis 0.98 og 1.41 kg i Leirungsvatn og 0.59 og 0.34 kg i Råkåvatn. Mulig avkastning i vatna ligger sannsynligvis noe høyere. I Aursjøen i Skjåk, som er ett av de mest brukte vatn til garnfiske, var avkastningen i 1980 1.6 kg pr. ha og år. Prøvefiske med Jensens garnserie i Ulvådalsvatn har gitt et utbytte på 998 g/garnnatt. Fangster på mer enn 900 g/garnnatt forekommer sjelden i reine aurevatn, og kjennetegner vatn med meget tette bestander.

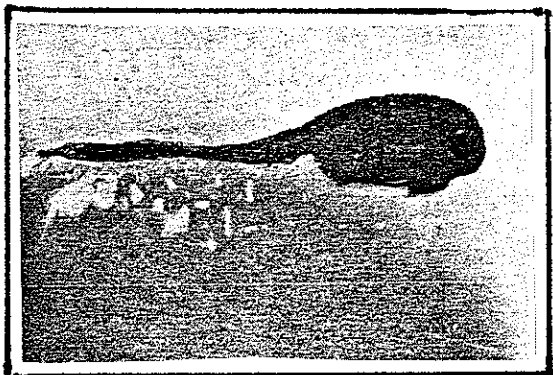
Figur 29. Garnfiske i avsidesliggende fiskevatn i Nord-Ottadalen. (Foto: PJ)

Det er de lokale fjellstyrer sammen med grunneigarlag og fiskeforeninger som forvalter fiskeressursene i N.T.

FERSKVANNSBIOLOGI.

Det er utført systematiske undersøkelser av ferskvannsbioologien i nedbørfeltene Finna, Asbjørnå, Ulvåa, Verma og delvis Tora. Målinger av pH, ledningsevne og total hardhet i vatnet viser at vannkvaliteten varierer lite i området. Dette gjenspeiler berggrunnens ensformighet. De undersøkte vassdragene er svakt sure, med pH-verdier fra 5.8 til nøytralt (pH=7.0). Elektrolyttisk ledningsevne (innholdet av oppløste salter) er ekstremt lav i Finna og lav i de andre feltene. Samme forhold gjelder for den totale hardhet. Vannmassene er svært næringsfattige (ultraoligotrofe), med lite kalkinnhold og dårlig bufferkapasitet. Dårlig bufferkapasitet gjør blant annet at vannet har liten evne til å nøytralisere sur nedbør.

Det er funnet 28 krepsdyrarter i Ulvåas felt og 24 i Finna. I området Råkåvatn/Leirungsvatn er den forholdsvis sjeldne tusenbeinkrepsen (*Bramchinecta paludosa*) funnet. Denne arten er bisentrisk, dvs den har ett utbredelsesområde i Nord-Norge og ett i Sør-Norge som går sør til Bessvatn i Jotunheimen. I Ulvådalsvatn er det funnet 3 sjeldne krepsdyrarter.

Skjoldkreps finnes i mange vatn i N.T. Skjoldkreps finnes helst i høgfjellsvatn med middels tett til tett aurebestand. Både skjoldkreps og tusebeinkreps er utsatt for nedbeiting, og tusenbeinkrepsen er bare funnet i fisketomme pytter.

Figur 30. Tusenbeinkreps.

Alle undersøkte vatn og pytter i Ulvåa og Finna hadde få, men for høyden vanlig artstall av krepsdyr. Ulvådalsvatnet framheves som det mest artsrike, mens området Råkåvatn/Leirungsvatn er interessant fordi vatn og pytter som ligger like nær hverandre har spesielt stor variasjon i artssammensetning.

Biomassen (mengden) av bunndyr avtar med økende høyde over havet. Bunndyr-produksjonen i Ulvådalsvatnet er høy i regional sammenheng men artsmangfoldet er lite til middels både i dette vatnet og i Råkåvatn og Leirungsvatn.

Elver og bekker i Ulvåas felt har enkelt oppbygde og individfattige dyresamfunn. Døgnfluer går igjen som den tallrikste dyregruppen. Det er registrert 13 arter av døgnfluer i Ulvåas felt, og 17 steinfluearter. I Finnassdraget er det funnet 9 døgnfluearter og 19 steinfluearter. Dette er det samme artsantall av steinfluer som er funnet i elver og bekker i Øvre Heimdalen. Det totale artsantallet av steinfluer og vårfluer i Finna og Ulvåa er omtrent som i andre nedbørfelter i regionen, og noe lavere enn i Trøndelag. Asbjørnå har betydelig høyere produksjon av næringsdyr enn de andre elvene i Raumas felt.

Kilder:

Skriftlige: nr. 13, 24, 26, 27, 28, 29, 37, 43, 46, 49, 50, 60, 61, 67, 70, 75.
Muntlige: H, K, L.

A.4 FRILUFTSLIV.

A.4.1 Planlegging.

Som ledd i arbeidet med Miljøverndepartementets handlingsprogram for friluftslivet er fylkesmennene bedt om å utarbeide grunnlaget for dette programmets arealplandel. I Oppland er dette lagt fram som en foreløpig rapport. I Møre og Romsdal har arbeidet munnet ut i et handlingsprogram for fylket. Disse dokumentene danner ett av flere grunnlag for behandlingen av friluftslivet i samband med fylkesplan, generalplaner, reguleringsplaner og ved tildeling av midler til friluftsliv-tiltak.

I Taffjordfjella i Møre og Romsdal fylke er det utarbeidet verneplan for et område på 771000 da som betegnes som "Natur- og friluftsområde med nasjonal/internasjonal bruks- og verneinteresse". Området, som i sin helhet ligger innenfor mandatområdet til denne rapporten, er sikret med vedtekt til fylkesplanen. I dagligtale kalles området "Reinheimen".

Noen tilsvarende sikring for friluftsmål av større fjellområder i N.T er ikke skjedd på Opplandssiden. De delene av Nord-Ottadalsområdet som ifølge ulike registreringer har størst verdi for friluftslivet er avmerket i figur 32.

For befolkningen i Møre og Romsdal fylke er Taffjordfjella en viktig sone for turbruk. Taffjordfjella er sammen med Innerdalen landskapsvernområde og Trollheimen og Grøvudalsområdet de største helge- og ferieområdene i fylket. Behovet for turliv og naturopplevelser kan ifølge fylkesplanen dekkes innen eget fylke, og de nasjonale friluftinteressene dekkes i de 4 områdene som er nevnt. De friluft- og naturområdene i Oppland som har størst nasjonal og internasjonal interesse er Jotunheimen, Rondane og Dovrefjell. Nord-Ottadalen er først og fremst et lokalt og regionalt viktig friluftsområde.

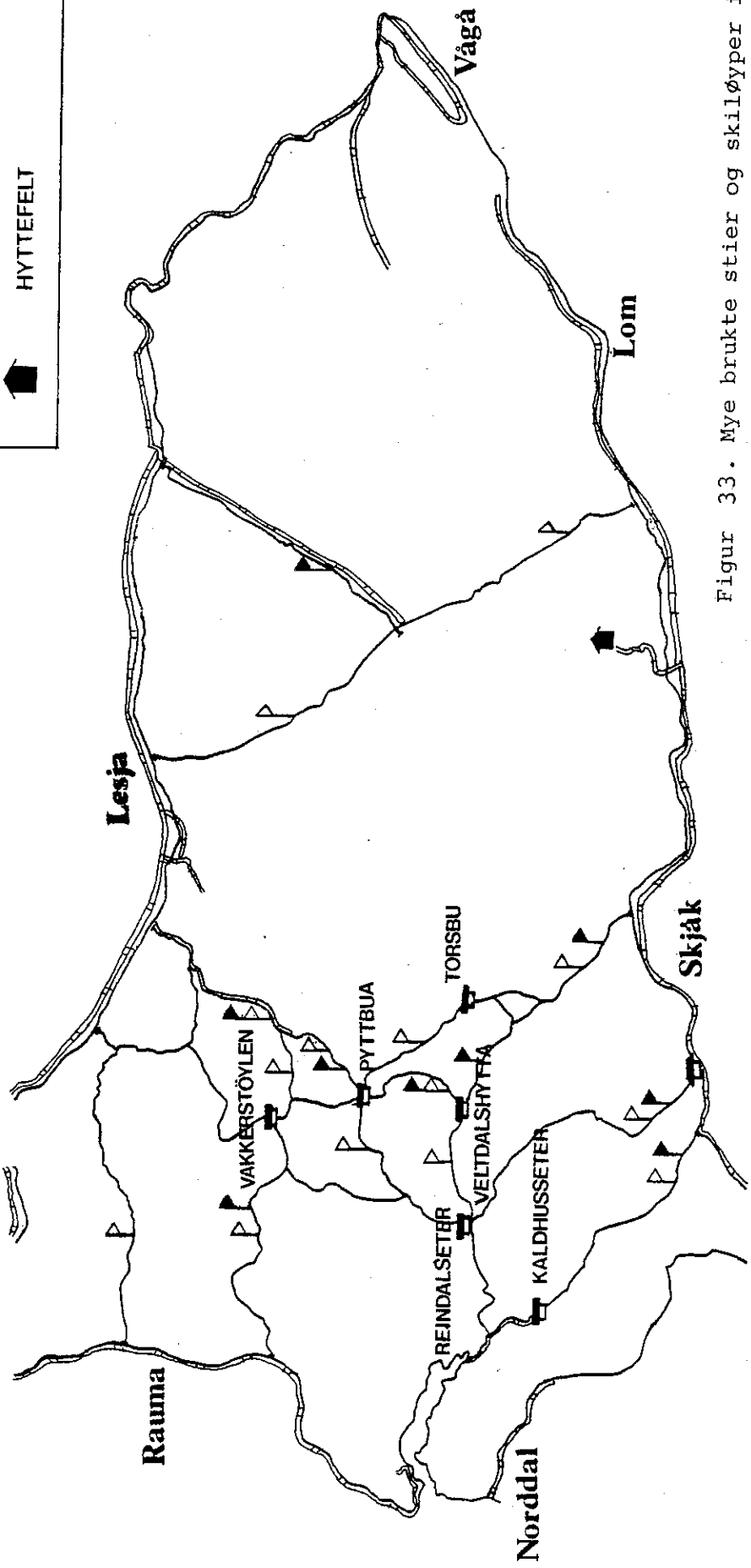
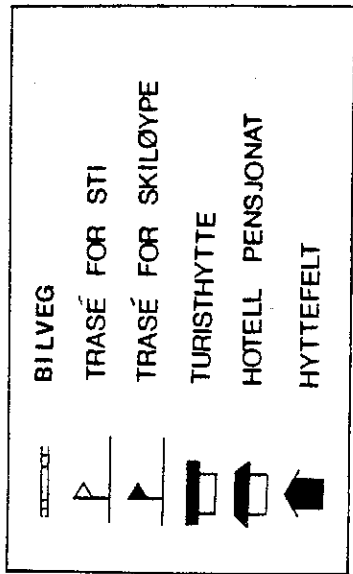
Den Norske Turistforening har ingen planer om å etablere nye tur-ruter eller bygge nye hytter i N.T.

A.4.2 Egnethet.

Nord-Ottadalen og Taffjordfjella er lett å nå fra kommunikasjonslinjene Dombås-Åndalsnes og Otta-Geiranger/Otta-Stryn. Naturlige utgangspunkt for fottur- og skigåing er Grotli, Bjorli og Billingen. Om sommeren kan en komme inn i fjellområdet med bil til Kabben i Ulvådalen, Nysætri i Lordalen og til Sterringi i Finndalen.

Figur 31. Skjåk sæter, overnattingssted i Ottadalen. (Foto:OR)

Figur 33. Mye brukte stier og skiløyper i Nord-Ottadalen.

En vesentlig del av arealene i Nord-Ottadalen og Tafjordfjella er godt egnet som fottur- skitur- og jaktterreng. Enkelte deler av Tafjordfjella er dårlig egnet til skiturer pga stor helling, rasfare og problemer med regulerte vatn. Det tar mellom en og to dager å krysse fjellområdet på tvers. På langs vil det ta fem til seks dager å gå fra Finndalen i øst til Tafjord i vest. Tafjordfjella har et tett og godt oppmerket løypenett mellom seks turistforeningshytter. Torsbu er en selvbetjent DNT-hytte, og de andre tilhører Alesund og Sunnmøre Turistforening (AST), en lokalforening av DNT. AST-hyttene har tilsammen 192 sengeplasser, og to av hyttene, Kaldhusseter og Reindalsseter er betjent. AST er en svært aktiv turforening, med ca 2800 medlemmer.

Turistforeningen har ingen overnattingssteder i Nord-Ottadalen øst for Torsbu. I dette området er det også svært få merkede turløyper, men terrenget er til gjengjeld så lett og oversiktlig å gå i at det normalt vil være lite problematisk å ta seg fram med det nødvenigste av fjellutsyr.

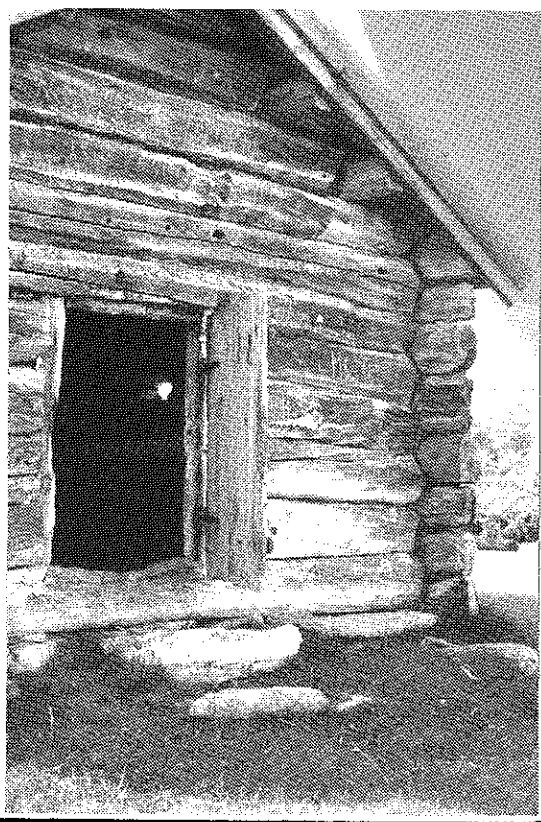

Figur 34. Variert turterreng og variert tilrettelegging. Bratt og nesten uframkommelig terreng utenom de godt merkede stiene i Tafjordfjella (t.v) og flatt og lett terreng uten løypemerking i øst (t.h). (Foto: OR)

Lesja fjellstyre har satt opp noen hytter til allmenn bruk i Lordalen og Grøndalen, og arbeider for tiden med å sette opp nye "naustbuer" ved en del fiskevatn. Naustbuene er en kombinasjon av overnattingssted og redskapshus for fiske, og blir satt opp for å stimulere først og fremst de innenbygdsboende til et hardere fiske i enkelte vatn i almenningene. I tillegg til de hyttene som finnes er det mulighet for overnatting i flere steinbuer om sommeren.

N.T. er et friluftsområde først og fremst for dem som ikke vil ha særlig grad av tilrettelegging, og for dem som søker ensomhet i fjellet. Flere steder finnes landskap med høy opplevelsesverdi. Blant annet finner en flere fjelltopper på tett oppunder 2000 m. Fra enkelte er det god utsikt til sentrale deler av Dovrefjell,

Jotunheimen og Rondane. Villreinen i området er det lett å få øye på og mange kulturminner øker spennigen ved å gå i området for dem som har et våkent øye.

Figur 35. Saustad i Lordalen. Brukt til overnatting under jakt og tur. (Foto: OR)

A.4.3 Utøvelsen av de forskjellige aktiviteter.

TURGAING.

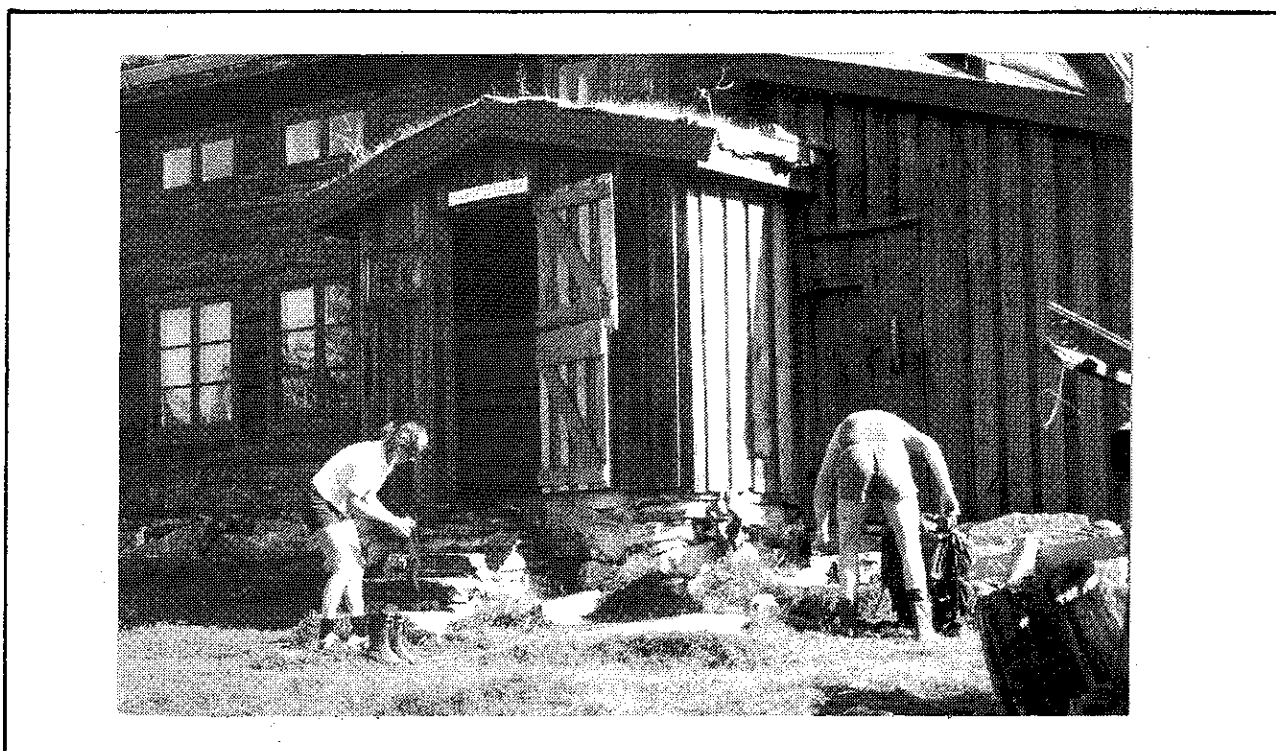
Totalt sett er bruken av N.T som fottur- og skiturområde liten. Det mest brukte fotturområdet er Tafjordfjella. De fleste brukerne går rundturer som tar 2-4 dager. De vestlige deler av Tafjordfjella er mest brukt om sommeren. Turruta Billingen-Torsbu-Pyttbua-Kabben brukes hele året og er den viktigste ruta om vinteren. Ca 90% av tur-gåerne i Tafjordfjella er medlemmer av DNT eller AST. De fleste kommer fra Møre og Romsdal fylke, en betydelig del kommer fra Oslo-regionen, og en stadig økende andel er utlendinger.

I de østlige deler av Nord-Ottadalen foregår det langt mindre fottur- og skituraktivitet enn i vest. Enkelte avgrensede områder i Asbjørndalen, Grøndalen og Lordalen har lokal betydning som fottur- og skiturområder for Lesja. Liafjellet mot Finndalen er et viktig turområde for Lom kommune, og brukes mest om sommeren. Turbruken av Finndalen er ellers beskjedent både fra bygdene i Vågå og Skjåk.

Asbjørnsdalen er også regionalt viktig som turområde. Dalføret er mye brukt til skigåing spesielt på etterjulsvinteren som utgangspunkt mot andre turruter. Brukerne kommer spesielt fra Romsdalen.

Tabell 3. Besøkstall ved turistforeningshytter i villreinområdet.
(Den Norske Turistforening og Alesund-Sunnmøre Turistforening). * DNT-hytter ** AST-hytter

		ÅR										
		1971	1972	1973	1974	1975	1976	1977	1978	1979	1980	1981
TORSBU	* SOMMER						347	459	563	448	436	354
	VINTER						92	134	170	166	117	140
KALDHUSSETER	** SOMMER	537	960	736	636	698	471	761	780	758	702	937
	VINTER	52	77	75	82	-	-	-	-	10	-	53
REINDALSSETER	** SOMMER	1801	1931	1993	1608	1682	1542	1915	2237	1759	1719	1253
	VINTER	106	23	79	171	113	68	167	69	181	181	81
VAKKERSTØYLEN	** SOMMER	691	922	799	659	766	540	535	838	716	649	501
	VINTER	121	77	101	141	198	140	187	287	173	197	156
PYTTBUA	** SOMMER	840	1084	1113	1065	1223	690	1037	1252	1268	1187	951
	VINTER	80	105	135	241	355	372	319	392	310	314	339
VELTDALSHYTTA	** SOMMER				318	405	420	485	633	499	555	344
	VINTER				12	-	-	-	32	-	-	-

Figur 36. Turfolk ved Vakkerstøylen i Ulvådalen.
(Foto: OR)

JAKT.

I de 6 kommunene som har de største jaktområdene i Nord-Ottadalen og Tafjordfjella løste ca 2700 mennesker jegeravgiften for jaktåret 1982/83. I Skjåk var hele 15 % av befolkningen jegere, i Lesja 12, Vågå 8 og i Rauma 6 %. Regionsgjennomsnittet for østlandsregionen er 3.2 %. Dette viser at jakta har en helt spesiell plass i bygdefolkets friluftsutøvelse.

Spesielt i Lesja kommune er det i tillegg til bygdas egen jegermasse et høyt antall utenbygds som jakter. Omkring halvparten av jegerne kom fra andre kommuner jaktåret 1978/79. I 1982/83 var

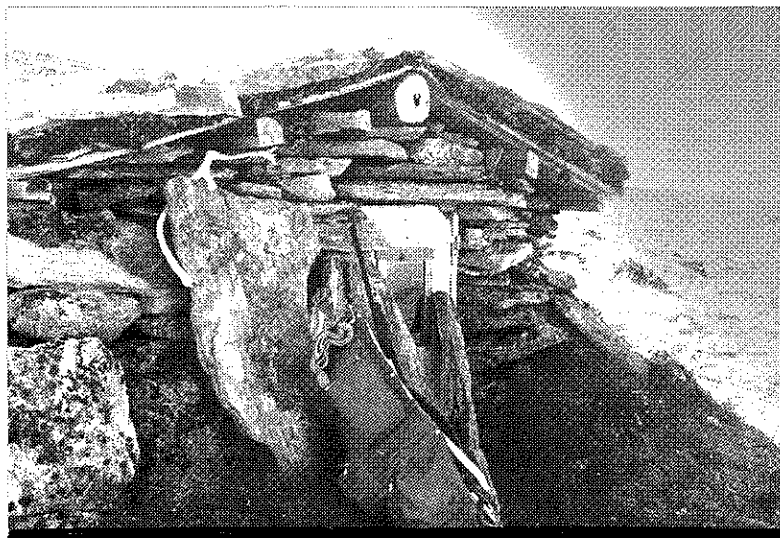
forholdet mellom innenbygds og utenbygds jegere i Skjåk 7:3 og i de to kommunene Norddal og Rauma i Møre og Romsdal henholdsvis 4 : 1 og 10 : 1. Den delen av fjellområdet som ligger i Oppland har nasjonal betydning som jaktområde. Til Skjåk og Lesja kommer det jegere fra hele Østlandet. I noe mindre omfang kommer jegere fra Møre og Romsdal og Sogn og Fjordane fylker. De tilreisende jegerne i Rauma og Norddal kommuner kommer først og fremst fra eget fylke.

Jegertettheten i de omtalte kommunene er under 0.4 jegere pr. km². For alle kommuner i Østlandsregionen er gjennomsnittet 0.73. Ved hjelp av brukerundersøkelser har en funnet hvor i den enkelte kommune jakten foregår. Hverken i Skjåk, Vågå eller Lesja kommune er jakta spesielt konsentrert til Nord-Ottadalen. Jaktindekskart for småviltjakt (Fig 38.) viser at det er svært få områder i N.T hvor det jaktes mer enn 50 dager i året på småvilt. De mest benyttede områdene til denne type jakt er Ulvådalen, Aursjø-området og en del av Finndalen.

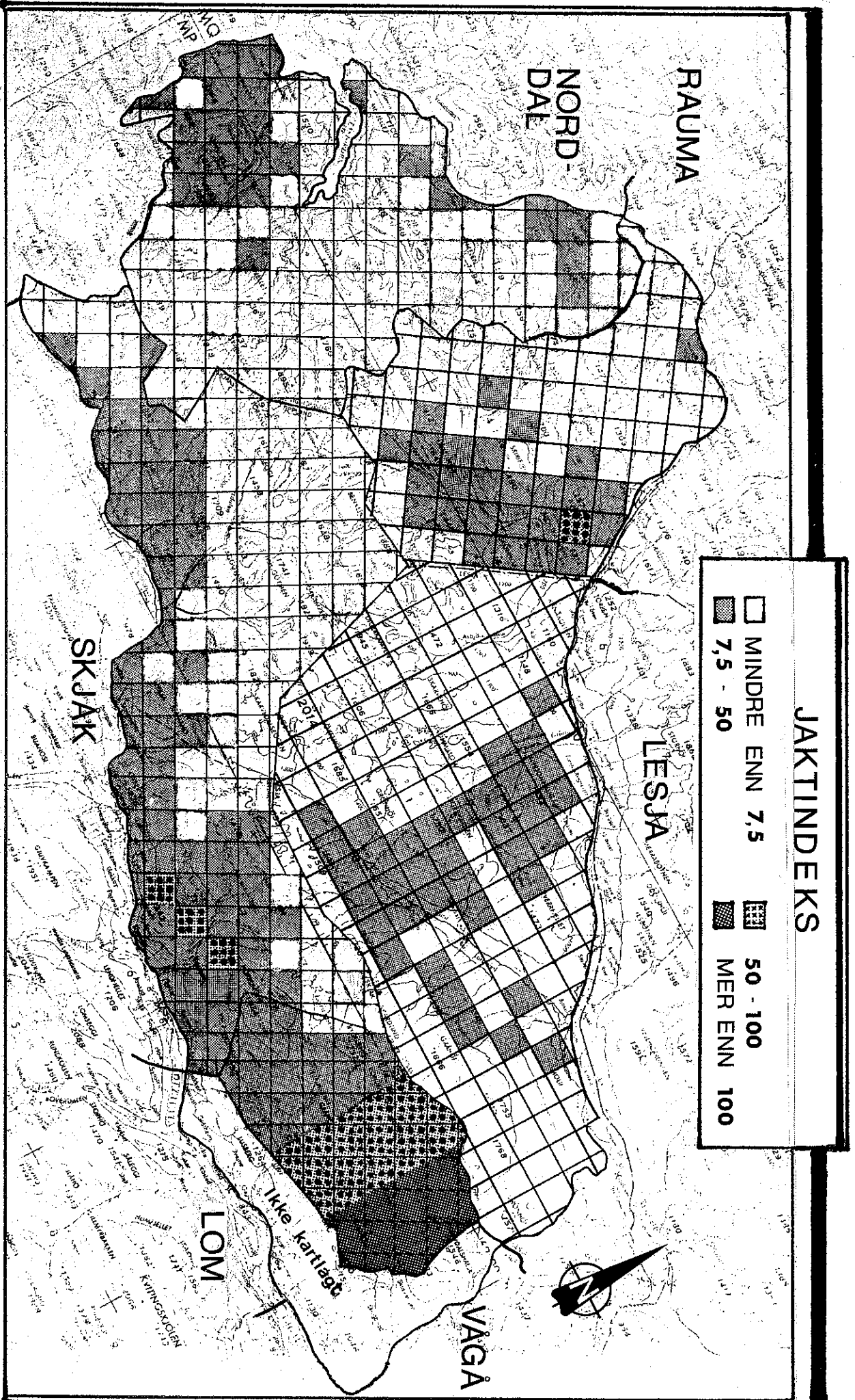
De mest brukte jaktområdene for elg, hjort og rådyr på sørsida av Nord-Ottadalen ligger mellom Skjåk sæter og Langleite i Skjåk og fra Aura elv og østover til Garmo i Lom. I Finndalen er det lite jakt på de tre artene totalt men mest jakt på rådyr. I Norddal og Rauma kommuner jaktes det mest på hjort. De viktigste jaktområdene i Norddal er Rødalen, Herdalen, Dyrdalen og Meiadalen med sidedaler. I Rauma jaktes det en del i Ulvådalen og Pyttbudalen, men kanskje mest i de midtre deler av Vermedalen. På Lesja-sida foregår det utstrakt jakt på elg, hjort og rådyr i Lordalen-Grøndalen-Asbjørnsdalen-området.

Villreinjakta i Skjåk foregår først og fremst i området Heggjebotnflya-Aursjøen. I Finndalen foregår det mye jakt på rein i området mellom Horrungen og Skjervedalen. I Lesja jaktes det spesielt mye i Lordalen. Fra dette dalføret kan jegeren komme i kontakt med rein nesten uansett værforhold, slik at området regnes som et svært stabilt jaktterreng. Mer ustabil, men likevel ofte brukt er områdene rundt Valåvatnet og øvre deler av Grøndalen og Asbjørnsdalen. Også jaktterrengene ved Slådalsvegen i Vågå og Føysa i Skjåk regnes blandt de områdene som er mye brukt. I de vestlige fjelltrakter har reinen vært fredet mot jakt i flere år.

Hver jeger i de omtalte kommunene bruker i gjennomsnitt mellom 6.2 og 11 dager til jakt, enten de jakter småvilt, storvilt eller begge deler. På landsbasis jakter hver jeger gjennomsnittlig ca 9 dager i året. I Nord-Ottadalen er det grunn til å tro at det blir nedlagt mellom 4500 og 7000 dagsverk årlig på jakt.

Figur 37. Restaurert steinbu i Lordalen. (Foto: OR)

JAKTINDEKS

- MINDRE ENN 7,5
- 7,5 - 50
- 50 - 100
- MER ENN 100

Figur 38. Småviltjegerens bruk av Nord-Ottadalen og Tafjordfjella. Brukerundersøkelse jaktåret 1982/83 i Skjåk, Norddal og Rauma kommuner, 1978/79 i Lesja kommune og 1980/81 i Finndalen statsalmenning.

Jegeren i N.T. har gode muligheter for det en kan kalle ødemarksjakt. I store deler av fjellområdet, også der det er godt terreng og muligheter for utbytte, kan jegeren jakte uforstyrret. Dette forholdet er betinget av den lave jegeretettheten i området og den delvis klumpete fordelingen av jegerne. Vegløsheten styrker ødemarksfølelsen og beriker allsidigheten i jaktformer.

En stor del av jegermassen i N.T. utøver jakten på dagsturer. I Skjåk og Norddal kommuner ble 50% av overnattingene i tilknytning til jakt tilbrakt hjemme jaktåret 1982/83. En av fire overnattinger skjedde i hytter, en av 10 i telt og 3% i buer eller under åpen himmel. I hele fjellområdet finnes steinbuer av varierende kvalitet, og i Lordalen statsalmenning har fjellstyret satt opp hytter til allmenn bruk.

FISKE.

Det er ikke gjennomført brukerundersøkelser på fiske på samme måte som for jakt. Tall for løste fisketrygdkort i Skjåk viser at hele 80% av fiskerne er innenbygds. I Langmorkje statsalmenning i Sjødalen derimot er forholdet nær det motsatte med sterk dominans av utenbygds fiskere. Dette er forskjeller som bare understreker at Nord-Ottadalen først og fremst har betydning som lokalt og regionalt friluftsområde, mens Sjødalen er del av et nasjonalt viktig friluftsområde.

Fisket har langt flere utøvere enn jakt både i Nord-Ottadalen og i Tafjordfjella. I Skjåk blir det f.eks. solgt 1200 til 1300 fiskekort til utenbygds i året. I tillegg kommer alle innenbygds fiskere som fisker gratis. En kan derfor regne med at fiske har 4-5 ganger så mange utøvere som jakt i området. På landsbasis er det regnet med ca 7 ganger så mange fiskere som jegere. Undersøkelser i 10-års vernede vassdrag viser at fiskere i Oppland i gjennomsnitt bruker ca 8 dager pr år til fiske i elver, bekker, innsjøer og tjern.

I Oppland er fiske i ferskvatn eneste alternative fiske innen fylkets grenser, mens befolkningen i Møre og Romsdal har gode muligheter til sjøfiske og fiske etter laks og sjøaure. Brukerundersøkelse blant jegerne i Skjåk i Oppland og Norddal i Møre og Romsdal viser at i Norddal fisker denne brukergruppen mer i ferskvatn enn i sjøen. Det er lite sannsynlig at vatn og elver i Tafjordfjella utnyttes mindre til fritidsfiske enn tilsvarende i Nord-Ottadalen.

Hver kommune har sine rammeregler for fiske. Disse inneholder vanligvis bestemmelser om fredningsperioder:

Lesja	1.september	til	31.mai
Lom	20.september	til	20.oktober
Skjåk	20.september	til	31.oktober

Innenfor rammereglene lager grunneigerne sine fiskeregler med bestemmelser om bl.a. redskapsbruk og garnfiskeregler. I Nord-Ottadalen & Tafjordfjella må alle løse fiskekort. Innenbygds fiskere i Skjåk betaler ikke noe for fiske. Utenbygds fiskere kan med få unntak bare fiske med stangredskap. Innenbygds kan fiske med stang, handsnøre, oter og garn. I nesten alle vatn er det begrensninger i antall garn som tillates brukt pr fisker eller pr

båtlag, og garnfiskeperioden er begrenset. Fiskeren er imidlertid ikke pliktig til å oppgi fangstresultatet, og derfor mangler fangststatistikk.

Aursjøen er det vatnet i området som er mest brukt til garnfiske. Opptil 18 båtlag fisker i vatnet, og hvert lag kan fiske med 18 garn. De andre vatna hvor det fiskes i noe omfang med garn er Råkåvatn, Leirungsvatn, Hundsjøen, Torsvatn, Valåvatn, Krokuttjørne, Digerkampvatn, Kollvatn, Ulvådalsvatn og Vermevatn. Garnfiskerne kommer først og fremst fra de nærmeste bygdelag. Det er ikke samlet inn opplysninger om de lengst vestliggende fiskevatna.

Alt garnfiske har preg av fritidsfiske, med varierende betydning som matauk. De fleste vatn ligger avsides slik at en er avhengig av lang bæring av utsyr som brukes. Dette kan også være en begrensende faktor for omfanget av fisket i enkelte vatn.

Den beste stangfiskesesongen faller sammen med tursesongen. Mye av stangfisket utøves i kombinasjon med turgåing.

Figur 39. Fritidsfiske i Valåvatnet (t.v) og i Lora. (Fotos: PJ/OR)

Alle elver og vatn er lett tilgjengelig for stangfiske enten ved at merkede turløyper går tett inntil eller at det er lett og oversiktlig terreng rundt vatna og elvene. Stangfiske i elv gir for de fleste et bedre resultat enn i vatn. Mye av fisket er derfor konsentrert i områder hvor det renner større elver. De mest brukte elvestrekningene er Tora opp til Tverråa, Lora inn til Nysætri, Storgrøna innenfor Knutsgruvetjørne og de nedre deler av Ulvåa og Asbjørnå. Tora er en av de mest brukte fiskeelvene i Skjåk.

Kilder:

Skriftlige: nr. 2,3,5,8,11,15,62,79. (Se litteraturliste)

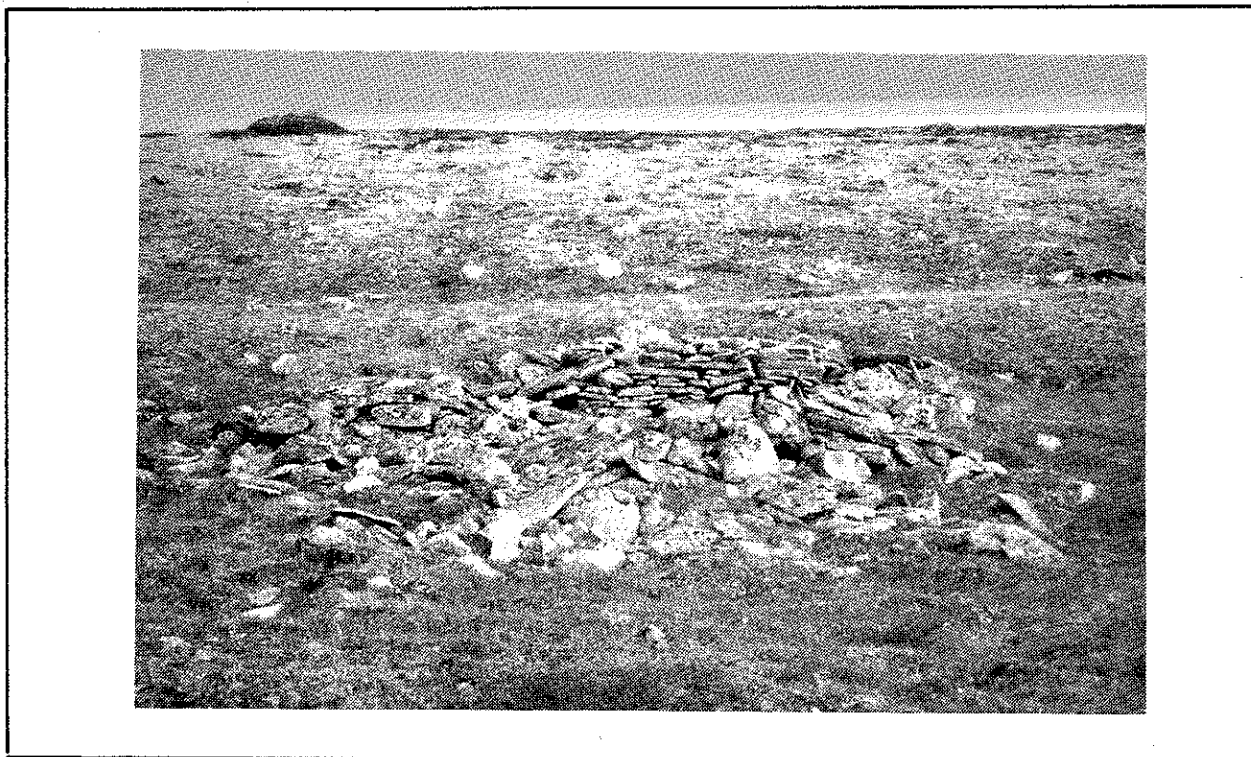
Muntlige: C.

A.5 KULTURMINNER.

Kulturminnene i Nord-Ottadalen og Taffjordfjella har tilknytning til ressursutnyttelse i fjellet og bosetting i forbindelse med denne utnyttelsen. Enkelte forekomster viser tidligere tiders kommunikasjon mellom bygdelagene via fjellområdet.

De eldste funn stammer fra steinalder tid. Det er registrert steinalderboplasser både ved Alnesvatnet mot Isterdalen i Ulvådalen og Finndalen, og det antas at slike boplasser finnes flere steder utenom disse områdene. Gjenstander som er funnet i Finndalen består av kvartsitt, noe som tyder på at det har vært liten kontakt mellom innlandsbygdene og kysten i denne perioden. I materialet fra Ulvådalen er redskapstypene og råstoffet de er laget av mer variert. Bl.a er det funnet en sjelden pilespiss av asbest. Steinalderboplassene er først og fremst lokalisert til områder hvor jakt- og fangstmulighetene var gode.

Fra en noe yngre periode, jernalderen, er det gjort et stort antall funn. Gravhaugfunn viser at det har vært fast bosetting flere steder i fjellområdet på denne tiden. I gravhaugene er det funnet svært mange jaktpiler som viser at bosetting hadde tilknytning til jakt og fangst også i denne perioden. Fangstanleggene som er kartlagt i N.T. synes å dekke store deler av villreinområdet. Fangsttinnsetsen var størst i de områdene hvor villreinen enda i dag har sin hovedtilknytning. På en enkelt lokalitet er det registrert ca.200 dyregraver innen et avgrenset område. De vanligste fangsttinnretninger som er funnet er dyregraver og bågastiller. I de vestlige områdene, de som har hatt tilknytning til kysten, dominerer bågastillene. Fra disse stillene ble reinen avlivet ved bruk av pil og bue. I østlige områder finner en langt flere dyregraver enn bågastiller. Dette mønsteret går igjen også i andre fjellområder som f.eks Dovrefjell.

Figur 40. Halvsirkelrund bågastø (gammel jaktanordning) ved Fellingvatnet i Lordalen. (Foto: OR)

En har klare indikasjoner på at jakt og fangst var mye mer utbredt i øst enn i vest, fordi fangstinnretningene er mye mer tallrike. Funn i menneskegraver viser samme forhold. I øst inneholder to tredeler av alle gravene tegn på at en har med fangstfolk å gjøre, mot en fjerdedel i vest. Dette kan fortelle mye om forskjeller i næringsinteresser og ressurser i kyst- og innlandsbygder.

Utenom bågastiller og dyregraver er det også funnet dyrestup, massefangstgraver og drivfangstgjerder uten direkte tilknytning til dyregraver.

Samtlige av dyregravene i området er murt av stein. Treverk er benyttet i noen få ledegjerder. Dyregravene er alle fagmessig muret, 2 m lange, 2 m dype og 0.6-0.7 m breie. De ble tildekket med mose og lyng, lagt på furuspiler. Bågastøene er bygget av steinheller, i sirkelrund eller halvsirkelrund form. De eldste steinbuene og tuftene som er funnet, har ukjent alder og opprinnelse. De mest primitive, såkalte "innsмого", kan være fra mellomalderen. De nyeste synes å ha vært bygd etter 1840 og helt fram til 1940. Noen buer har vært restaurert i nyere tid.

I Brøstdalen er det registrert to fangstgroper for elg. Disse er blant de vestligste fangstanlegg på elg i hele landet.

De mest spesielle fangstanleggene som er registrert i Nord-Ottadalen er bygget for falkefangst. I Råkåvatn-området finnes blant annet rester etter ei helt intakt falkefangsthytte som er satt opp en gang på 1700-tallet. Det sies at disse fangstfolkene først og fremst var nederlendere. Falkefangst har foregått i Nord-Gudbrandsdalen så sent som i 1858. Falkene ble benyttet under jakt.

Mellom Lesjaskog og Lom går det en gammel ferdselsveg. Rester av denne vegen kan følges langs Storgråna. Ellers har Lordalen vært en kjent ferdselsveg mellom Romsdalen og de øvre bygdene i Ottadalen. Slådalen var også tidlig brukt som ferdselsåre fra Vågå til Romsdalen, og det ble opparbeidet kjerreveg her i 1820. Finndalens beliggenhet gjør det sannsynlig at det går pilgrimsveg gjennom dalen. Pilgrimferdene gikk mot Trondheim i milddelaldersk tid.

Av mer spesielle forekomster som er funnet kan nevnes en gammel mølle ved Grønfossen på Lesja. Denne mølla ble drevet av vannkraft fra Grønfossen. To kverner som er funnet ved mølla stammer sannsynligvis fra 1700-tallet. Over Grønfossen går det ei gammel bru.

Fra Finndalen og vestover til Skjåk finnes rester av en gammel vannveg. Vannvegen er sannsynligvis bygget

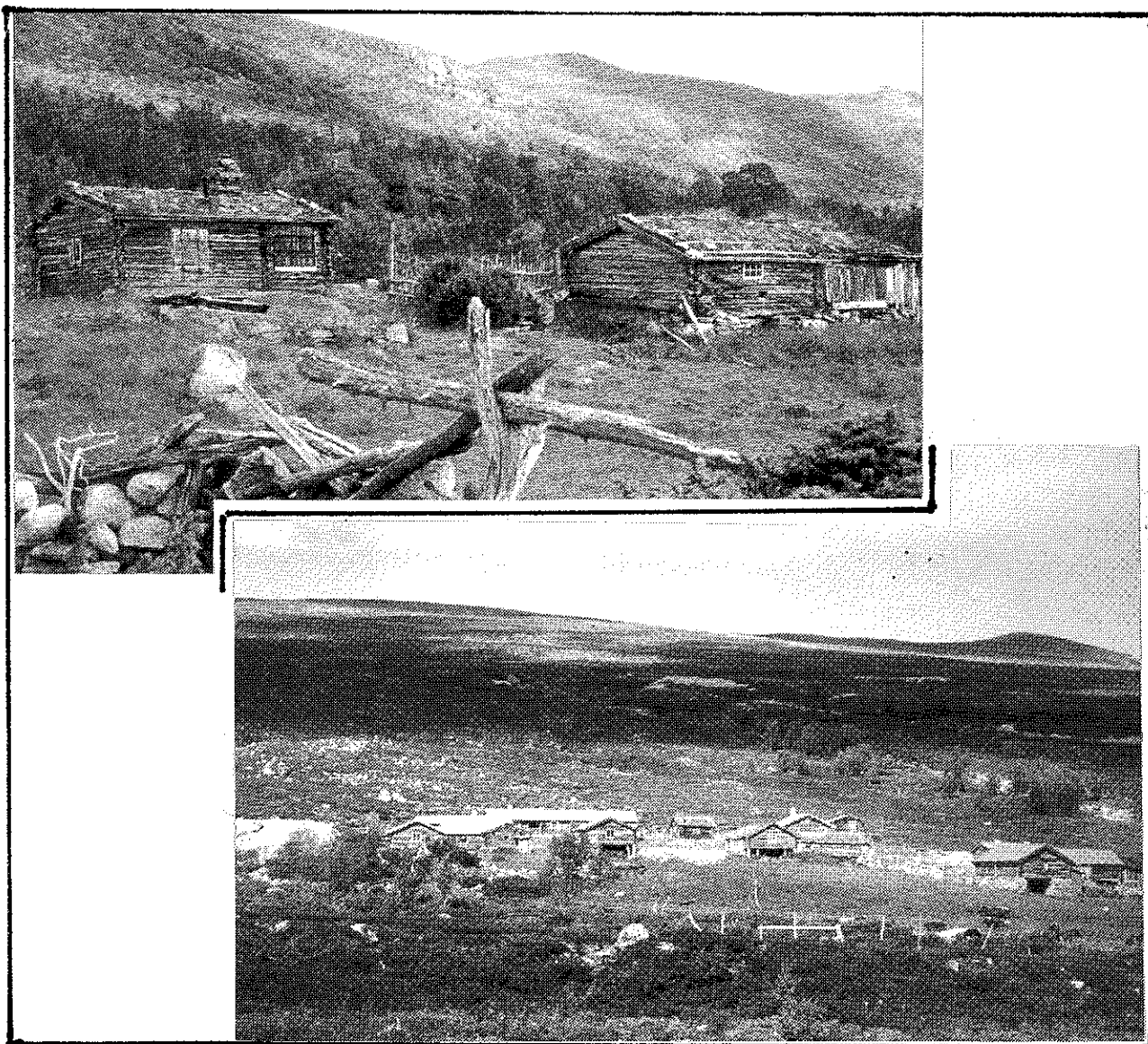

Figur 41. Grøna mølle, nedenfor Grønfossen på Lesja. (Foto: HK)

for å sikre jordbruks-vann. De gamle vanningsmetodene i Ottadalsbygdene er spesielle, og har høy kulturhistorisk verdi. Skjeltreko er namnet på redskapen som ble benyttet til å spre vatn. Den kan nærmest beskrives som en langskaftet ausekølle.

Arhundrene fram mot vår egen tid er preget av seterliv, jakt og fiske. Sannsynligvis var det fast bosetting i Finndalen allerede før svartedauden, og setringen begynte noe senere i dette området. I nesten alle dalføre i N.T. finnes det seterlegg fra noe yngre tid, men restene etter det gamle jordbruket i dette fjellet består først og fremst i tufter. Fra annen næring i nyere tid kan en finne en rekke steinbuer og naust i fjellet.

Mange stedsnavn i N.T. går igjen flere steder. Men bak noen av de mer spesielle navnene skjuler det seg sagn og historier om hendelser og menneskeskjebner som kan ha stor verdi for lokalhistoria. For enkelte mennesker kan det være av stor betydning å se sagnet og området sagnet er hentet fra i en sammenheng, og dette kan ha betydning for det forholdet disse menneskene får til sitt nærmiljø i lokalsamfunnet.

Figur 42. Seterområder ved Vangen(over)og Nysætra(under). (Foto:OR)

Kilder: Skriftlige: nr. 1,10,33,52,69,70.
Muntlige: I,O.

A.6 NATURINNGREP OG KVALIFISERT VILLMARK.

I hele Nord-Ottadalen og Tafjordfjella kan en finne rester etter fangst og bosetting fra steinalderen og framover til nyere tid. All menneskebruk som setter synlige spor etter seg i naturen er i utgangspunktet naturinngrep. Det er imidlertid stor forskjell på de tidligste brukeres inngrep og de inngrep som er foretatt i nyere tid. De største natur- og miljøinngrep i N.T. er:

- Kraftutbygging i Tafjord-området
- Kraftutbygging i Verma-området
- Kraftlinje-trase over Slådalen
- Kraftlinje-trase gjennom Finndalen
- Regulering av Aursjøen
- Veg mellom Vågåmo og Lesja
- Veg i Ulvådalen

Kraftutbyggingen i Tafjord omfatter reguleringer og/eller overføringer av 15 større vatn, som utnyttes i 5 kraftverk. Grønvatn/Brusebotn-vatn og et delfelt av Tora, som har naturlig avløp til Ottavassdraget, er overført til Tafjord. Alle overføringer er gjort ved bruk av tunneller. Reguleringshøydene i vatna varierer mellom 10 og 25 m. Zakariasvatnet, hovedmagasinet, har 75 m reguleringshøyde. Anleggsarbeidet har for det meste foregått ved helikopter-, fly- og taubanefrakt. Det er bygget veg og kraftlinjer inn Kaldhusseterdalen og Rødalen. Tippmassene etter tunnellboring er hovedsaklig plassert i Hulderkoppen og innerst i Rødalen. Anleggsutstyr, brakkeleirer etc. blir fjernet etterhvert som anleggsarbeidet er fullført.

Vermautbyggingen er en fallutnyttelse mellom Vermevatnet og Rauma elv i Verma kraftverk. Vermevatn er regulert 5.5 m.

Ingen veger i N.T. er vinterbrøytet. Vegen til Nysætri i Lordalen brukes en del spesielt i ferietiden om sommeren. Det finnes enkelte mindre hyttefelt i Nord-Ottadalen, ingen av dem i sentrale deler av fjellområdet. I Nordherad og Finndalen finnes enkelte steinbrudd.

For å få et uttrykk for hvor uberørt et naturområde er, har det vært gjort forsøk på å definere et typebegrep for villmark. Definisjonen har vært vanskelig å enes om, men i Miljøstatistikk fra Statistisk sentralbyrå og i en NOU-rapport om "Naturvern i Norge" er begrepet KVALIFISERT VILLMARK brukt om naturområder som ligger minst 5 km fra veg, tekniske anlegg eller vassdragsutbygging. Ca 1500 km² i N.T. er kvalifisert villmark utifra denne definisjonen (Figur43). Dette området er det nest største uberørte naturområdet i Sør-Norge. Bare Hardangervidda har mer kvalifisert villmark.

I tillegg til de direkte fysiske inngrep i naturområdene finnes en del andre miljøpåvirkninger. Som eksempel kan nevnes turløyper som på grunn av sterk bruk er en stressfaktor for villreinen i området. Turløypa Torsbu-Pyttbua er sannsynligvis den mest forstyrrende i dette villreinområdet.

Kilder:

Skriftlige: nr. 59

Muntlige: S

A.7 NATUROMRÅDET I OFFENTLIGE AREALPLANER.

Naturvernutvalget for Nord-Gudbrandsdal kom i 1979 med en tilråding om at et område i Nord-Ottadalen burde sikres som et mest mulig uberørt naturområde. Tilrådingen var i samsvar med et enstemmig vedtak på et møte i Vågå 12. oktober 1978, der alle berørte grunneiere og kommuner i Nord-Gudbrandsdal var representert. Vedtaket fikk følgende ordlyd:

- " - På grunnlag av dei skriftlege merknader til saka og drøftingane på møtet, synest det å vera full einigheit mellom dei berørte kommuner, grunneiere og impliserte offentlege organ om at det bør takast vare på dette området i mest mogleg uberørt form. Men det er usemje om korleis ei sikring/verning bør gjennomførast.
- Det er nødvendig å sjå heile dette området under eitt, det er ikkje nok å vurdere den enkelte kommune eller allmenning/grunneigarlag kvar for seg.
- Ein vil slå fast (sterkt understreka) det ansvar som den enkelte kommune og rettighetshavar har for den verknad/konsekvens som disposisjonar over eige område har for dei andre delane av dette området. Tekniske inngrep eller miljøpåverking i ein del av området kan få store konsekvensar langt utanfor vedkomande kommune sine grenser.
- Av dei dokumentasjonar og synspunkt som er kome fram i samband med Nord-Ottadalsområdet, synest det heilt klart at det er nødvendig og ynskjeleg med felles (einsarta) regelverk for heile området.
- Dei reaksjonar som er kome fram i denne saka, synest å visa temmeleg klart at det nå er vanskeleg å fremma vern etter naturvernlova.
- Generalplanvedtekter for den enkelte kommune etter reglane i bygningslova synest i den aktuelle situasjonen å vera den beste måten å sikre dette naturområdet på. (Slike vedtekter vil også gjeva eit nøytralt vern med liten reklameverdi). Det er ein føresetnad at generalplanvedtektene for den enkelte kommune forsåvidt det gjeld dette området, vert mest mogeleg likelydande. Så langt det ligg innanfor ramma av bygningslova, bør dei vernereglar som det er semje om (og som er fremma i Naturvernutvalget si tilråding) innarbeidast i dei generalplanvedtektene som det her er tale om. Slike generalplanvedtekter bør fremmast så snart råd er.
- Det synest naturleg at samordning av generalplanvedtektene skjer gjennom regionplanrådet. Rådet må i så tilfelle koma med ei tilråding overfor kommunane. Møtet vil be om at regionplanrådet utarbeider sitt framlegg til generalplanvedtekter i samråd med grunneigarar og rettighetshavarar. Vedtektene må behandlast i det enkelte kommunestyre.
- I tillegg til generalplanvedtektene vil møtet be naturvern-utvalget gjera opptak til at det vert oppretta bindande samarbeidsavtale mellom dei berørte partar for dei nødvendige vernetiltak som ikkje kan ivaretakast ved

generalplanvedtekt.

- Møtet ber om at denne konklusjonen vert teken inn i Naturvernutvalget si tilråding for departementet.
- Vern med heimel i bygningslova (generalplanvedtekter) skulle ikkje vera til hinder for samordning over fylkesgrensa, sjølv om det for den delen av området som ligg i Møre- og Romsdal vert verna etter naturvernlova."

Berørte kommuner har til nå håndtert Nord-Ottadalen noe forskjellig i oversiktsplanleggingen. Lesja kommune har i forslag til generalplan for perioden 1981-1992 gått inn for at hele sørsida av Lesja-dalføret (Nord-Ottadalen) holdes mest mulig fri for utbygging i kommende planperiode. Vågå kommune har i sitt generalplanforslag for perioden 1979-87 ikke planlagt bruken av fjellområdene. En slik plan vil bli utarbeidet senere. Lom og Skiåk kommuner har ikke knyttet konkrete uttalelser til bruken av kommunenes arealer i N.T. Lom kommune vil utarbeide egen soneplan for Lia. Denne får i liten grad innvirkning på villreinområdet. Noe større betydning har Skiåk kommunes utkast til soneplan for Aursjøen, med bl.a hyttefelt og serviceanlegg inntil Aursjøen. Lom kommune har kartfestet tidligere foreslått landskapsvernområde i sin generalplan for perioden 1983-1994.

I Møre og Romsdal har arbeidet med å sikre verneinteressene i Tafjordfjella forløpt noe annerledes enn i Nord-Ottadalen i Oppland. Både i Norddal og Rauma kommuner har arealbruken i store deler av de såkalte Tafjordfjella vært regulert ved generalplanvedtekter. Styringen av arealbruken i dette området ble overtatt av fylkeskommunen i 1981. Fra da av ble midlertidig fylkesplanvedtekt (Bygningsloven, § 71b) gjort gjeldende for å sikre naturområdet "Reinheimen" mot at det blir utnyttet "på annen måte enn det som er vanleg der arealet ligg." Det er under utarbeiding planer med sikte på å verne "Reinheimen" med hjemmel i naturvernloven.

Kilder:

Skriftlige: nr. 18,45,48,54,72,82. (se litteraturliste bakerst)

B. EN SAMMENFATTET VURDERING AV NATUROMRÅDET.

B.1. NATUROMRÅDET NORD-OTTADALEN OG TAFJORDFJELLA.

I en offentlig utredning avgitt av Miljøverndepartementet om "Naturvern i Norge" begrunnes behovet for fredning og vern bl.a med følgende: "De fleste steder i verden er det idag et økende press på gjenværende, urørt natur og det plante- og dyrelivet som er avhengig av slike områder.

Dette presset kommer fra to hold:

- Dels ved at befolkningsvekst og teknisk/økonomisk virksomhet fører til stadig voksende arealbehov og miljøbelastning.
- Dels ved at interessen for, og presset på, gjenværende naturområder øker etter hvert som tilgangen på slike arealer minker.

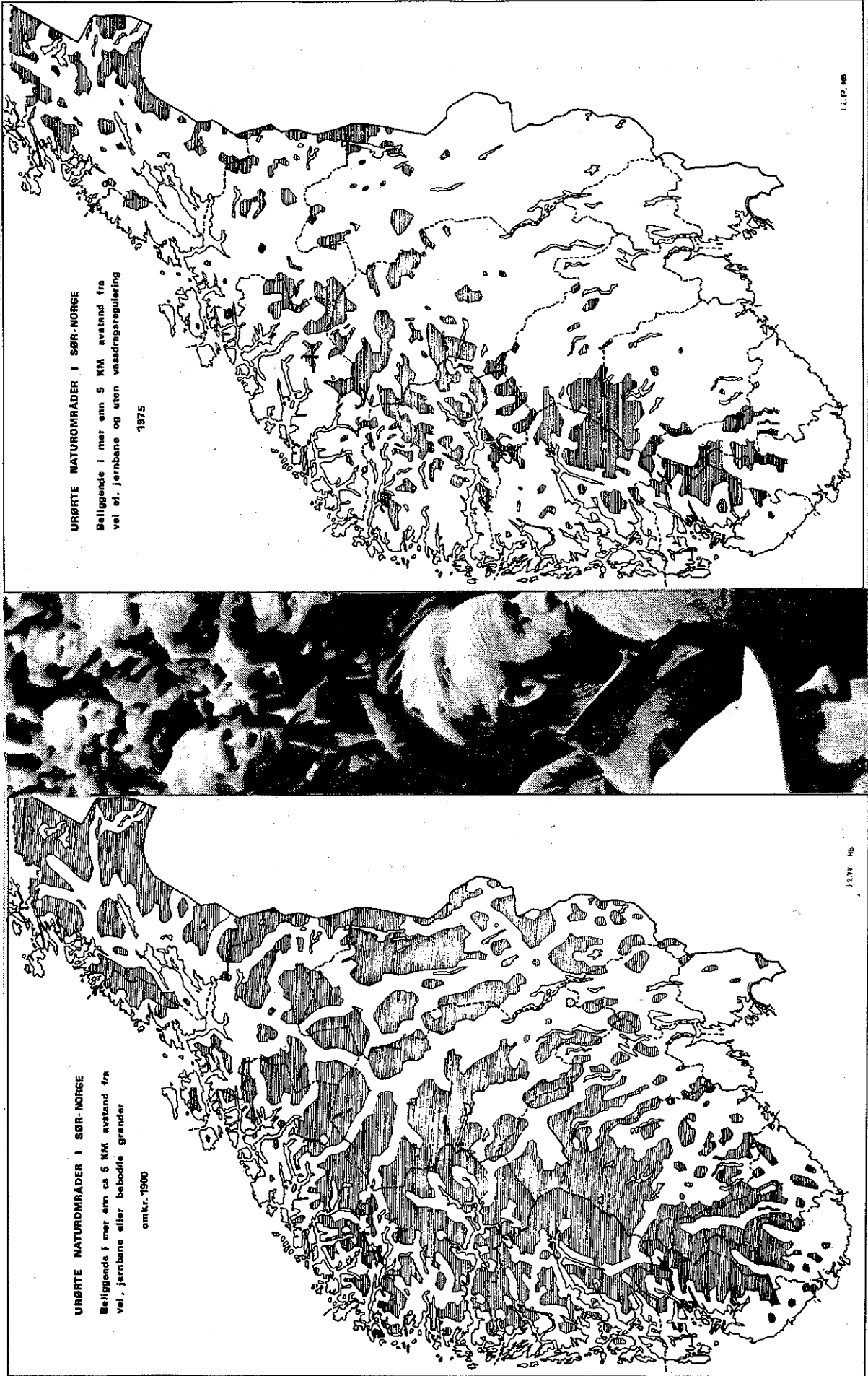
På den ene siden framstår det som en sentral oppgave å medvirke til at den teknisk/økonomiske virksomheten i samfunnet skjer i slike former at varige skader på natur- og miljøgrunnlag unngås eller begrenses. På den andre siden framstår det også som en sentral oppgave å sørge for at tilnærmet urørt natur, med tilhørende plante- og dyreliv sikres for ettertiden i et representativt utvalg."

UBERØRT NATUR.

Figur 44 gir et tilnærmet bilde av hvordan arealet av mer upåvirket natur i Sør-Norge har endret seg i dette århundre. Nord-Ottadalen og Tafjordfjella er det nest største uberørte naturområdet i Sør-Norge, med omkring 1500 km² (40% av totalområdet) kvalifisert villmark. Kriteriene for slike områder er at de ligger mer enn 5 km fra veg, jernbane eller tekniske installasjoner i forbindelse med kraftutbygging.

De fleste uberørte naturområdene i Sør-Norge er høgfjell, og derved bruksområder for tradisjonelt friluftsliv. I de fleste områdene er det oppmerket turløyper for turgåing. Noen steder er friluftslivbruken så betydelig at den reduserer uberørtheten enten ved slitasje på vegetasjon eller forstyrrelse av dyrelivet. Nord-Ottadalen og Tafjordfjella har liten grad av slik påvirkning, og relativt sett mindre enn både Jotunheimen, Dovrefjell og Hardangervidda. En kan derfor slå fast at Nord-Ottadalen og Tafjordfjella er ett av de områdene i Sør-Norge som er minst påvirket av sivilisasjonen, og kanskje det området som er minst påvirket.

3 % av totalarealet i Norge er vernet etter naturvernloven som nasjonalparker. Alle nasjonalparkene ligger i mer eller mindre uberørte områder. Imidlertid er parkene opprettet også utifra andre kriterier enn uberørthet. På denne måten er det en relativt beskjedne del av Norges egentlige villmark som er vernet.

Figur 44. Ueberørte naturområder i Sør-Norge omkring 1900 (t.v) og 1975 (t.h).
 NOU, 1980.

VARIERT NATUR.

Nord-Ottadalen og Tafjordfjella er en høyfjellskjede som klimatisk og naturtypemessig representerer overgangen mellom innlandet og de indre fjordstrøk på Vestlandet. Klimaet i de østlige dalstrøkene til Nord-Ottadalen er ekstremt kontinentalt, mens Tafjordfjella representerer et noe mer "moderat" kystklima, bl.a med en god del mindre nedbør enn enkelte andre fjordstrøk langs kysten. I tillegg til klimaforskjellene mellom kyst og innland, er det også store lokalklimatiske variasjoner i N.T. Disse variasjonene skyldes variert topografi.

Berggrunnen i N.T må karakteriseres som temmelig ensartet og fattig. Løsmassene er preget av de tungt forvitrelige gneisene. Dekket har svært variert tykkelse, med klare forskjeller mellom kystfjellene mot Tafjord (lite løsmasse) og de indre fjellstrøk.

Klimatiske og topografiske forskjeller og forskjellig løsmassedekke har gitt vesentlig forskjellig vegetasjon i kyst- og innlandsstrøk. Flora og vegetasjon har klare østlige trekk så langt vest som til Ulvåas felt på nordsida av fjellkjeda og Toras felt på sørsida. Dette østlige preget når overraskende langt ut mot kysten sammenlignet med andre fjellområder i Norge. Området er derfor interessant med hensyn til utbredelsesgrenser for østlige plantearter.

SPESIELL NATUR.

De fattige og middels fattige vegetasjonstypene dominerer i N.T. Produktiviteten er undersøkt i Ulvåas felt, og det er en relativt liten andel av vegetasjonen både i skogområdene og de undersøkte fjellområdene som regnes å ha stor eller svært stor plante- og viltproduksjon.

Som følge av det svært tørre klimaet i de østlige deler av Nord-Ottadalen kan en finne svært tørkepreget vegetasjon flere steder. Vegetasjonen blir derved også svært spesiell. For eksempel i det som går under betegnelsen kalkfuruskog, hvor tørkepreget gir et fattigere vegetasjonssamfunn enn tilsvarende jordsmonn ville gitt ved bedre vanntilstand. Tørrbakkesamfunn opptrer flere steder i spesielt tørre områder.

Furuskogen i N.T har flere steder kraggform. Dette gir et spesielt landskap, med villmarkspreget. Slik furuskog finnes i Reindalen, ved Billingen, i Vermedalen og i Finndalen.

Myrfrekvensen er liten i hele Nord-Ottadalen og i store deler av Tafjordfjella. Myrarealet er noe større på sørsida av fjellkjeden enn på nordsida. I Tora's felt finnes enkelte regionalt sjeldne myrtyper, og myrarealet i fjell- og dalområdene vest for Tora blir merkbart større enn lenger øst.

Grunne våtmarkområder er en interessant naturtype bl.a for viltet. I N.T finner en lite grunn våtmark både i høyfjell og lavereliggende områder. Dalstrøkene i Tafjordfjella synes å ha noe større utbredelse av slik naturtype.

Mangelen på grunn våtmark gjenspeiler seg i fuglefaunaen i området. Sammenligninger mellom Øvre Rauma og Grøvuområdet, et tilsvarende fjellområde nord for N.T., viser at Øvre Rauma er

fattigere på typiske våtmarksfugler, men til gjengjeld har området et høyere innslag av østlige arter. Dette er godt i overensstemmelse med vegetasjon- og naturtypeforhold.

Arealdekningen av vatn er svært stor i de midtre deler av N.T. De fleste vatn er svært næringsfattige, med få gruntområder. De fleste har liten verdi for viltet.

Vannskillet mellom hovedelvene Rauma og Lågen er et godt eksempel på "elveinnfangning". Rauma har fanget inn flere sideelver som i tidligere tid drenert til Lågen, og har derved flyttet vannskillet vestover. Innfangede elver, som Ulvåa og Verma er gode eksempel på, danner daler med mothake-form (agnordaler) mot hovedalen.

FRILUFTSOMRADE.

Taffjordfjella er nasjonalt verdifullt som brukerområde for friluftslivet i Møre og Romsdal fylke. Den delen som ligger i Oppland (Nord-Ottadalen) kan ikke beskrives på samme måte. Oppland fylke har flere nasjonalt viktige friluftsområder i nærheten. Det gjelder både Rondane, Dovrefjell og Jotunheimen/Breheimen. Alle disse områdene er mye brukt og relativt godt tilrettelagt for turbruk. Fjellområdene er lett å nå fra større befolkningssentra først og fremst på Østlandet, og områdene er lett tilgjengelige bl.a ved at det går større ferdselsårer gjennom fjellområdene. De tre fjellområdene har noenlunde samme verdi for friluftslivet og vil på mange måter erstatte hverandre.

Nord-Ottadalen er også lett å nå fra større befolkningssentra på Østlandet. Vegløsheten i fjellområdet gjør det imidlertid noe mindre tilgjengelig enn de tre nevnte områdene. Nord-Ottadalen er lite tilrettelagt som fotturområde og friluftsområde til andre formål, og har derfor helt andre kvaliteter enn Jotunheimen, Dovrefjell og Rondane som friluftsområde.

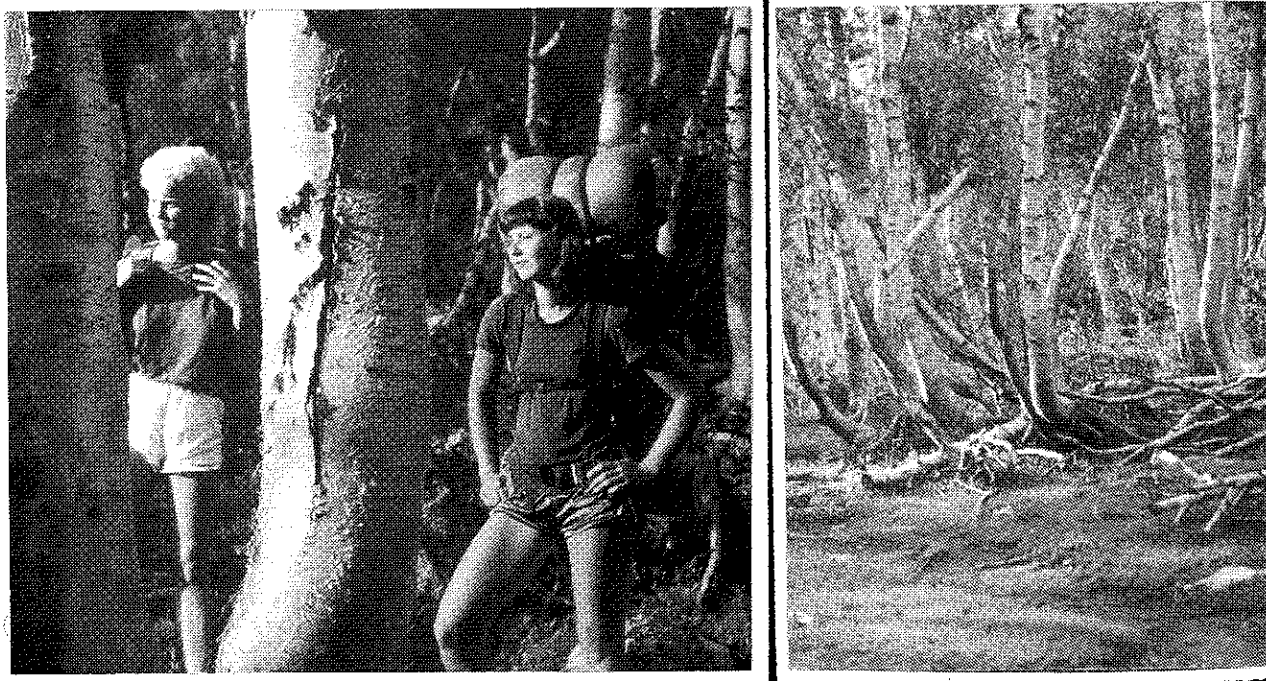
Et sentralt spørsmål er da om Nord-Ottadalen kan erstattes av andre friluftsområder regionalt eller nasjonalt, eller sagt på en annen måte; om slike friluftsområder er sjeldne. Oppland fylke er som kjent det fylket i landet som "ligger høyest over havet". 57% av fylkets arealer ligger mer enn 900 m.o.h. Men på tross av dette store arealet kan en likevel slå fast at det ikke finnes tilsvarende friluftsområder som N.O med den størrelse dette området har. Enten er slike høyfjellsområder tilrettelagt for friluftslivet slik som de nevnte områdene, eller områdene blir for små og uhensiktsmessige for arealkrevende turfriluftsliv. Det samme forhold gjelder i det minste også for Sør-Norge som helhet. En kan derfor si at det i dag er større behov for friluftsområder av typen Nord-Ottadalen enn typen Rondane i Sør-Norge. Dette stemmer også overens med Den Norske Turistforenings syn på videre tilrettelegging: En tar ikke sikte på løypelegging og hyttebygging i nye naturområder i overskuelig framtid, av hensyn til at en vil bevare enkelte slike områder. Nord-Ottadalen er ett av de områdene foreningen mener bør holdes fri for løypenett.

Nord-Ottadalen kan som nevnt ikke erstatte de andre områdene som tilrettelagt turområde. Den supplerende verdi som ligger i et slikt uberørt område er at brukeren får tilbringe sin fritid så ensom han eller hun selv ønsker. Dette er selv i et land som Norge en svært eksklusiv fritidsmulighet. Nord-Ottadalen har også en betydelig kunnskapsverdi for friluftsutøveren. Villrein er et attraktivt opplevelseselement i et friluftsområde. I området

finnes en rekke kulturminner som kan studeres. Det er også viktig for kunnskapsverdien at naturen er holdt urørt.

N.T er et område med god adgang til jakt. Spesielt er området ettertraktet som jaktområde på villrein. I friluftsliv-sammenheng er kanskje jakt den viktigste aktiviteten, og utøverne kommer fra et stort omland.

Som alternativ til de tilrettelagte friluftsområdene er Nord-Ottadalen og Tafjordfjella nasjonalt verdifulle, ikke minst fordi området er så stort. Ulike typer inngrep i andre naturområder vil på sikt øke behovet for og verdien av et urørt villmarksområde som N.T.

Figur 45. Spesielt frodig bjørkeskog ved Ulvådalsvatnet. Turløype mellom Kabben og Vakkerstøylen går langs vatnet. (Foto: OR)

Kilder:

Skriftlige: nr. 18,51,59. (Se litteraturliste).

Muntlige: M.

B.2. VILLREINOMRÅDET NORD-OTTADALEN.

Nord-Ottadalen og Tafjordfjella er helårsområde for villreinstammen i området. Vinterbeitene finnes først og fremst i den østlige-nordøstlige del av fjellområdet. Vinterbeitene i de vestlige deler er ofte utsatt for nedising og er derfor mer ustabile. Barmarksbeitene finnes hovedsaklig i sør-sørvest. Kalvingsområdene ligger relativt spredt, som oftest i tilknytning til spesielt gode vårbeiter. Alle årstidsbeitene er godt representert. Svært variert topografi med enkelte breområder gir reinen gode muligheter til å unngå insektplager. Dette er en medvirkende årsak til den gode veksten reinen har i området, men enda mer viktig er det at reinen er lite stresset av menneskelig aktivitet i dette området.

Under arbeidet med verneplan for villreinstammen i Nord-Ottadalen ("Reimers-utvalget"), ble det lagt fram forslag om avgrensning av et verneområde (Figur 46) som hadde som mål å sikre et ideelt villreinområde. Kravene til et ideelt villreinområde er listet opp på side 31. Utvalget forutsatte en villreinstamme på 3-4000 dyr om vinteren og 4-5000 dyr om sommeren etter kalving. Dette var også størrelsen på stammen i verneplanperioden 1973-74. De områdene reinen brukte mest på syttitallet var fjellområdene i Skjåk Almanning øst for Torsvatn, Lordalen statsalmanning, Finndalen statsalmanning nord for Finndalen og Ulvådalen grunneigerforeningsområde. (Disse områdene er avmerket på figur 2).

Situasjonen i 1984 er at reinstammen er redusert ved jakt til ca 2300 vinterdyr (før kalving). Bruken av områdene er en god del endret. I tillegg til de sentrale bruksområdene først på syttitallet har villreinen hatt sterk tilknytning til fjellområdet sør for Finndalen, Slådalstraktene (også øst for Slådalstvegen) og tilslutt i en del av området vest for Torsdalen. Samtidig har tilholdet i Ulvådalstraktene vært noe mer ustabil enn tidligere. Slådalstraktene og fjellområdene sør for Finndalen er nå vinterbeiteområde for en vesentlig del av villreinstammen i N.T. I Tafjordfjella, vest for Torsvatn er det etablert en til nå isolert helårsbestand.

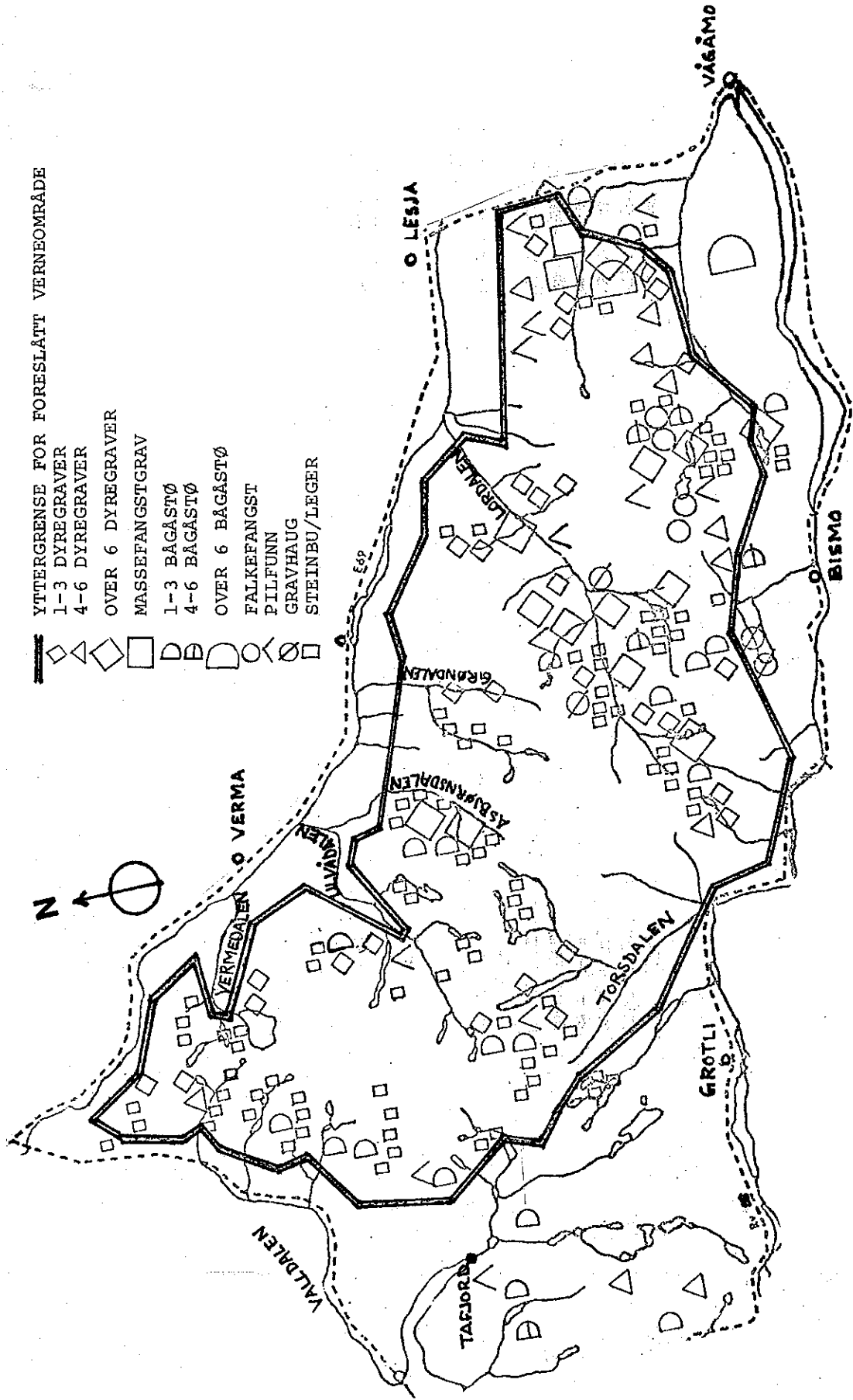
Endringen av områdebruken fra da den nye villreinstammen etablerte seg i N.T og til i dag kan ikke bare være betinget av størrelsen på stammen. De områdene som er mye brukt er nemlig større i dag enn tidligere, samtidig som bestanden er mindre. Det er sannsynligvis av stor betydning at reinen var nyutsatt, og at den har brukt tid på å gjøre seg kjent i området. I N.T har det også vist seg at reinen har en noe forskjellig bruk av områdene fra år til år, en rullering av områdebruken som sikrer dyrene en høyest mulig kvalitet på beitene. Dette er svært viktig å ta hensyn til når en skal forsøke å avgrense et villreinområde.

AVGRENSING AV VILLREINOMRÅDET.

Reinens bruk av beiteområdene er bestemt av:

- Reinens biologi
- Reinstammens størrelse
- Forstyrrelser

NORD-OTTADALEN VILLREINOMRÅDE

Figur 46. Oversikt over tidligere fangstvirksomhet på rein i N.T.

Hele året har reinen tilhold i den lågalpine og mellomalpine sone, dvs fra skoggrensa og opp til de nesten vegetasjonsløse høyfjellspartiene. Den kan om sommeren søke høye fjellparti bl.a for å dempe insektplagen, og nå den høyalpine sone. I bjørkeskogregionen kan reinen ha tilhold i en periode med topp i snøavsmelting om våren og i en periode om høsten når den søker etter sopp. I Nord-Ottadalen er det kjent at reinen har søkt ned i bjørkeskogområdene i Finndalen, i Bøjelie (Nord for Skim), i Lordalen og i Brøstdalen / Ulvådalen / Pyttbudalen.

Det er ikke kjent at den menneskelige bruk av N.T utelukker reinen fra noe område. Imidlertid vet en at kraftlinje og veg i Slådalen har virket forstyrrende på reinen, og at dette kan ha påvirket bruken av dette området. Det samme gjelder bruken av områdene rundt Pyttbudalen, Torsdalen, Ulvådalen og Lordalen hvor det er eller har vært stor turaktivitet til enkelte årstider. Trekkveger som krysser Torsdalen-Pyttbudalen-Ulvådalen er viktige forbindelseslinjer mellom østlige og vestlige reinområder.

Størrelsen på stammen i N.T vil delvis bestemme hvor store områder som blir brukt av reinen. I denne sammenheng er en avhengig av å bruke begrepene sentrale og marginale bruksområder. De sentrale områdene er de områdene hvor reinen har sterkest konsentrasjon gjennom hele året, og hvor rein har tilhold selv når den totale bestanden er liten. Marginale beiteområder er områder hvor reinen finnes i begrenset antall hele året eller til visse tider av året, eller områder hvor en del av bestanden er på "gjesteopptreden". Marginale beiteområder kan, slik det har vist seg i Vestområdet i Snøhetta, ha en bestand av rein som bare er der til en bestemt årstid, og der størrelsen på denne bestanden som oftest er avhengig av den totale bestanden. Området vest for Billingen-Torsvatn-Høgtunga-Vermevatn (Taffjordfjella) har mange likhetstrekk med Vestområdet i Snøhetta. I begge områdene finner en store botner og høye topper med stor snødekningsgrad hele sommeren. Plantedekket er usammenhengende, og sent framsmeltede snøleier utgjør en betydelig del av plantedekket de fleste steder. Vestområdet i Snøhetta er det viktigste bukkeområdet for villreinstammen i dette området. Også Taffjordfjella har vært mest brukt av bukk, men stort sett bare i barmarksperioden. Tettheten av dyr i Nord-Ottadalen har vært vesentlig lavere enn i Snøhetta. Dette kan være noe av forklaringen på at bestanden har vært liten i Taffjordfjella. Området kan ha særkvaliteter for villreinen, samtidig som det er et viktig avlastingsområde for de sentrale reinområdene. Taffjordfjellas betydning som del av villreinområdet er også dokumentert ved funn av gamle fangstsystemer (Figur 46).

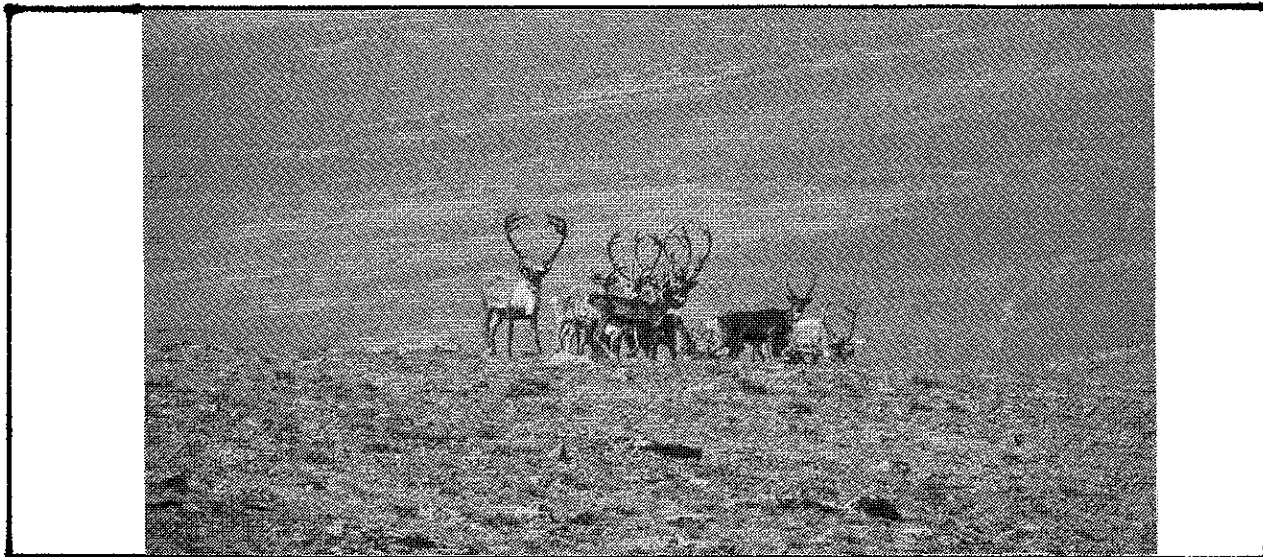
Fangstinnretninger viser at det i perioder har vært rein i hele fjellområdet N.T. Funn av mer enn 200 bågastiller i fjellet sør for Finndalen viser også at de senere års vinterbeiting i dette området ikke er noe nytt fenomen.

Arealet avgrenset i figur 47 omfatter:

- områder hvor det ble drevet fangst på villrein i tidligere tider
- områder som ble brukt av reinen først i 1970-årene
- områder som er i bruk i 1980-årene

Innenfor dette området har en mulighet for å forvalte en villreinstamme utfra moderne forvaltningspraksis. Det avgrensede området har kvaliteter som optimalområde for rein dersom forstyrrelser

utenom jakt holdes på det nivå de har idag eller lavere, og dersom jakten ikke organiseres på en måte som medfører mer stress for reinen enn idag. Dette sammenhengende villreinområdet kan tjene som referanseområde for å måle hvordan forskjellig miljø virker på reinen.

Figur 48. Reinen i N.T er virker lite menneskesky, men fagfolk roper et varsko om virkningene av økte forstyrrelser i norske villreinområder. (Foto: HOB)

Kilder:

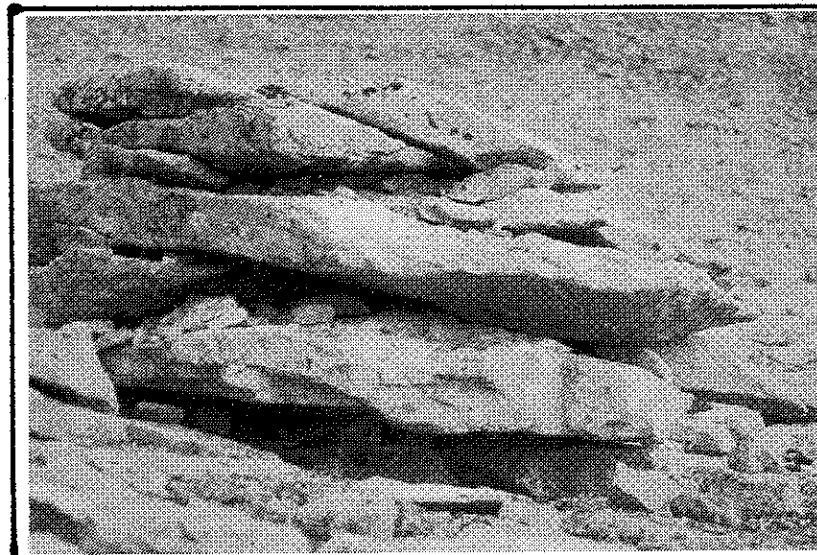
Skriftlige: nr. 52,53,54,73,81.

Muntlige: A,N,O,P,Q.

B.3 ENKELTLOKALITETER.

Ved siden av den store verdien N.T har som et helhetlig naturområde, finnes delområder eller enkeltlokaliteter som har spesiell verdi utover denne helheten. Det kan være natur som er interessant i naturgeografisk sammenheng, i nasjonal, regional eller lokal målestokk. I arbeidet med fylkesvise verneplaner blir slike lokaliteter registrert og vurdert evt på grunnlag av deres sjeldenhet eller andre interesser som ligger i dem.

Fornminner er kulturminner fra før 1536. Disse er automatisk freda i kraft av sin alder, uansett hvordan eller når de er registrert. Fornminner finnes i et stort antall i N.T, men omtales ikke her.

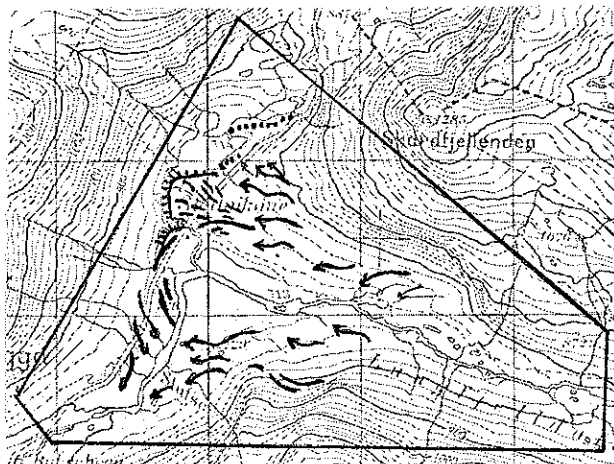
Figur 50.

Fangstmannen bygde sine graver etter mål, men frost og varme gjorde byggverkene som frie kunstnere.

Lokalitet 1.

UTM: MQ2920-3323
 Kartblad Valldal 1319 IV
 Norddal kommune.
 Fagfelt: Kvartærgeologi.

Endemorener, gamle elveleie og bre-
 elvterasser ble avsatt her foran
 en bretunge som gikk ut Langfjell-
 dalen i en tidlig fase i istiden.
 En sandslette, lagt fram av elv,
 ved Slettvikane er særlig fint
 utformet og har et nettverk av
 gamle dreneringsspor på overflata.
 Denne overflata er spesielt sårbar
 for ødeleggelse.

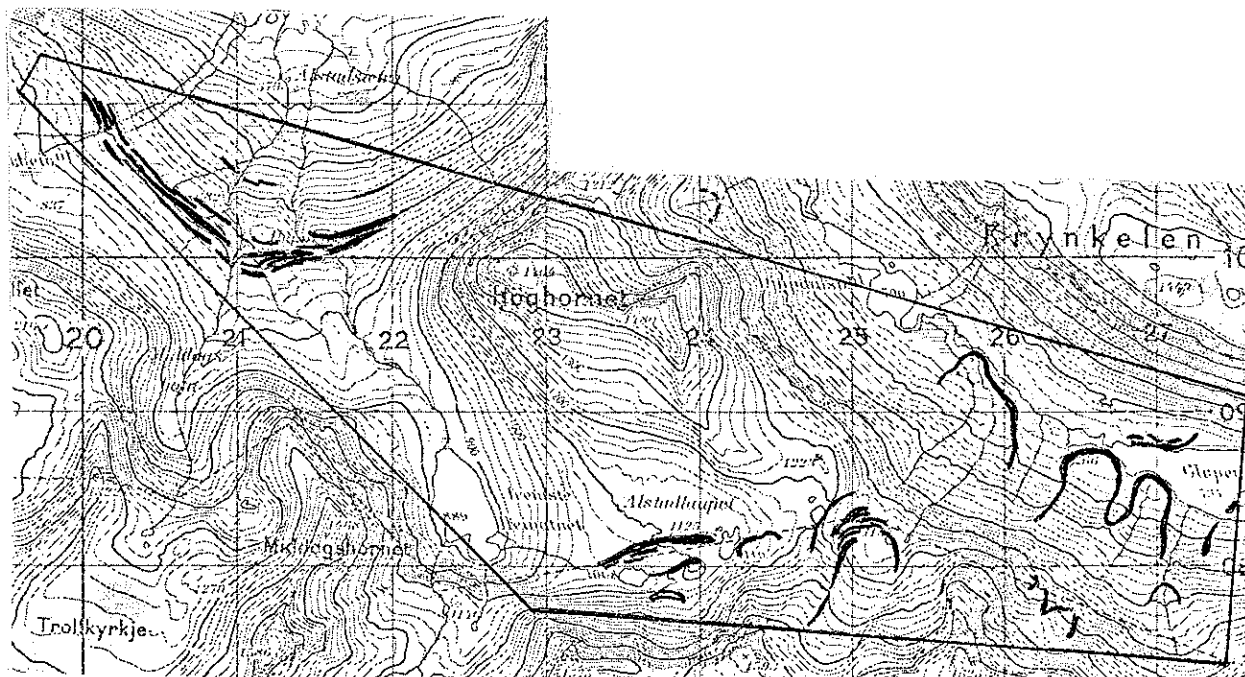
Faglig vurdering: Lokal betydning. Alternative objekter med sammenlignbar faglig interesse finnes sannsynligvis. Sårbar for slitasje som kan ødelegge den faglige, pedagogiske verdien.

Lokalitet 2.

UTM: MQ2007-2811
 Kartblad Valldal 1319 IV
 Norddal kommune.
 Fagfelt: Kvartærgeologi.

Stor sidemorene avsatt av en brestrøm som gikk ned Valldalen i Yngre Dryas tid. De høyere deler av terrenget omkring låg over innlandsisen og her var det på samme tid en rekke lokalbreer. De store morenebuene nord for Neskopptindane viser den lokale utbredelsen av breisen i den aktuelle perioden.

Faglig vurdering: Som for lokalitet 1.

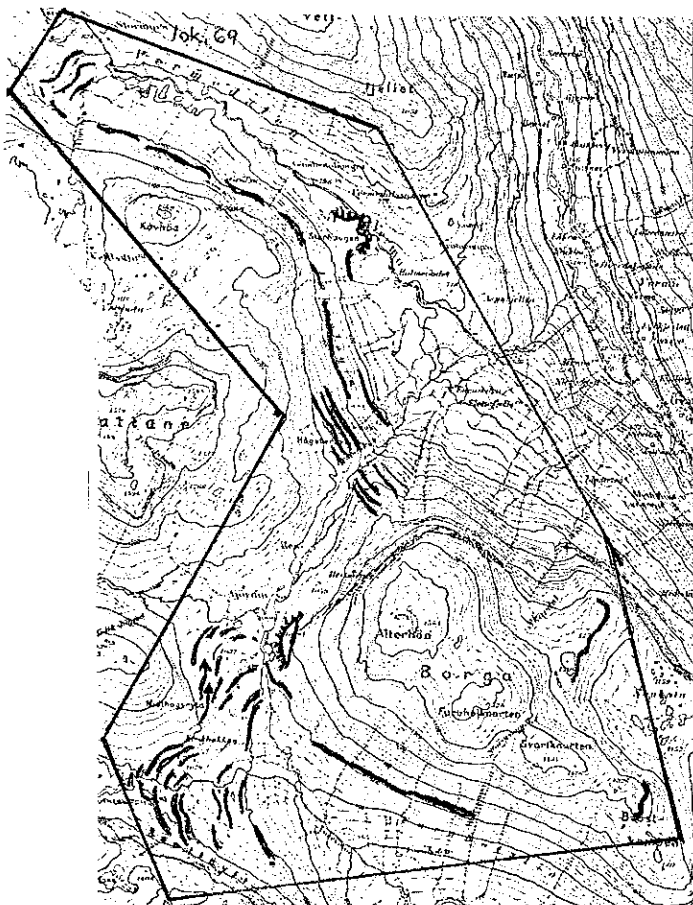

Lokalitet 3.

UTM: MQ4306-5217
 Kartblad: Romsdal 1319 I
 Rauma kommune.
 Fagfelt: Kvartærgeologi.

Et system av endemorener går fra Grovskardsvatnet i retning mot Resttjørnin og Alteret. Morenene utgjør et bredt belte sammensatt av flere markerte rygger med enkelte spylerenner imellom. Alteret er namnet på en glacifluvial terrasse som antakelig er avsatt i en lommeshø langs brekanten. Terrassen er spesiell. Langs Furuholslia går det en litt uregelmessig, delvis seteformet rygg. Området som helhet er formrikt med en blanding av morene- og smeltevannsformer i et større system. Morenene kan tidfestes og lett sees i sammenheng med nærliggende morener. Disse inngår i et israndtrinn fra Preboreal tid, og er av omtrent samme alder som endemorenene på Dovrefjell.

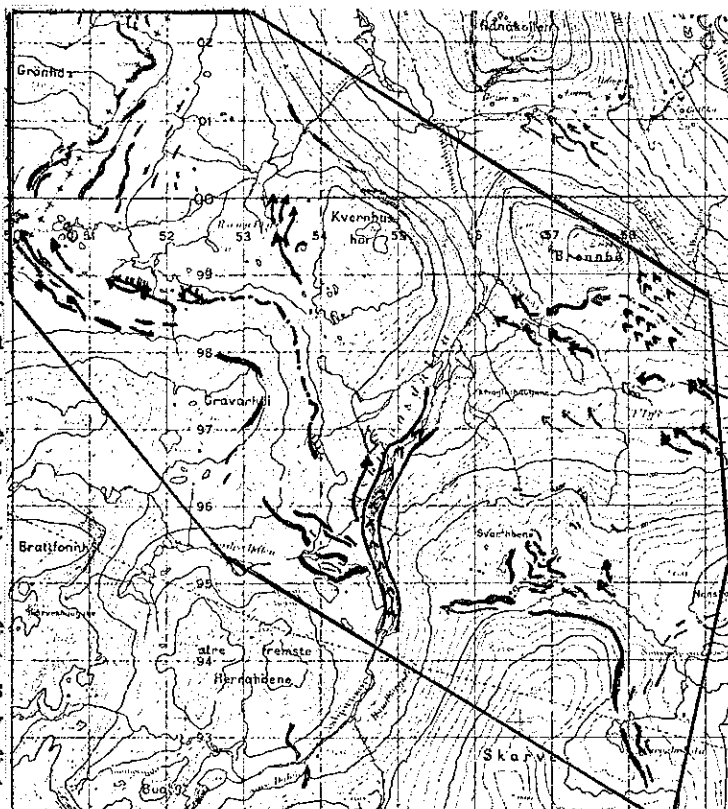
Faglig vurdering: Som lokalitet 1. Lokaliteten kan ha høyere verdi fordi alternative områder er påvirket av naturinngrep den senere tid.

Lokalitet 4.

UTM: MP5092-MQ5903
 Kartblad: Torsvatnet 1319 II
 Lesja kommune.
 Fagfelt: Kvartærgeologi.

Et belte med endemorener krysser Asbjørnsdalen og kan følges mot NV til Horgheimsflya og Grønhøa. Morenene inngår i det markerte israndtrinnet som kan følges på begge sider av Romsdalen. Videre finnes det smeltevannsspor, dødisgroper, terrasser og seter inntil endemorenene. Isen hadde passpunkt over Horgheimstjørna, og formenes nivå er bestemt av isdreneringen over dette passpunktet. Området er

formrikt og variert og av stor faglig interesse.

Faglig vurdering: Som lokalitet 1.

Lokalitet 5.

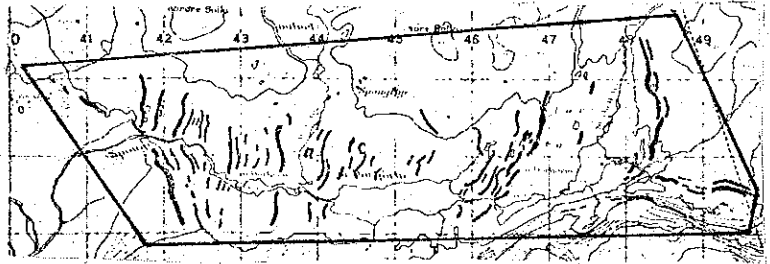
UTM: MP4087-5090

Kartblad: Torsvatnet 1319 II

Lesja kommune.

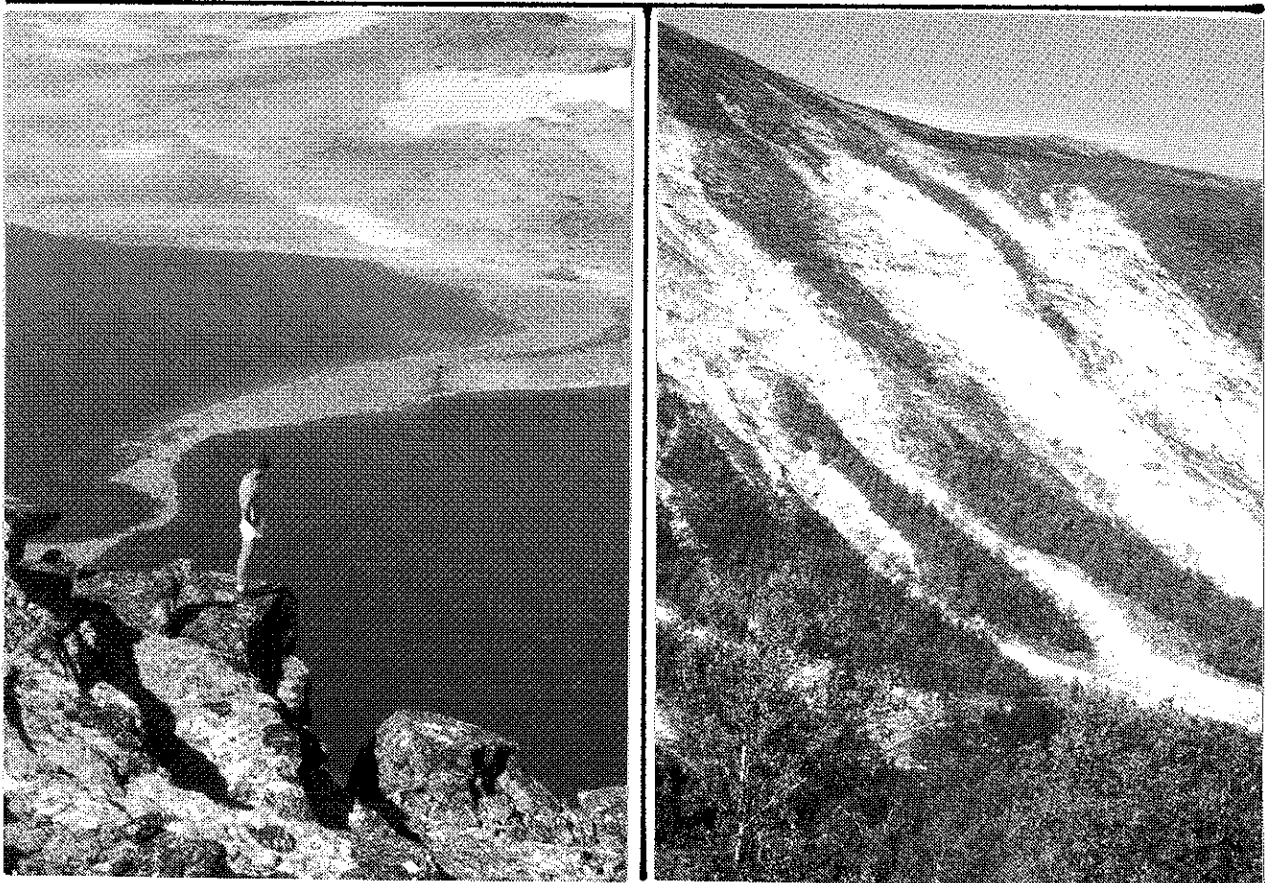
Fagfelt: Kvartærgeologi.

På tvers av det grunne dal-
føret, sør-øst for Tors-
vatnet, ved Dørtjørnin,
ligger det en rekke ende-
morener som tilsammen
utgjør et 7-8 km bredt
belte. Morenene er antakelig
avsatt i en bredemt sjø og
er beslektet med de Geer-
morener.

De Geer-morener er blokkrike ryggformer dannet ved brefronten under mindre årlige framrykniger. De er i sin ekte utforming dannet under marin grense. Ryggene omkring Dørtjørnin er imidlertid større enn vanlige de Geer-morener. Området har også en viss interesse for høgffjellshekkende vannfugl.

Faglig vurdering: Et område med tilsvarende mange og velformede morener av denne typen finnes neppe i hele Midt-Norge. Faglig sett er lokaliteten meget interessant.

Figur 50. Parti fra lokalitet 5, med spesielt markert morene over Dørtjørni (t.v) og skredbaner i lokalitet 6 (t.h). (Foto: PJ/OR)

Lokalitet 6.

UTM: MQ4202-4703

Kartblad: Torsvatnet 1319 II og Romsdalen 1319 I

Rauma kommune

Fagfelt: Kvartærgeologi.

I dalsiden nord for Ulvådalsvatn ligger en lang rekke skredbaner etter en ekstrem uvørs- og skredhendelse i 1960. Skredene representerer et unikt naturdokument som en ellers i landet ikke finner maken til i så god utforming.

Lokalitet 7.

FYTTEGGA

UTM: MP3195-MQ3803

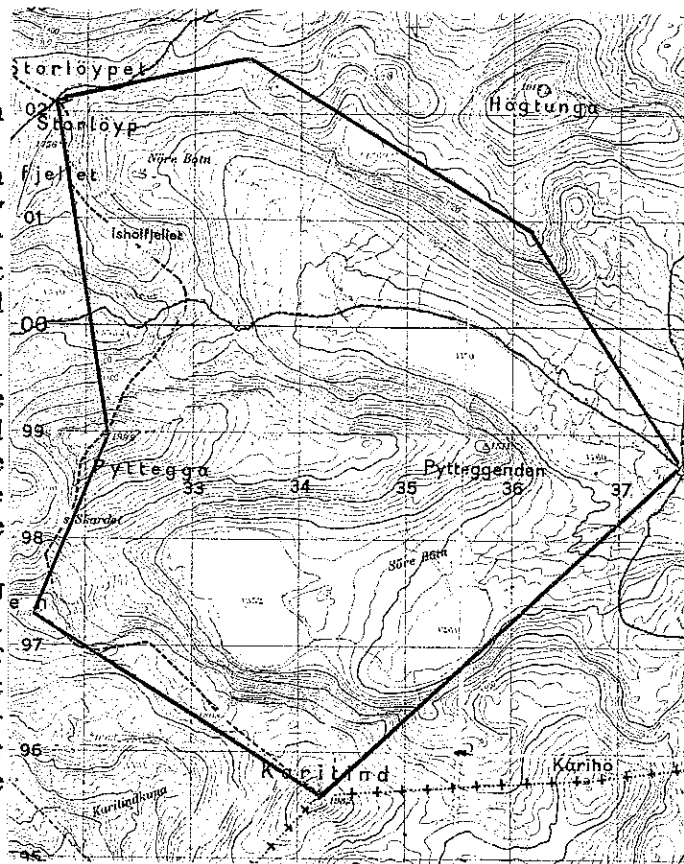
Kartblad: Tafjord 1319 III og Torsvatn 1319 II

Naturgeografisk region: 35e Møretindane

Rauma kommune.

Fagfelt: Landskap.

Området ligger i overgangen mellom rolig og vilt landskap. Søre og nordre Hånådalsbotn omkranses av en høy tindegruppe, delvis med egger imellom. Botnene utgjør et betydelig landskapsrom. Med den skålrunde formen de har, utgjør de en sterk kontrast til de kvasse eggene mellom toppene. Fargevariasjonene er store, med overganger mellom gråbrune morenerygger, irrgrønne snøleier og snø- og bredekte fjellsider og topper. Vannspeilene ligger tett og lett synlige i flere nivåer i og utenfor botnene. Dette gir spesiell romvirkning. Området er et utpreget eksempel på is-erodert høyfjellandskap, der de "store" landskapselementene dominerer.

Lokalitet 8.

ULVÅDALSVATN

UTM: MQ3606-4607

Kartblad: Romsdalen 1319 I og Torsvatn 1319 II

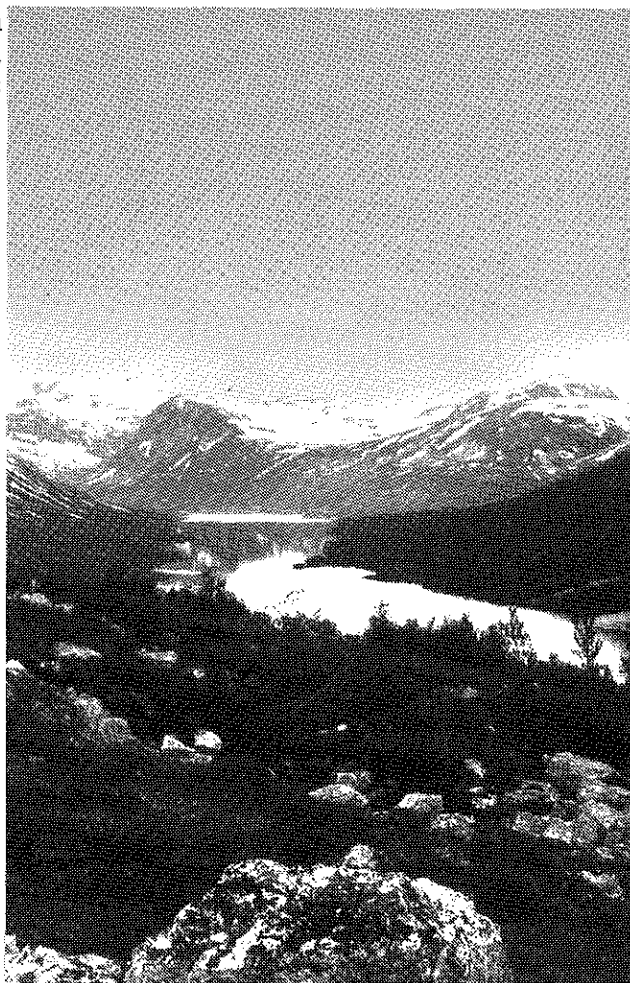
Naturgeografisk region: 35e Møretindane og 35f Dovrefjell

Rauma kommune.

Fagfelt: Landskap.

Ulvådalen langs Ulvådalsvatnet virker spesielt frodig, med storvokst, grovstammet bjørk med stedvis rik undervegetasjon helt ned til strandsonen. Tunga utgjør en terskel for Ulvådalens indre del og sammen med elvemøtet er dette et markert knutepunkt i dalføret. Rasene i Ulvådalen skaper kontrast til den rike bjørkeskogen. Ulvådalsvatnet fyller det meste av dalbunnen i den forholdsvis smale dalen. Dalsidene er jevnt hellende, og

runde høer og rygger kan sees som en rand under skarpere tinder i bakgrunnen. Elveleier er godt markert i terrenget. Området er særpreget i regionen.

Figur 51. Ulvådalsvatn sett mot nordvest. (Foto: OR)

Lokalitet 9.

GRØNFOSSEN

UTM: MP6499-6601

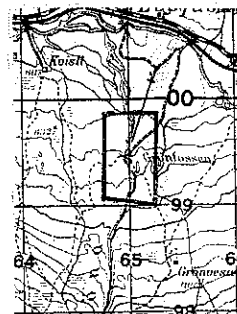
Kartblad: Lesjaskog 1419 III

Naturgeografisk region: 33c Gudbrandsdalen med bidaler

Lesja kommune.

Fagfelt: Landskap.

Omgivelsene til Grønfossen er et rolig terreng med furukledde skogsider og seteranlegg med svært harmonisk beliggenhet. Grøna er mer markert nedskåret enn andre elver i området. Grønfossen er et stort fall i elva der leiet delvis går i trangt gjel mellom blankskurte fjellhamre.

Lokaliteten ligger relativt lett tilgjengelig.

Det finnes få markerte fossefall uten naturinngrep i regionen og dette øker verdien av området.

Lokalitet 10.

ØYBERGET

UTM: MP4966-5368

Kartblad: Skjåk 1518 I og Pollfoss 1518 IV

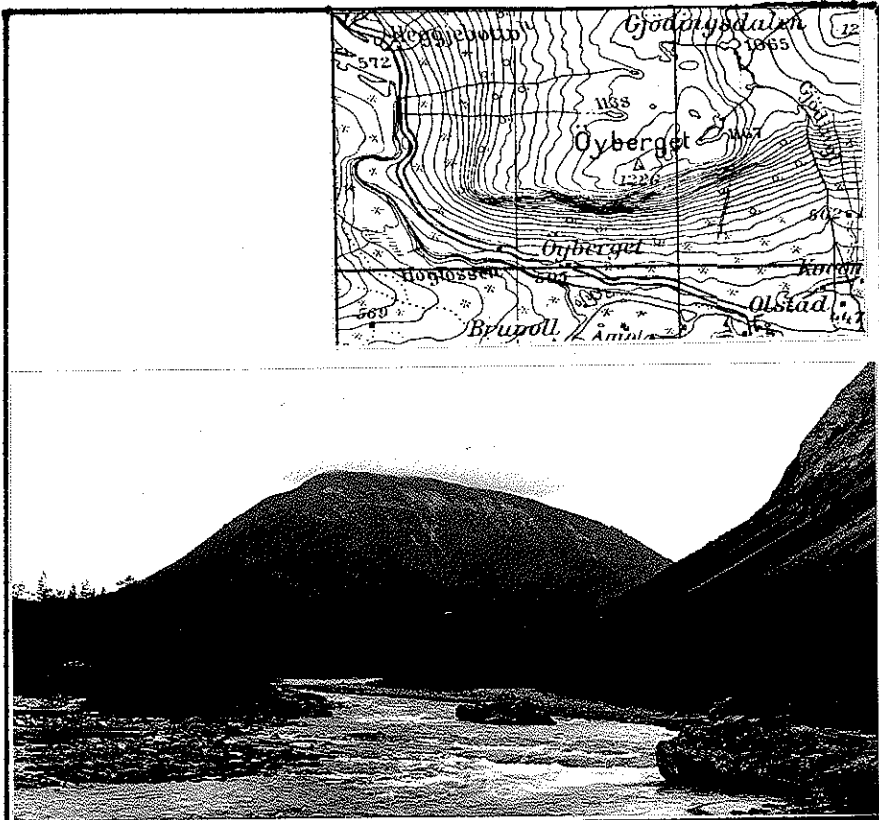
Naturgeografisk region: 33c Gudbrandsdalen og 35f Dovrefjell

Skjåk kommune.

Fagfelt: Landskap.

Et område fra Øyberget, vestover til Pollvatn, med deler av Bråtådalen og dalmunningen Tundradalen er vurdert som særpreget. (Store deler av området ligger utenfor N.T.).

Dominerende landskapselement er elveløpene, den lange ura under bratt fjellside i Øyberget og det godt bevarte kulturlandskapet i Bråtågrendi. Kulturlandskapet er i større grad enn vanlig holdt utenfor tekniske inngrep. Vatn- og elvemiljøet er mangfoldig. Stilleflytende elvepartier og forgreinte, formrike vatn går over i et trangt og svært dypt elvegjel nedenfor Heggjebotnvatn. Den avrundede, lett synlige Uppnosi, sammen med Øyberget danner et landskap som ikke finnes ellers i regionen.

Figur 52. Særpreget landskap. Uppnosi midt bildet og Øyberget til høyre. (Foto: OR)

Tundradalmunningen, med heng og tilpasningsgjel, danner et motstykke til den brede, U-formede Ostridalen. Landskapsrommet er markert og åpent i alle retninger. Den lange ura under Øyberget er svært ruvende, og et sjeldent innslag i landskapet.

Lokalitet 11.

RAKÁVATN.

UTM: MP7468-8073 (landskap) og MP7368-7974 (våtmark).

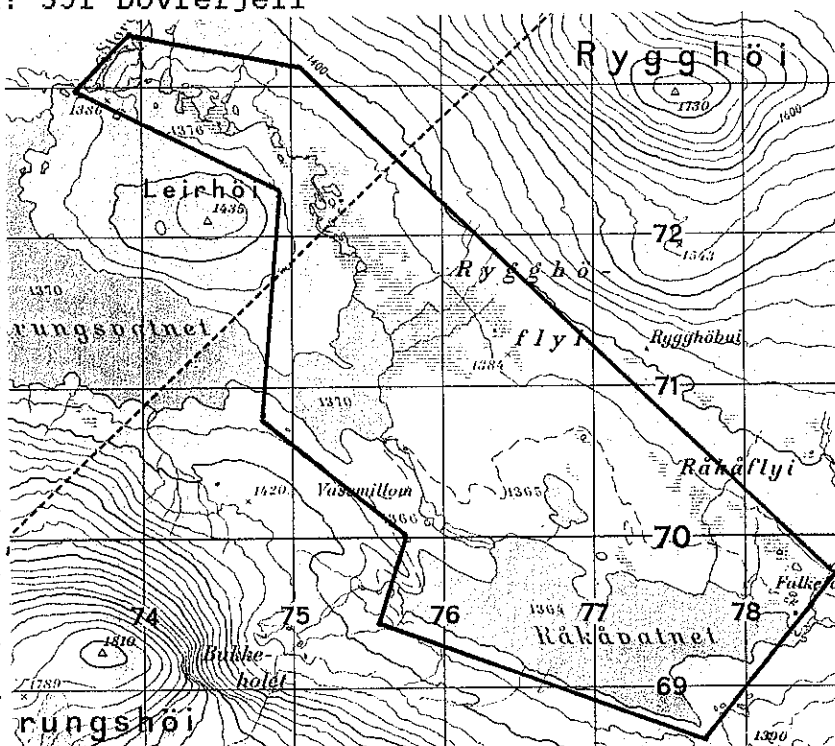
Kartblad: Lom 1618 IV

Naturgeografisk region: 35f Dovrefjell

Lom og Skjåk kommuner.

Fagfelt: Ornitologi, vegetasjon, landskap og ferskvannsbiologi.

I tilknytning til Råkåvatn og Leirungsvatn er det et større våtmarksområde som er ornitologisk rikt både når det gjelder arts- og individantall. Artene svømmesnipe, myrsnipe, rødstilk, fjæreplytt i tillegg til flere andearter, bl.a havelle finner spesielt gode biotoper i området. Totalt er det registrert 24 fuglearter her, hvorav

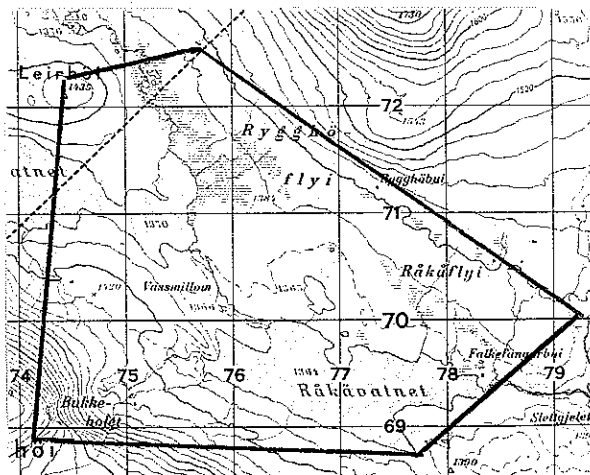

13 våtmarksarter. Høyden over havet tatt i betraktning, finnes ingen områder i N.T som er så rikt på våtmarksfugl som Råkåvatn/Leirungsvatn. For høgfjellshekkende vannfugl har området særlig stor verdi. Fjellmyrkomplekset nord og øst for Leirhøi er også av stor botanisk interesse. Det er sjelden en finner så store, sammenhengende arealer med velutvikla myrvegetasjon så høyt til fjells (1380-1400 m.o.h). Vegetasjonen på fastmark er vanlig for denne delen av landet. Forekomst av dvergsnelle og grynsildre har plantegeografisk betydning.

Figur 53. Myr- og sumpområdet nord for Leirhø. (Foto: OR)

Det store høyfjellsbassenget Råkåvatn har en for regionen typisk høydevariasjon. De lave høene omkring har imidlertid en plassering som gir bassenget et særpreget landskapsrom. De store vatna Råkåvatn og Leirungsvatn ligger sentralt plassert i området og vatn med slik størrelse er relativt sjelden i region Dovrefjell. Vegetasjonen gir et variert og klart landskapsbilde med sumper, myrer, tjern og grønne flyer mot de kvite lavområdene i høene omkring. Landskapselement både i stor og liten skala utmerker området.

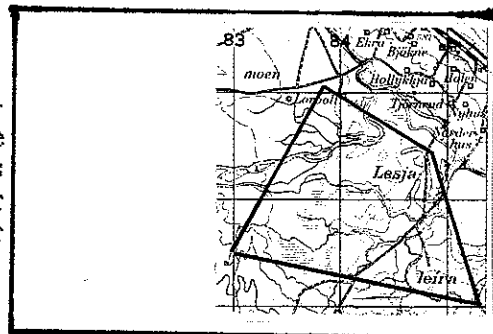

Våtmarkområdet Råkåvatn/Leirungsvatn har også stor verdi for ferskvannsbiologien. De to vatna og pyttene omkring har spesielt stor variasjon i artssammensetning for krepsdyr. Den relativt sjeldne tusenbeinkrepsen er funnet og artstallet av steinfluer er høyt.

I tillegg til dette har området geologisk verdi, fordi det inneholder spesielle langstrakte strømlinjeforma rygger i morene (drumliner). Området er også svært verdifullt som beite for villreinen.

Lokalitet 12.
 LORADELTAET.
 UTM: MP8387-8589
 Kartblad:
 Naturgeografisk region: 33c Gudbrandsdalen med bidaler
 Lesja kommune.
 Fagfelt: Landskap og viltbiologi.

Loradeltaet ligger i den brede Lordalen-munningen. Furuskogen i den sør-østlige del av munningen har villmarkspreget, dvs det har ikke foregått hogst eller kultivering i området på lange tider slik at skogen er svært gammel. Furuskogen har søyleform.

Landskapet er ellers preget av at elveløpet har forgreinet seg i elvedelta og dannet et kupert terreng.

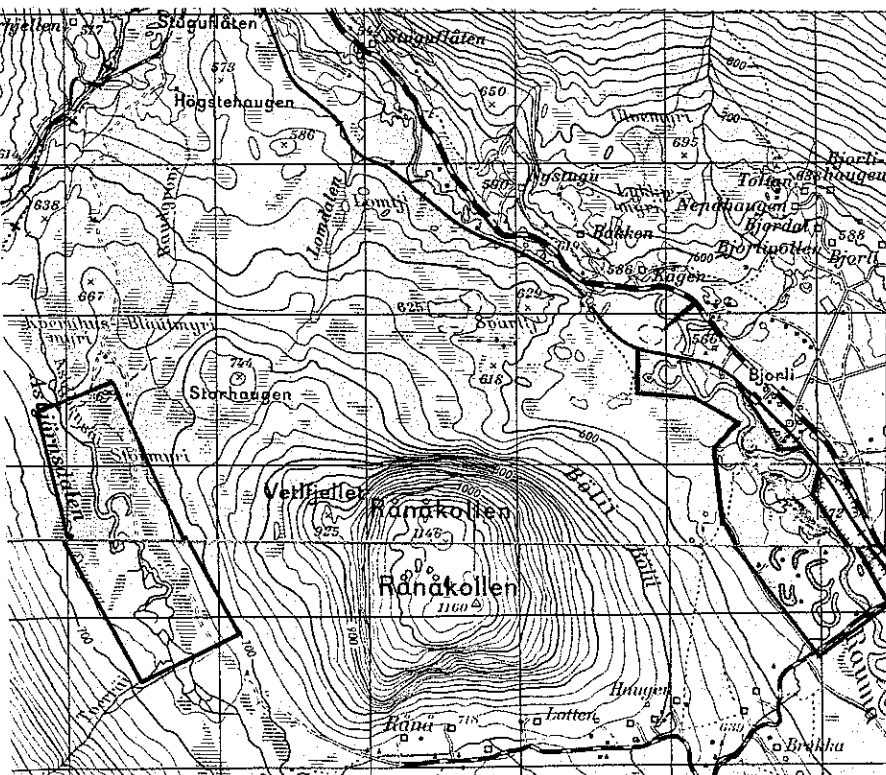
Loradeltaet med tilgrensende skogområder og dyrka mark har svært stor verdi for viltet, både med hensyn til mangfold og produksjon av vilt. Området har overvintring for en betydelig del av elg-, hjort- og rådyrbestanden i Lesjadalføret.

Lokalitet 13.
 KROKSJØER VED BJORLI

UTM: MQ5601-6004
 Kartblad: Romsdalen 1319I og Torsvatn 1319 II
 Naturgeografisk region:
 Lesja kommune.
 Fagfelt: Ornitologi, geologi og vegetasjon.

I området finnes 4-5 mindre avsnørte kroksjøer som ligger på sørsida av Rauma, omgitt av sumpig bjørkeskog, med enkelte furumoer innimellom. En del vierkratt vokser i kanten av kroksjøene. Det er registrert 12 vannfuglarter i lokaliteten (11 av dem hekkende). Like ved kroksjøene ligger Lomtjønn og Svarttjønn, med 10 vannfuglarter.

Vegetasjonen ved disse tjønnene består av myr og sump av fattig og mellomrik type. Sennegrass, en østlig art, er vanlig i sumpene, hvor flaskestarr dominerer.

Området er verdifullt fordi grunne våtmarker er sjeldne i nordre del Gudbrandsdalen.

Kroksjøene er dannet ved at elva har slynget seg, og ved graving er disse sjøene blitt avsnørt. Det store systemet med elveslynger og kroksjøer har stor geologisk interesse fordi det er sjeldent. Det vil imidlertid bli satt igang forbyggingsarbeider i elveslyngene, slik at området vil miste mye av sin geologiske verdi.

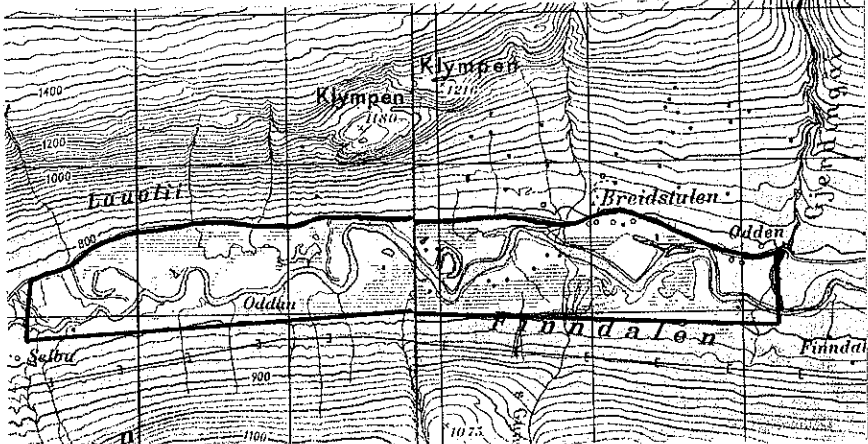

Figur 54. Avsnørt elveslynge (kroksjø) ved Bjorli. (Foto: KH)

Lokalitet 14.
ASBJØRNSDALEN
UTM: MQ5302-5504
Kartblad: Romsdalen 1319 I og Torsvatn 1319 II
Lesja kommune.
Fagfelt: Ornitologi.

Dette er som lokalitet 12 en av de viktigste innlandslokaliteter for vannfugl i Raumas felt. 10 arter er registrert, hvorav 9 hekkende. Området består av et stilleflytende elveparti omgitt av frodig bjørkeskog, furumoer og bakkemyrer. Myrene er av fattig til mellomrik type. Lokaliteten er verdifull utifra samme begrunnelse som lokalitet 13.

Lokalitet 15.
KROKSJØER I FINNDALEN
UTM: MP8967-9568
Kartblad: Lom 1618 IV og Vågå 1618 I
Lom kommune.
Fagfelt: Vegetasjon, geologi og ornitologi

Et større system av kroksjøer og flommarksamfunn på Finna sin elveslette er vurdert som botanisk, ornitologisk og geologisk verdifullt.

Elvesletta er i stadig utvikling både når det gjelder geologien og vegetasjonen. Det skjer en fortløpende kolonisering av pionerplanter på nye sandbanker, samtidig som etablerte plantesamfunn utslettes ved graving. Det skjer en utvikling fra

vannplantemiljø til fastmark. Elveslynger (meandere) av det format en finner i Finndalen er forholdsvis sjeldent i landsdelen, særlig etter at mange tilsvarende områder de siste årene har blitt forbygd. Elveslyngene i Finna er et typeeksempel på aktivt elvesystem. Kroksjøene er et viktig matletingsområde for ender og vadere, og hekking foregår på myrene ved siden av elveløpet. Stokkand, krikand og rødstilk er de mest tallrike våtmarksartene i området.

Lokalitet 16.

REINDALEN

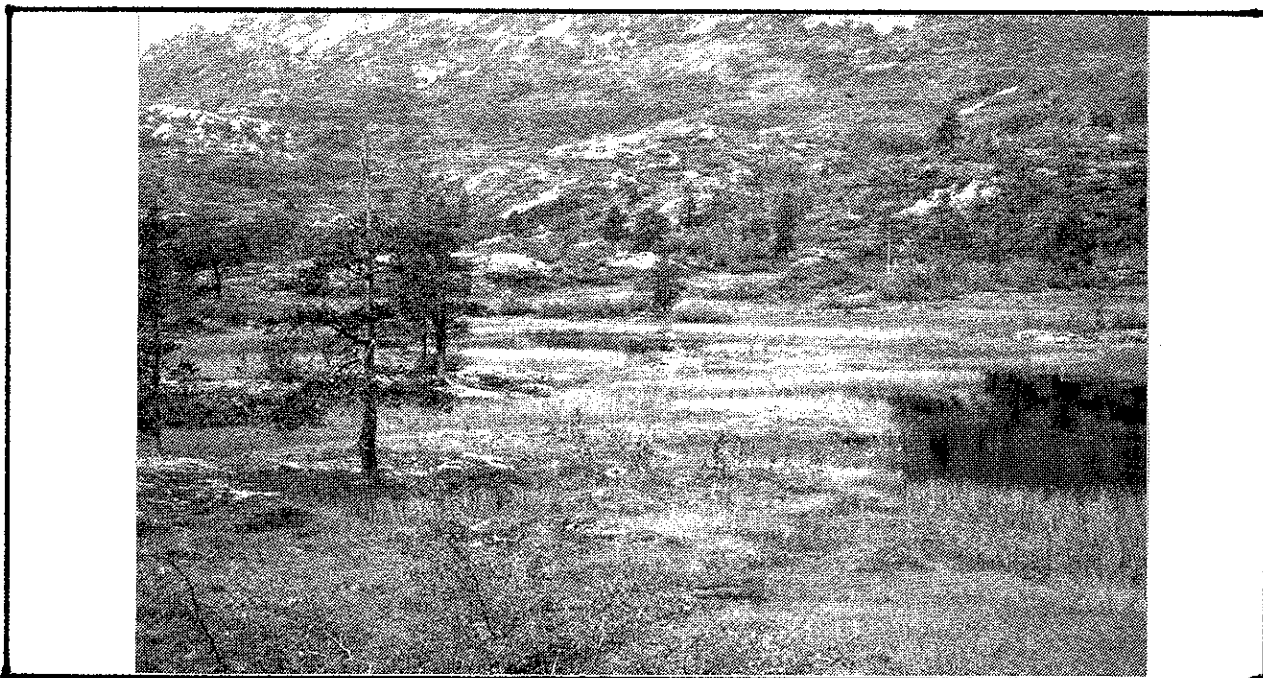
Ikke avgrenset

Kartblad: Tafjord 1319 III

Norddal kommune.

Fagfelt: Vegetasjon og ornitologi.

Et våtmarksområde bestående av grunne vatn, myrer, sumper og isolerte pytter i Reindalen er vurdert som lokalt verneverdig. Området har hovedfunksjon som hekkeplass for våtmarksfugl.

Figur 55. Parti fra lokalitet 16. (Foto: OR)

Lokalitet 17.

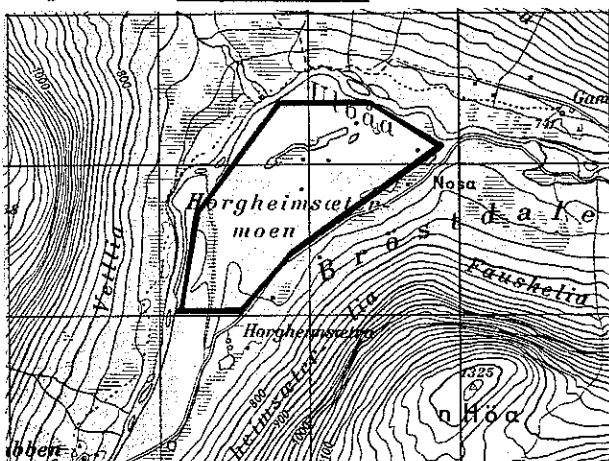
HORGHEIMSETERMOEN

UTM: MQ4804-5006

Fagfelt: Vegetasjon.

Kartblad: Romsdalen 1319 I

Rauma kommune.

På Horgheimsetermoen er det et ca 0.5 km² stort område med lavrik furuskog. Løsmassene i området er grov, utvasket bunnmorene og delvis gamle elveleier. Vegetasjonstypen lavfuruskog er en av de mest lågproduktive i landet, og har en østlig utbredelse. I tilknytning til furuskogen på Horgheimsetermoen opptrer det også en del lavhei. Vegetasjonstypen er vitenskapelig

interessant fordi den opptrer lenger vest enn det som er kjent ellers i landet. Området er ellers kjent som godt vårbeiteland for villreinen i N.T.

Lokalitet 18.

VESLEFJELL

UTM: MP3578-3779

Kartblad: Torsvatn 1319 II

Skjåk kommune.

Fagfelt: Vegetasjon.

Veslefjell, vest for Torsdalen må kunne betraktes som et klassisk plantefjell. Området har stor betydning for både forskning og undervisning når det gjelder forståelsen av fjellplantenes utbredelse i tilknytning til Jotunheimen, sett i sammenheng med klimaovergangen mellom kyst og innland, næringsforhold og enkelte fjellplanters kjerneområder.

Lokalitet 19.

STORFJELLET

UTM:

Kartblad:

Norddal kommune.

Fagfelt: Vegetasjon.

Lokaliteten er botanisk interessant. Her finnes flere kravfulle plantearter. Området er plantegeografisk interessant ved at en kan finne nordlige og østlige plantearter i vestlig utpost. Det foreligger ellers få opplysninger om lokaliteten, og den er ikke vurdert i verneplan for fylket.

Utenom de nevnte lokalitetene finnes flere forekomster som er interessante, men antas å ha lavere verdi enn de som er nevnt foran. Disse er:

Geologi:

20. Steinbre i Alnesdalen (MQ3423): Sjelden formtype for området
21. Geologiske former (drumliner) ved Storsætri i Lordalen (MP7182).
22. Spylerenner i løsmasser i Finndalens nordside (MP8265,8466 og 9467)

Botanikk:

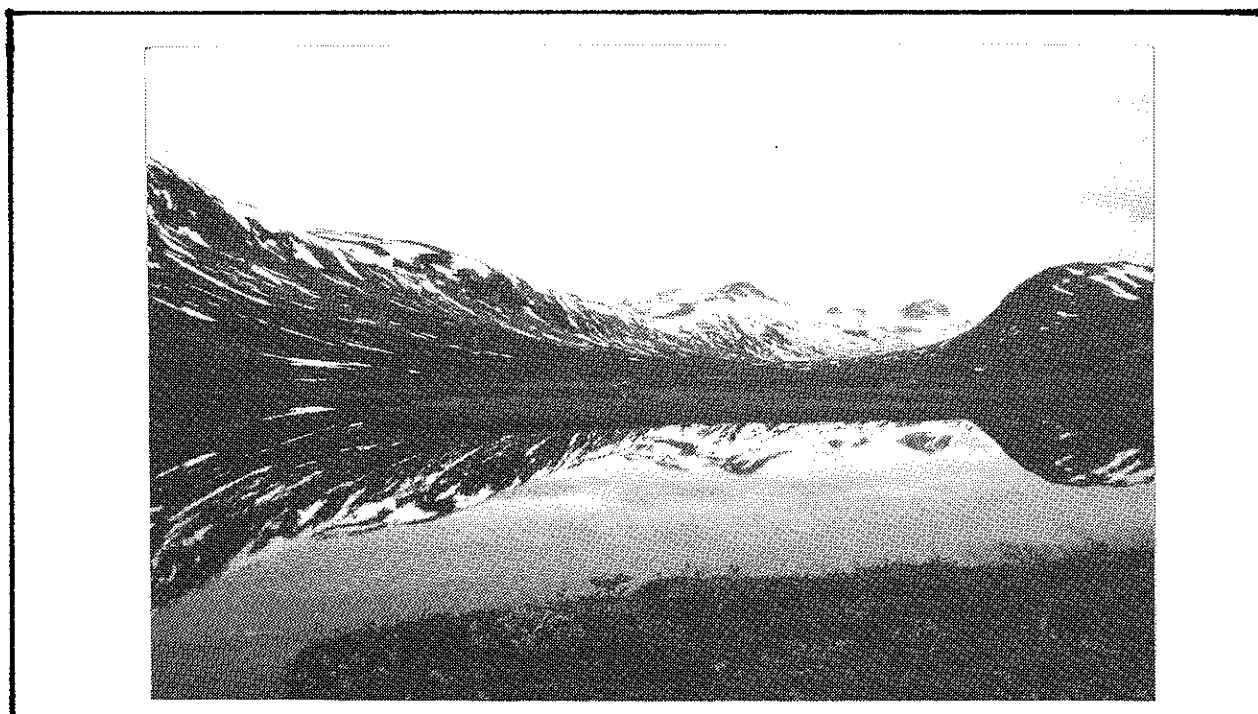
23. Ekstremrik fjellvegetasjon i Rånåskollens nordhelling (MQ5603)
24. Forekomst av planten lapprose ved Borga (MQ5107)
25. Ekstremt lågproduktiv Lavfuruskog i Lordalen (MP8289).
26. Rik-/ekstremrik myr under Skardfjellet (MQ4097-4399).
27. Rik og variert vegetasjon ved Odden i Finndalen (MP9466-9668).
28. Urskog mellom Brettingje og Råkkååi i Finndalen (MP 8366).

Vilt:

29. Vadefugllokalitet i Torsdalen (MP3684-3885)
30. Småviltbiotop (rype og hare) i Øvre Grøndalen (MP6392-6596)
31. Småviltbiotop (hekkeområde for rype) i Ulvådalen (MQ3604-3906)

Figur 56. Fra lokalitet 25. Lavfuruskog. (Foto: OR)

Figur 57. Fra lokalitet 29. Vadefuglbiotop i Torsdalen.
(Foto: KH)

Spesielle biotoper for sjeldne og truede arter er registrert men gjengis ikke i dette arbeidet av bevaringshensyn.

Kilder:

Skriftlige: nr. 6, 12, 16, 17, 18, 21, 23, 24, 28, 30, 31, 32, 34, 39, 56, 57, 62, 69, 74, 76, 77, 78.

Muntlige: D.

B.4 VASSDRAGSNATUR.

Norsk vassdragsnatur er temaet i to landsomfattende planarbeid; Verneplan for vassdrag og Samla Plan for vassdrag. Verneplan for vassdrag er en plan for vern av vassdrag mot vannkraftutbygging. Samla Plan er en forvaltningsplan, som skal anbefale en prioritert rekkefølge av vannkraftprosjekter for konsesjonsbehandling, samt ta stilling til hvilke vassdrag som kan disponeres til andre formål.

Etter NOU 1983:41 er følgende retningslinjer og målsetting lagt til grunn for utvalg av vassdrag som skal vernes:

- a. De utvalgte vassdrag med tilstøtende områder bør representere et variert tilbud av verneinteresser og typer av vassdragsområder. Noen av områdene bør være av betydelig størrelse.
- b. Verneplanen må gi en rimelig fordeling på de ulike landsdeler dog slik at de vassdragsområder som er sentralt beliggende og som betyr mye for mange mennesker gis prioritet.
- c. Planen må ikke gis et slikt omfang at dekning av landets elektrisitetsbehov vil medføre for store økonomiske ofre.
- d. Andre inngrep i de sikrede områder som kan redusere deres verdi for naturvern, friluftsliv og vitenskap må søkes unngått.

Første og andre punkt innebærer at verneplanen har som målsetting å ta vare på vassdrag som representerer en viss variasjon. Denne variasjonen er forsøkt relatert til naturgeografiske regioner.

Også i Samla Plan har en tatt utgangspunkt i Naturgeografisk regioninndeling for å vurdere vassdragenes verdi i naturvern-sammenheng. Vassdragene er vurdert utifra kriteriene:

- tilstand og prosesser
- produktivitet
- funksjon
- sjeldenhet
- mangfold
- påvirkningsgrad, sårbarhet
- vitenskapelig interesse
 - a) tidligere dokumentasjon
 - b) pågående undersøkelser
 - c) pedagogisk verdi
- del av større sammenheng
- typiskhet, representativitet

Områdets verdi vil avhenge mye av om et vassdrag har typeverdi, referanseverdi eller særlige kvaliteter.

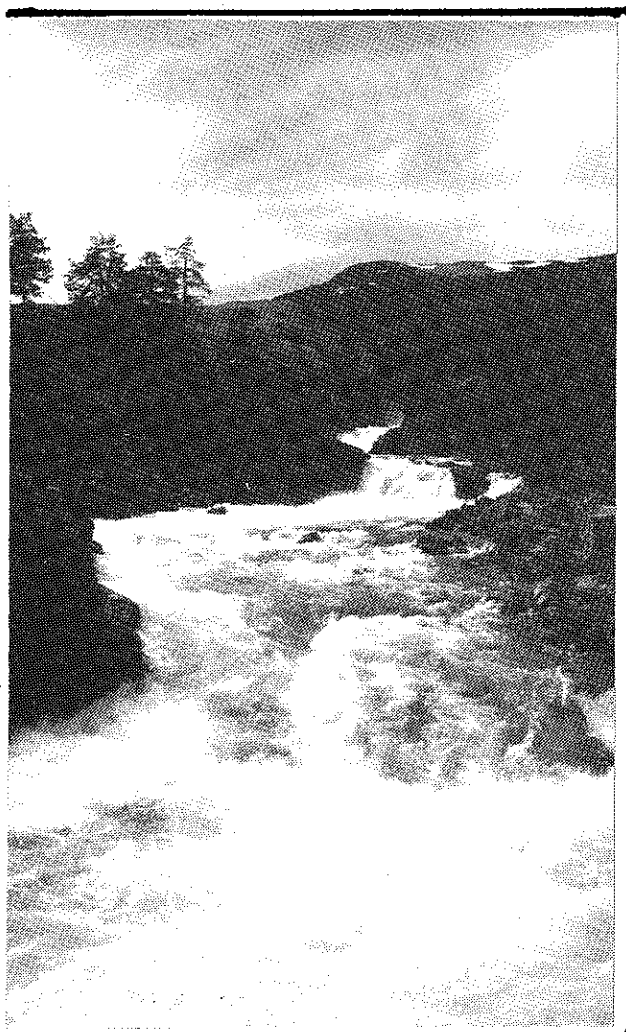
Typeverdien er høy i et vassdrag som er typisk for den aktuelle naturgeografiske regionen som ellers mangler eller er naturgeografisk dårlig dekket av typevassdrag som er vernet mot kraftutbygging. Et typevassdrag kan også være et

referansevassdrag.

Et vassdrag med høy referanseverdi er uten vesentlige varige inngrep og er intakt fra kilde til utløp. Vassdragsområdet er naturfaglig godt undersøkt. Et referansevassdrag kan også ha særlige kvaliteter.

Vassdrag med særlige kvaliteter kan være vassdrag som inneholder naturtyper/landskap av minst landsdelsverdi. Nedbørfeltet kan være blant de siste ikke-regulerte innen sin naturgeografiske region, eller det kan ha stor pedagogisk verdi ved å ligge nær større befolkningsentra.

Alle vassdrag i N.T har særlige kvaliteter ved at de er en del av et stort, uberørt naturområde.

Figur 57. Tora ved Billingen.
(Foto: OR)

Vassdragene i Møre og Romsdal fylke er inndelt i fire hovedtyper av vassdrag:

1. Kystvassdrag - korte vassdrag med små nedbørfelt og relativt lite fall.
2. Fjordvassdrag - mellomstore vassdrag, som oftest med utgangspunkt i fjellområdene. De fleste har stort fall gjennom et variert landskap med ulike dalformer og har mindre sidevassdrag.
3. Vassdrag med innlandsfjorder - vassdrag med stor innsjø som utgjør en vesentlig og karakteristisk del av vassdraget.
4. Innlandsvassdrag - vassdrag i typiske dalføre. Nedbørfeltene er store og vassdragene spenner over større fjellparti høyt over havet til lange dalføre ned til fjorden som skjærer seg langt inn i landet. Mange sidevassdrag av ulik størrelse. En skiller mellom store og små innlandsvassdrag.

Vassdragene i Oppland er av type 3 og 4. Sjoa er et eksempel på vassdrag med innlandsfjord (Gjende). Innlandsvassdragene i Oppland er naturlig nok mer varierte enn tilsvarende vassdrag i et kystfylke.

Tre vassdrag i N.T er vurdert i verneplan for vassdrag: Lora i Lesja, Istra i Rauma og Valldalvassdraget i Norddal og Rauma. Lora og Valldalvassdraget er varig vernet, mens Istra er foreslått varig vernet etter nærmere faglige undersøkelser i verneplan III.

I tabell 4 er listet opp vassdrag som er vurdert i Verneplan for vassdrag og Samla Plan med beliggenhet i de naturgeografiske regioner som berører N.T.

Tabell 4. Vassdrag som er vurdert i Verneplan for vassdrag og Samla Plan for fagfelt naturvern. Tabellen dekker bare vassdrag med beliggenhet i de naturgeografiske regioner som berører N.T.

T: Typevassdrag S: Særlige kvaliteter h: Har slik verdi
R: Referansevassdrag *): Varig vernet O: Liten slik verdi

VASSDRAG	NATURGEOGRAFISKE REGIONER				T	R	S
	33C	37D	35E	35F			
OPPLAND							
Jora (VP, SP)	x			x	h	h	h
Frya (VP) *)	x				o	o	h
Grimsa (VP)				x	o	h	h
Lora (VP) *)	x			x	o	h	h
Sjoa (VP) *)	x				h	o	h
Finna (SP)	x			x	o	h	h
Asbjørna (SP)	x			x	o	o	h
Grøna (SP)	x			x	o	o	h
Bøvra (SP)	x				o	o	h
Skjøli (SP)	x				o	h	h
Tundra (SP)	x				o	o	o
Ostri (SP)	x			x	h	h	h
Framruste (SP)	x			x	o	o	o
Øvre Otta (SP)	x			x	o	o	o
Tora (SP)				x	o	h	h
Bøvri (SP)	x			x	o	o	o
Vangså (SP)				x	o	o	o
Rosten (SP)	x				o	o	o
Ula (SP)	x				o	o	h
Nedre Otta (SP)	x				o	o	o
Tromsa-Moksa (SP)	x				o	h	o
Hovdfossen (SP)	x				o	o	h
Vinstra (SP)	x				o	o	o
MØRE OG ROMSDAL							
Ørstavassdraget (VP)		x		x	h	o	
Vesteråselv (VP)		x		x	h	o	
Stordalsvassdr. (VP)		x		x	h	h	
Istra (VP)		x		x	o	o	h
Drivavassdraget (VP)				x	h	h	h
Todalselva (VP)				x	h	o	
Søya (VP) *)				x			
Bondalselva (VP) *)				x			
Valldalvassdr. (VP) *)		x		x			h
Alvunda (VP) *)							
Geiranger (SP)		x		x			
Norddal (SP)				x			
Rauma (SP)	x	x		x	h	h	h
Kilspollen (SP)		x					
Botnaelv (SP)		x					
Herjevatn (SP)		x					
Eidselva (SP)		x		x			
Tungeelva (SP)		x					
Solnørelva (SP)		x					
Bakkedalsvassdr. (SP)		x					
Måna (SP)				x			

I region 33c, Gudbrandsdalen med bidaler, er vassdragene Sjoa, Lora og Frya varig vernet mot kraftutbygging. I disse vassdragene mangler noe av den typiske naturen i regionen. Blå representerer de tre vassdragene ikke områder med mer fuktig vegetasjon og sterk dominans av gran i tresjiktet. Vassdrag med slik naturtype finnes heller ikke i andre vassdrag i N.T. Regionen må likevel sies å være bra representert med type- og referansevassdrag gjennom de varig vernede vassdragene.

I region 35f, Dovrefjell, er Lora det eneste vassdraget som er varig vernet, mens deler av Drivavassdraget i Møre og Romsdal er foreslått varig vernet i Verneplan III. Disse vassdragene spenner bl.a ikke over den geofaglige og botaniske variasjon som finnes i regionen. Det gjør heller ikke Asbjørnå, Grøna og Finna i N.T.

Regionen mangler et velegnet typevassdrag blant de varig vernede, og vassdrag i N.T tilfredstiller ikke fullt ut kravene til et typevassdrag for regionen.

I region 35e, Møretindene er Sjøya og Valldalvassdraget varig vernet mot kraftutbygging. Disse vassdragene dekker ikke den variasjon i natur som finnes i regionen. Bl.a når disse vassdragene ikke inn i mer kontinentalt pregede deler av regionen. De representerer derfor ikke det typiske innlandsvassdrag for fylket.

Rauma m/Ulvåa er det eneste vassdraget som fullt ut representerer naturvariasjonen i regionen, og samtidig har slik størrelse at det kan utfylle den aktuelle målsettingen med Verneplan for vassdrag.

I tillegg til de kvalitetene som er påpekt i tabell 4 har vassdragene i N.T. disse spesielt påpekte kvalitetene:

- LORA: - Store kulturverdier
 - Godt egnet som geofaglig typevassdrag for "Gudbrandsdalregionen."
 - Vassdraget er stort
- FINNA: - Store viltinteresser
 - Stor variasjon i naturtyper
 - Store kulturverdier
 - Store geofaglige-, ornitologiske og landskapsmessige kvaliteter
 - Vurdert som ett av de 5 mest verdifulle Samla-Plan-vassdrag i Oppland for fagfeltene vilt, fisk, naturvern, friluftsliv og kulturminnevern sett under ett
- TORA: - Stor verdi for friluftslivet
- RAUMA m/ULVÅA,
 ASBJØRNÅ og GRØNA:
- Stort innlandsvassdrag som vil være et viktig bidrag for å utfylle målsetting med verneplan for vassdrag i Oppland og Møre og Romsdal fylker.
 - Det eneste vassdrag som dekker fullverdig både kyst- og innlandsregioner i forfjell og høg fjell, og som har både type- og referanseverdi for så vidt forskjellige naturgeografiske regioner.

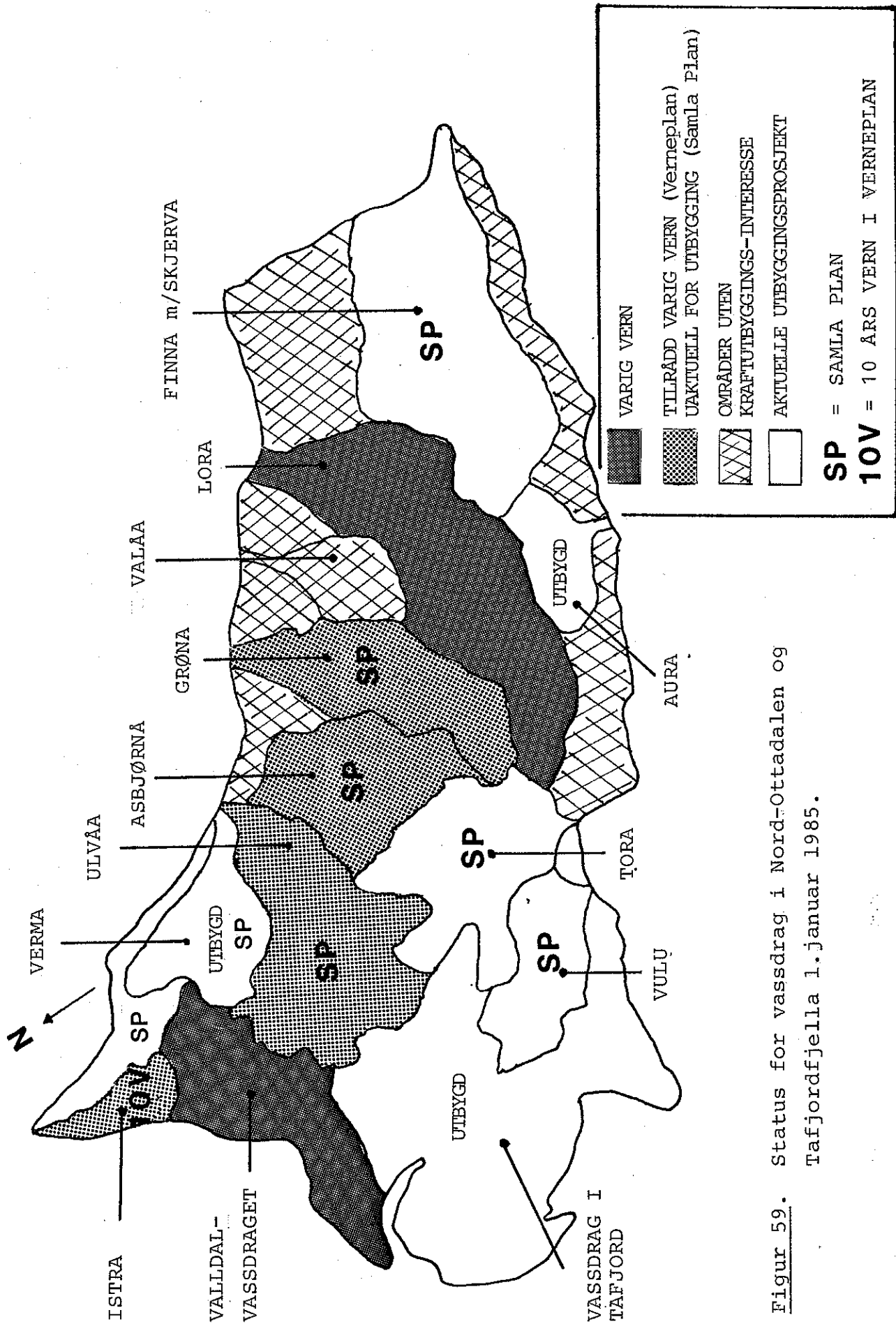
- Stor produktivitet
- Stor verdi for friluftslivet
- Det mest verdifulle Samla-Plan-vassdraget som er vurdert i Møre og Romsdal fylke for fagfeltene vilt, fisk, naturvern, friluftsliv og kulturminnevern.

- ISTRA:
- Estremt vegetasjonsfattig
 - Store landskapskvaliteter, spesielt Stigfossen sammen med attraksjonen Trollstigen.
 - Stor klimatisk overgang innen nedbørfeltet.

Kilder:

Skriftlige: nr. 56,58,69,70,71.

Muntlige: B,T.

Figur 59. Status for vassdrag i Nord-Ottadalen og Tafjordfjella 1. januar 1985.

C. FORSLAG TIL VEDTEKTSOMRÅDER FOR KOMMUNAL PLANLEGGING.

Da naturvernutvalget for Nord-Gudbrandsdal i 1979 kom med tilrådning om at deler av Nord-Ottadalen skulle sikres med vedtekter til generalplanene i Vågå, Lom, Skjåk og Lesja sammen med en samarbeidsavtale mellom kommunene, ble tidligere foreslått landskapsvernområde i N.O benyttet som avgrensing. Områder beliggende i Møre og Romsdal ble ikke behandlet i denne sammenhengen.

I det følgende vil områder i de enkelte kommuner i begge fylkene med dokumentert høy verdi som uberørt naturområde, som villreinområde eller med spesielle naturvern-verdier bli omtalt og brukt som begrunnelse for grenseforslag for vedtektsområder.

Forslag til planvedtekt-område er et kompromiss mellom :

1. Tidligere forslag til landskapsvernområde (Reimersutvalget).
2. Behov for sikring vurdert utifra ny viten om området
3. Hvilke områder en ser det realistisk at kommunene er villig til å vedtektsfeste utifra hvilke brukerinteresser som finnes.

En ser det naturlig i størst mulig grad å holde seg til de grenser som ble foreslått av Reimers-utvalget. Av hensyn til villreinområdet er det bare interessant å sikre de områder som brukes eller har vært brukt mye av rein. Av hensyn til naturområdet er det først og fremst viktig å sikre de uberørte delene av Nord-Ottadalen og Taffjordfjella. For å bevare villmarkspreget i dette området, er det viktig å sikre en buffersone som "kvalifiserer" villmarka, med minimum 5 km til tekniske inngrep. Bare derved kan en ta vare på det helt spesielle ved dette naturområdet.

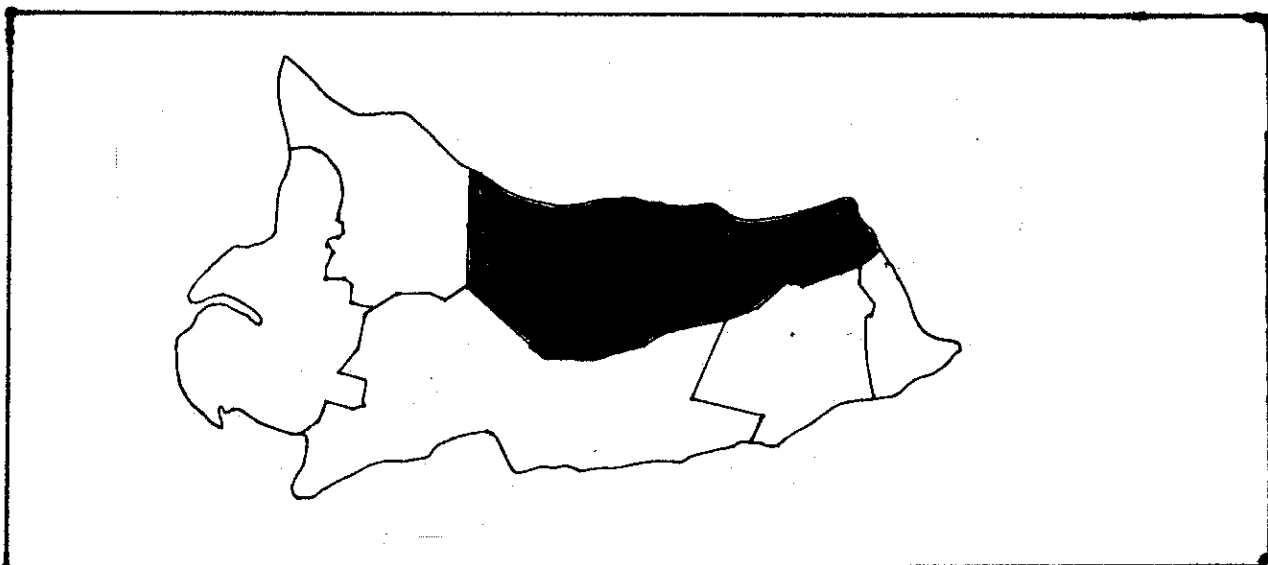
Med tanke på inngrep i forhold til reinen er det også viktig å ta hensyn til at reinen kan bli forstyrret på avstand, og at det derfor er behov for buffersoner rundt bl.a beite- og kalvingsområder. En litteraturstudie av virkninger på rein av menneskelig aktivitet (Reimers, upublisert) viser bl.a dette:

- forstyrrelser fører til redusert energiinntak og økt energitap. Vedvarende forstyrrelser gir nedsatt kondisjon og reproduksjon og økt dødlighet
- lukt og syn er dominerende fryktutløsere.
- rein reagerer lite på motorisert ferdsel i luft, til sjøs og på land, sålenge kjøretøyet holder avstand, og ikke er på "kollisjonskurs" med dyrene.
- veger og jernbaner oppfattes ikke som trekkhinder dersom de ikke etterlater seg skarpe vegskjæringer, brøytekanter eller forbindes med annen menneskelig virksomhet. Det er først og fremst trafikken på veger og jernbaner reinen reagerer på. Kommunikasjon åpner opp områdene for alminnelig ferdsel, og det er denne type menneskelig aktivitet reinen reagerer sterkest på

- rein reagerer lite på ubevegelige gjenstander (hus, etc), sålenge dyrene ikke forbinder dem med mennesker, eller de er plassert i trang trekkveg.
- arealer langs vann og vassdrag utgjør dyrenes vår-, sommer- og høstbeiter. Virkningen av neddemming av arealer er derfor større enn arealstørrelsen på det neddemte areal skulle tilsi. Neddemming kan også stenge trekk.
- reinen reagerer på gående mennesker (fotturfolk) på samme måte som overfor en jeger; med flukt. Dyrene starter ofte flukten mens folk ennå er langt unna, og områder kan falle ut av bruk i turistsesongen.

Under avgrensingen av foreslåtte vedtektsområder i de enkelte kommunene vil grensepunktene bli uthevet med en svart trekant i tekst og på kart der de avviker fra det tidligere forslaget til landskapsvernområde.

C.1. Lesja kommune.

UBERØRT NATUROMRÅDE.

Innen kommunens grenser ligger en betydelig del av villmarksområdet i N.T. De naturinngrep som begrenser villmarksområdet er veg i Lordalen og veg og kraftlinje over Slådalen. Grøna-dalen bør trekkes fram som det mest uberørte dalføret på denne siden av N.T.

VILLREINOMRÅDE.

Områdene i Lesja er for en stor del helårs beiteområder for rein. De østlige deler er vinterbeiter. Flere viktige kalvingsområder og trekkveger ligger innen kommunens grenser. Trekk-veger som krysser Lordalen er spesielt sårbare med hensyn til forstyrrelser bl.a fordi reinen må krysse veg- og skogområder.

ENKELTOMRÅDER.

De naturforekomstene som er spesielt verdifulle og interessante ligger spredt på kommunens arealer. Forekomstene nr.12 og 25 Lordeltaet gjør dette området verdifullt som helhet. Det foregår imidlertid både hogst og grusuttak i dette området.

OMRÅDER SOM FORESLÅS SIKRET VED GENERALPLANVEDTEKT.

Fra Grønhøa (h. 1377), sørøstover til Kvennhushøi (h. 1326), østover til Brennhøi (h. 1148), sørøstover til høyde 983 \blacktriangle (sørvest for Kristiantjønn), nordøstover til Grønfossen \blacktriangle , sørøstover til nordre Høi (h. 1368), østover til Kampen (h. 1369), sørøstover til nordøst på Tverrfjellet (h. 1355), østover til Skråkkberget (h. 1222), nordøstover til Storhaugen (h. 1138), sørvestover til nordre Svarthovde \blacktriangle (h.1071), sørvestover til Bjøknesætri \blacktriangle (h.870), sørøstover til Rusti \blacktriangle (h. 807), nordøstover til høyde 1077 (vest for nordre Vigga), østover til høyde 1080 (sør-vest for Hovdo), østover til skjæringspunktet mellom Slådalsvegen og kote 1020, langs Slådalsvegen til skjæringspunktet med kommunegrensa Vågå-Lesja, sørvestover langs kommunegrensa til åmotet mellom Skjerva og Gravdalsåi.

BEGRUNNELSE.

Foreslått vedtekstområde sikrer nesten alle villreinens leveområder i denne delen av N.T. Ved å hindre naturinngrep i dette området vil en også sikre en vesentlig del av naturområdet.

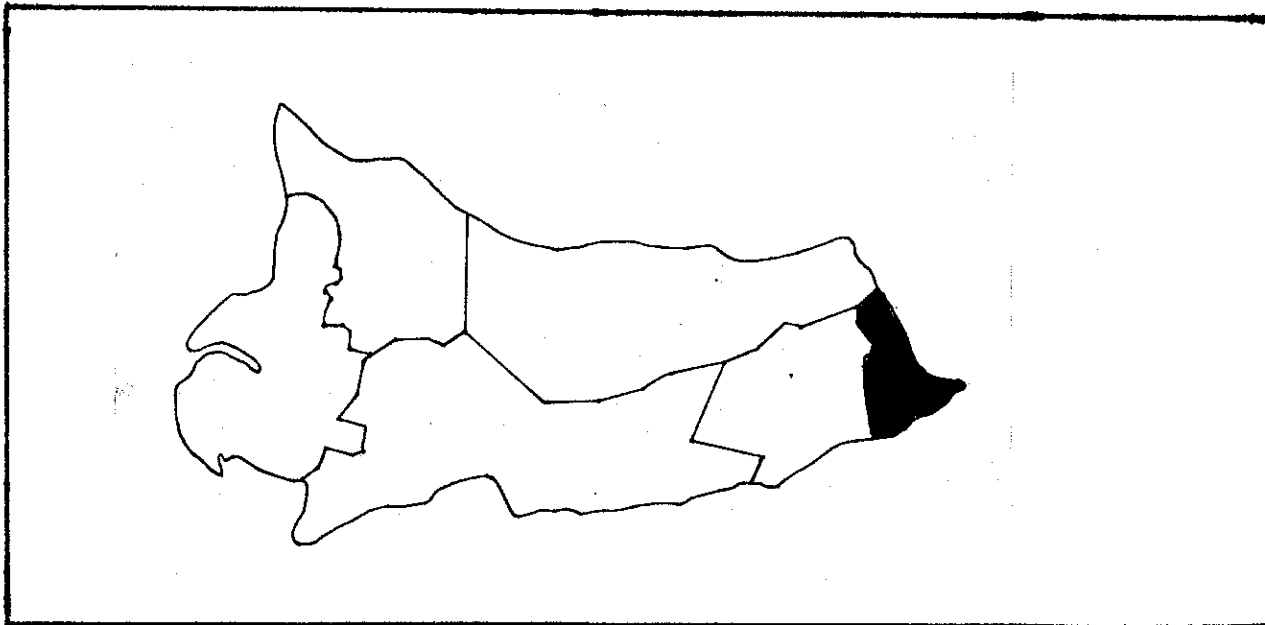
Området er foreslått krympet i forhold til Reimers-utvalgets forslag i Lordalens munning. Reinen bruker i svært liten grad området som er utelatt og området er teknisk påvirket. Likevel er det viktig å presisere at det er svært viktig m.h.t villreininteressene at Lordalsvegen ikke blir brøytet om vinteren. Eventuell brøyting kan åpne for økte forstyrrelser på grunn av økt menneskelig bruk.

Verdien av enkeltlokaliteter i Loradeltaet foreslås ivaretatt ved annen planlegging. Hele Lora's felt (også deltaet) er forøvrig varig vernet mot vannkraftutbygging. I de varig vernede vassdragene er det et uttrykt ønske om å unngå også andre inngrep enn vasskraftutbygging.

Området er foreslått utvidet i forhold til Reimers-utvalgets forslag i området ved Grøna. Utvidelsesforslaget begrunnes med at denne dalkløfta har stor viltbiologisk verdi (også for villreinen), og stor landskapsestetisk og kulturhistorisk verdi. Det er svært få dalføre i Gudbrandsdalsregionen som er så lite preget av menneskets bruk. Det er av interesse å inkludere ett dalføre ned til hoveddalens dalbunn i vedtekstsområdet for at naturområdet skal inkludere flest mulige naturtyper.

Utenom forslag til vedtektsområde bør også trekkes fram verdien av det nedre partiet i Asbjørnå. Det pågår dyrking i dette området, men det er av stor verdi å bevare denne spesielle naturtypen særlig m.h.t vannfugl og vegetasjon.

C.2 Vågå kommune.

UBERØRT NATUROMRÅDE.

Vågå har lite villmark i N.T, først og fremst på grunn av at områdene ligger forholdsvis nær bebyggelse. De minst berørte deler i Vågå er Nordheradsfjellet, sør for Finndalen.

VILLREINOMRÅDE.

Den delen av villreinområdet som ligger i Vågå ble tidligere vurdert som marginale beiteområder, områder som blir brukt lite. Senere års erfaring viser imidlertid at både Nordheradsfjellet og områder både øst og like vest for Slådalsvegen er viktige deler av villreinområdet. De har spesielt funksjon som vinterbeiter. Vinterbeitene vil normalt ligge over 1000 m.o.h.

ENKELTOMRÅDER.

Lokalitet nr 27 ved Odden, er botanisk verdifull for naturområdet som helhet. Beliggenheten gjør det imidlertid riktig å vurdere/ ta hensyn til denne i annen plansammenheng.

OMRÅDER SOM FORESLÅS SIKRET VED GENERALPLANVEDTEKT.

Alle områder over 1000 m-koten på Nordheradsfjellet. (Grensen bør vurderes nærmere).

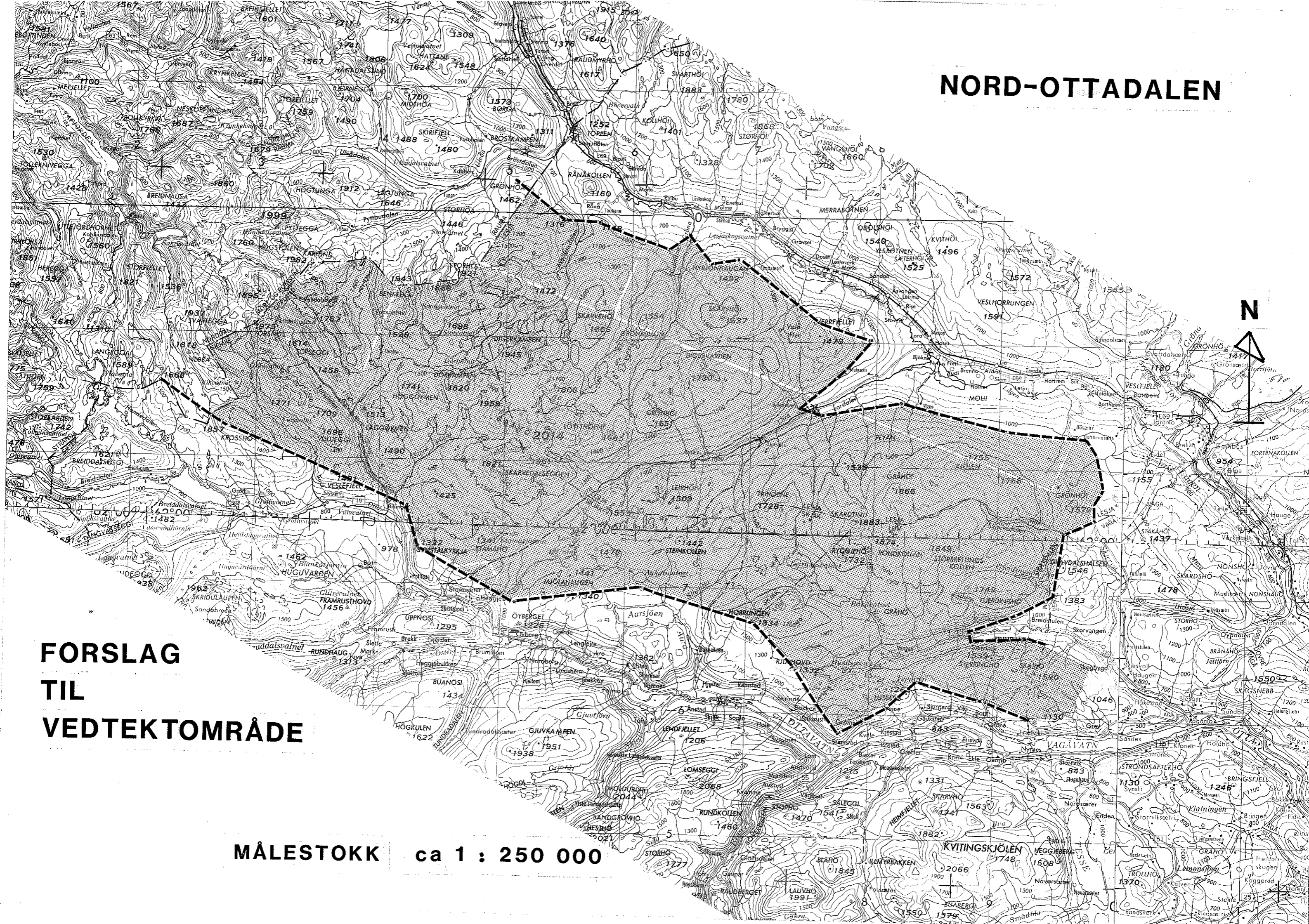
Området vest for linjen fra Gjerdingåi og bekk fra Gjerdingdalspiggen nordøstover til åmøtet mellom Gravdalsåi og Skjerva, nordøstover langs kommunegrensa til Lesja.

BEGRUNNELSE.

Nordheradsfjellet, alle områder over 1000 m.o.h, foreslås innlemmet i vedtektsområdet. Nordheradsfjellet er et svært verdifullt vinterbeiteområde for rein, hvor opptil 80% av vinter-

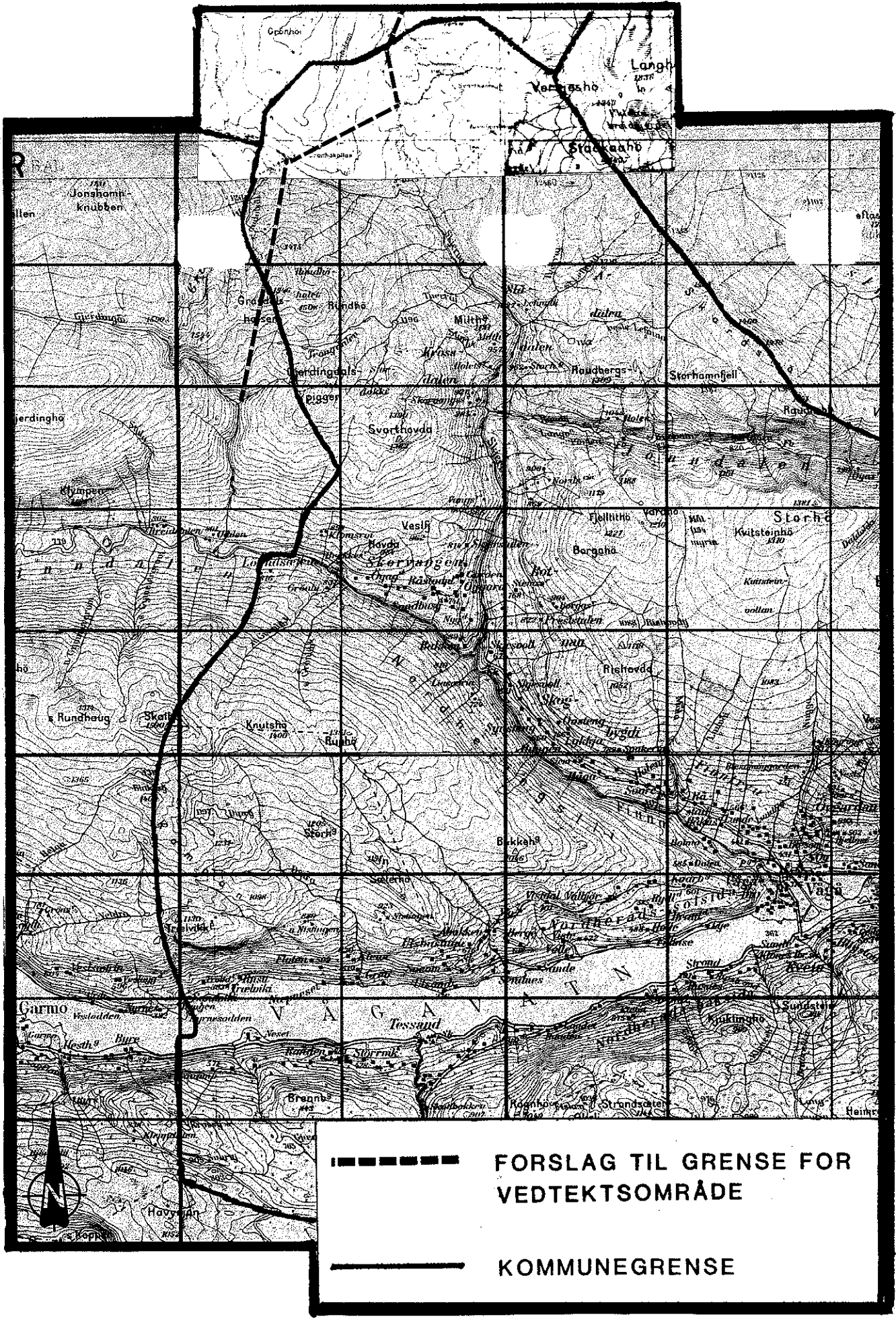
flokken har hatt tilhold. Dette delvis isolerte fjellområdet er ikke kvalifisert villmark. Det er likevel ingen naturinngrep som virker forstyrrende på rein i området. Kraftledningen gjennom Finndalen har sannsynligvis hatt forstyrrende virkning i ei tilvenningsperiode. Det foregår gruvedrift i utkanten av det foreslåtte området. Det antas at sikring av så høytliggende områder ikke er til vesentlig hinder for næringsutnyttelse.

NORD-OTTADALEN

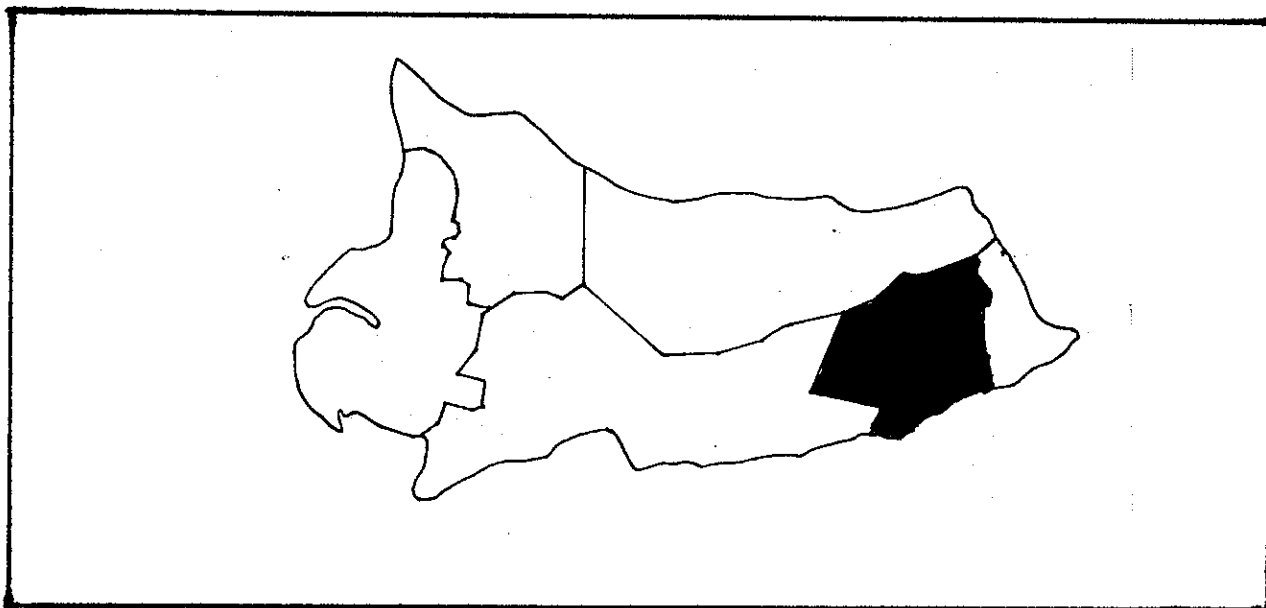
**FORSLAG
TIL
VEDTEK TOMRÅDE**

MÅLESTOKK ca 1 : 250 000

Figur 61. Vågå kommune.

C.3 Lom.

UBERØRT NATUROMRÅDE.

En god del av den kvalifiserte villmarka i N.T ligger i Lom kommune, nord for Hundsjøen. Av tekniske inngrep inne i fjellet er det bare vegen til Sterringi i Finndalen som begrenser villmarksområdet.

VILLREINOMRÅDE.

Områdene i Lom er svært viktige beiteområder for villrein. Områdene fra Liafjellet og østover er vinterbeiter, ellers hovedsaklig barmarksbeiter. Området har også viktige funksjoner som avkjølingsområder, brunst- og delvis kalvingsområder for villreinen. Svært viktige trekkveger til og fra vinterbeiteområdene på Liafjellet og Nordheradsfjellet går over Lom kommunes arealer. Dette området har med andre ord en rekke helt spesielle funksjoner for villreinen i Nord-Ottadalen som gjør det uunnværlig.

ENKEL TOMRÅDER

Et svært verdifullt område er Råkåvatn/Leirungsvatn. Dette området er spesielt verdifullt som våtmarksområde, med viktige funksjoner spesielt for vannfugl, men også som et spesielt viktig beiteområde for reinen. Vegetasjonen i deler av området er sjelden, variert og enkelte steder rik. Det flate partiet er et særpreget landskapsområde. Råkåvatn/Leirungsvatn betyr svært mye for variasjonen i naturtyper i N.T.

Den flate elvesletta i Finndalen representerer en forholdsvis sjelden geologisk forekomst. Elveslyngene og kroksjøene er forholdsvis uberørte. De er både botanisk, geologisk og viltbiologisk interessante. Bekkekløftene i Finndalens dalsider har også faglig verdi.

OMRÅDER SOM FORESLÅS SIKRET VED GENERALPLANVEDTEKT.

Områder nord for linjen fra Ruphovden (h.1332), sørøstover til Tronoberget (h.886), nordøstover til Oksli ▲ (h.884), nordøstover til Vesl-Teppingen ▲ (vatn, h.1083), sørøstover til Liasætrin ▲ (h.988), sørøstover til der 1000 m-koten krysser kommunegrensa mellom Vågå og Lom ▲

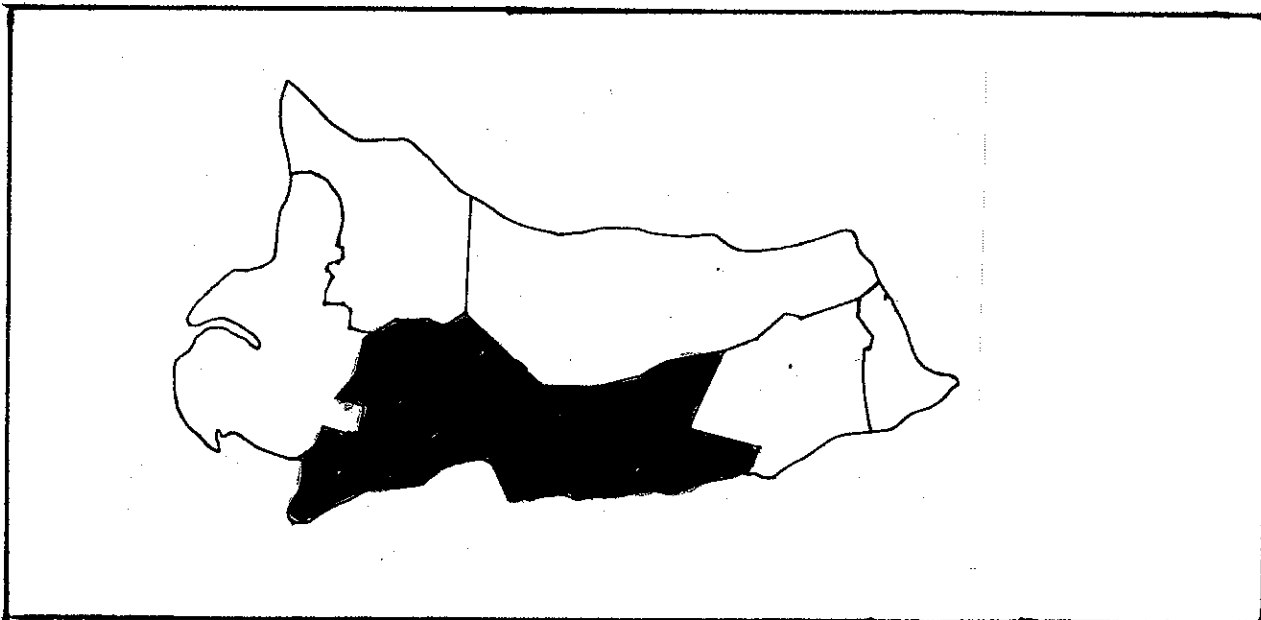
BEGRUNNELSE.

Villreinbeitene på Liafjellet og Nordheradsfjellet er dokumentert verdifulle som vinterbeiter. Disse vinterbeitene har bl.a det fortrinn framfor vinterbeiter lenger vest i villreinområdet at de ikke iser ned. I N.T har det vist seg at reinen har en viss rullerende områdebruk, og det nevnte fjellområdet er viktig i en slik "beitesyklus".

I den delen som ligger vest for Liafjellet er det svært viktig å bevare trekkruiter og gode barmarksbeiter uforstyrret av mennesker. Det er spesielt viktig at Horrungen holdes så uberørt at den kan beholde sin viktige funksjon som avkjølingsområde om sommeren.

Av hensyn til villmarksområdet i N.T. må en unngå naturinngrep over skoggrensa i arealene i Lom. Ellers vil denne spesielle områdetypen skrumpe i betydelig grad. Eventuell framføring av veg fra Skjåk til Finndalen vil både beskjære det uberørte naturområdet og gi større mulighet for forstyrrelser i en viktig del av villreinområdet.

Finndalen innenfor Sterringi og dalsidene østover i Finndalen er foreslått tatt med i vedtektsområdet på grunn av påpekt faglig verdi i flere enkeltlokaliteter, og fordi reinen kalver i området. Elvesletta i Finndalen ved Odden foreslås vurdert/tatt hensyn til i annen planlegging.

C.4 Skjåk kommune.**UBERØRT NATUROMRÅDE.**

Skjåk har ansvar for en vesentlig del av villmarka i N.T. Kraftutbygging i Aura og veg til Aursjøen er de eneste naturinngrep i Skjåkfjellet som begrenser den kvalifiserte villmarka. Områdene øst for Torsvatn er kanskje de mest avsidesliggende i hele fjellområdet.

VILLREINOMRÅDE.

Svært mye av barmarksbeitene i N.T. ligger i Skjåk. Disse beitene brukes av store deler av villreinflokkene. Områdene vest for Torsdalen ble tidligere regnet som marginale beiteområder. I dag er området i fast bruk av reinen.

ENKELTOMRÅDER.

Både geologiske former ved Dørtjørnin og landskapsformer ved Øyberget har bevaringsverdi. En ser det lite aktuelt med naturinngrep i disse områdene, og de ligger godt innenfor grensen for foreslått vedtektsområde.

OMRÅDER SOM FORESLÅS SIKRET VED GENERALPLANVEDTEKT.

Områder nord for linjen: Fra Ruphovden (h. 1334), nordvestover til Horrungen (h. 1834), vestover til Aursjøhø (h. 1317), vestover til Heggjebotthovden (h. 1263), nordvestover til Synstålkyrkja (h. 1325), nordvestover til høyde 1218 (nordvest for Kvannåtjørni), nordvestover til Krosshø▲(h.1857), nordvestover til Hellstuguegga (h.1668).▲

BEGRUNNELSE.

Området vest for Torsvatn var tidligere tillagt liten verdi som beiteområde for reinen utifra beitesituasjonen den gangen.

Imidlertid viser fangstsystemer at området tidligere var reinområde. Dessuten har en delvis isolert bestand av rein etablert seg i området i dag. For å sikre nåværende og mulige framtidige trekkveger til denne vestlige delen av villreinområdet og kalvingsområder som er påvist, foreslås vedtektsområdet utvidet i forhold til grenseforslaget til landskapsvernområdet. Dette er spesielt viktig fordi villreinen i N.T ikke har lang nok beitetradisjon i dette området til at en har fått full klarhet i hvilke område som etterhvert vil bli nyttet i den sirkulerende områdebruken.

LITTERATURLISTE

1. ALTERSKJÆR, K., 1974.
Ulvåvassdraget, Rauma, Møre og Romsdal.
Arkeologisk forprosjekt 1974. Rapport.
Arkeologisk serie 1974:5. D.K.N.V.S, Museet.
Universitetet i Trondheim.
2. ANDERSEN, R. og KJOS-HANSEN, O., 1982.
Forundersøkelse av viltinteressene i Finna-
vassdraget, Oppland. Rapport nr.1-1982.
DVF-Reguleringsundersøkelsene, Trondheim.
3. ANDERSEN, R. og JORDHØY, P., 1984.
Forundersøkelse av hjortevilt-, rovvilt- og jakt-
interessene i Raumas nedbørfelt, Oppland og Møre
og Romsdal fylker. Rapport nr.1. DVF-Regulerings-
undersøkelsene.
4. BERGAN, L. et al. 1982
Befolkningens adgang til jakt og fiske. Del 1:
Jakt. Miljøverndepartementet.
5. BERGE, L. og AALVIK, K., 1976.
Planlagt vassdragsregulering i Rauma/Ulvåa.
Konsekvenser for friluftsliv og
landskapskarakter. Hovedoppgave ved NLH, 1976.
6. BEVANGER, K., ROFSTAD, G. og ALBU, Ø., 1983.
Vurdering av ornitologiske verneinteresser og
konsekvenser for fuglelivet ved eventuell kraft-
utbygging i Rauma/Ulvåa. D.K.N.V.S, Museet.
Universitetet i Trondheim.
7. BJØRU, R., GRAVEM, A., KJOS-HANSEN, O. og REITAN, O., 1982.
Viltartenes forekomst, bestandsstørrelse og
biotoper i de midlertidig vernede vassdrag.
Del II-Region 1 Østlandet.
Rapport nr.3, 1982 DVF-Reguleringsundersøkelsene,
Trondheim.
8. BJØRU, R., KJOS-HANSEN, O. og REITAN, O., 1982.
Brukerundersøkelse blant jegere i de midlertidig
vernede vassdrag. Del II-Region Østlandet.
Rapport nr.5, 1982. DVF-Reguleringsundersøkelsene,
Tondheim.
9. BJØRU, R. og REITAN, O., 1983.
"Rypa mest populær som jaktobjekt" i Jakt og
Fiske, nr. 1/2 1983, s.8-10. Norges Jeger og
Fiskeforbund.
10. BRAATHEN, H. og ØSTMO, E., 1982.
Førsteregistrering av kulturminner i
Finnavassdraget, Vågå, Lom og Skjåk kommuner,
Oppland.
11. DEN NORSKE TURISTFORENING, 1977.
Sunnmøre.
Fjell og vidde, nr.4, 1977. DNT-Arbok 1977.

12. EIDISSEN, B., RANSEDOKKEN, O. og MOSS, O.O., 1983.
Botaniske undersøkelser i Finndalen.
Rapport nr.65. Kontaktutvalget for vassdrags-
reguleringer, Universitetet i Oslo.
13. ENERUD, J. og LUNDER, K., 1978.
Fiskeribiologiske undersøkelser i Aursjøen,
Skjåk kommune, Oppland fylke. DVF.
Fiskerikonsulentent i Øst-Norge.
14. FOLKESTAD, O., 1975.
Faunaregistreringer i Øvre Rauma, 1975.
Rapport frå unersøkingar av det høgre dyrelivet.
Bilag nr.9, Møre og Romsdal Kraftselskap.
15. FOLKESTAD, O., 1976.
Friluftsliv og naturvern i Møre og Romsdal.
Registrering av område som er av verdi for
friluftsliv og naturvern i Møre og Romsdal.
Spesielle deler; 15 Rauma kommune og 10 Norddal
kommune.
16. FYLKESMANNEN I MØRE OG ROMSDAL, 1982.
Utkast til verneplan for våtmarksområde i Møre og
Romsdal fylke. ISBN 82-90393-08-3.
17. FYLKESMANNEN I OPPLAND, 1982.
Utkast til verneplan for våtmarksområde i Oppland
fylke. Engers boktrykkeri A/S, Otta.
18. FYLKESPLAN FOR MØRE OG ROMSDAL.
Hovedrullering 1984-1987. Felles
planføresetnader.
19. GROTNES, P. og MYRBERGET, S., udatert.
Sau og jerv i Jotunheimen.
Særtrykk. Arkivmateriale ved Direktoratet for
vilt og fisk, Trondheim.
20. GYLDENDAL NORSK FORLAG A/S, 1974.
Gudbrandsdalen. Bygd og by i Norge.
Centraltrykkeriet, Oslo.
21. GAARDER, G., 1984.
Ornitologiske registreringer i forbindelse med
Samlet plan for vannressursforvaltning. Prosjekt
Billingen. Norsk Ornitologisk Forening, avd.
Oppland.
22. GAARE, E., et al. 1979.
"Status of Rangifer in Norway including Svalbard"
i Reindeer/Caribou Symposium II Norway. Part B.
Direktoratet for vilt og ferskvannsfisk.
Trondheim.
23. HAGEN, M. og HOLTEN, J., 1976.
Undersøkelser av flora og vegetasjon i subalpint
område, Rauma kommune, Møre og Romsdal. Rapport,
botanisk serie 1976-7. DKNVS, Museet.
Universitetet i Trondheim.

24. HALVORSEN, G., 1983.
Ferskvannsbilologiske undersøkelser i Råkåvatn-området, Lom og Skjåk, Oppland.
Rapport nr.64. Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer. Universitetet i Oslo.
25. HEITKØTTER, O., udatert.
Uttalelse om Raumautbyggingens innvirkning for villreinen.
26. HESTHAGEN, T., 1979.
Distribution of *Lepidus arcticus* in Lom municipality, Oppland county. Fauna 32, 30-33.
27. HESTHAGEN, T., udatert.
Fiskeribiologiske undersøkelser i Finndalen statsalmenning i Oppland i 1978.
28. HESTHAGEN, T. og KLEMETSEN, A., 1980.
New records of the fairy shrimp *Branchinecta paludosa* in Norway. Fauna 33, 137-139.
29. HESTHAGEN, T., 1981.
Fiskeribiologiske undersøkjinger i Bråtåvatnet og Aursjøen i Skjåk kommune, Oppland i 1980.
Rapport nr.7, 1981. DVF-Reguleringsundersøkelsene, Trondheim.
30. HOLTEN; J.I., 1984.
Flora- og vegetasjonsundersøkelser i Raumavassdraget, med vegetasjonskart i M 1:150000
Universitetet i Trondheim, Museet. Botanisk serie 1984-4.
31. HUSEBYE, S., udatert.
Bidrag til naturverndelen i vassdragsrapporten for Samlet Plan for vassdrag. Geologi i vassdragene Finna og Øvre Otta. Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer. Universitetet i Oslo.
Upublisert.
32. HVEEM, B., udatert.
Bidrag til naturverndelen i vassdragsrapporten for Samlet Plan for vassdrag. Botanikk og vegetasjon i Øvre Otta. Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer. Universitetet i Oslo.
Upublisert.
33. HØIGARD-HOFSETH, ., udatert.
Fjellressursenes betydning i yngre jernalders økonomi. Sammenlignende studie av bygdene øst og vest for vannskillet i Nord-Gudbrandsdal.
Ams-skrifter, 5. Areologisk museum, Stavanger.
34. HØITOMT, G., 1983.
Ornitologiske registreringer i forbindelse med kraftutbyggingsplanene for Øvre Otta. NOF-Oppland
Upublisert.
35. HØITOMT, G., 1983.
Forekomst av dagrovfugler og ugler i Øvre Otta's nedbørfelt. NOF-Oppland. Upublisert.

36. JAKTSTATISTIKK, 1964-1981.
Norges offisielle statistikk.
Statistisk sentralbyrå. Oslo.
37. JENSEN, K.W., 1968.
Sportsfiskerens Leksikon.
Gyldendal forlag.
ISBN 82-05-08660-5
38. JORDHØY, P., 1982.
Lesja-leirene. Forandringer i Naturmiljøet i et tidligere drenert innsjøområde, med særlig vekt på fuglelivet.
Rapport nr.7. DVF-Reguleringsundersøkelsene.
Trondheim.
39. JORDHØY, P., udatert.
Fuglefaunaen i Valåa's nedbørfelt. Upublisert.
40. KJOS-HANSEN, O., 1976.
Småviltundersøkelsene i Jotunheimen/Breheimen 1974 og 1975.
Rapport nr.3-1976. DVF-Reguleringsundersøkelsene.
Trondheim.
41. KJOS-HANSEN, O. og MARTMANN, E., 1980.
Viltbiotopkart Jotunheimen-Breheimen.
Rapport nr.13.1980.
DVF-Reguleringsundersøkelsene. Trondheim.
42. KJOS-HANSEN, O. og MARTMANN, E., 1980.
Vedlegg til viltbiotopkart. Jotunheimen-Breheimen
Rapport nr.9.1980. DVF-Reguleringsundersøkelsene.
Trondheim.
43. KOKSVIK, J.A., in press.
"Fiskeribiologiske undersøkelser i Raumavassdraget".
44. LENVIK, D., 1980.
Reinen i beitet.
Forelesningshefte ved Norges Landbrukshøgskole.
45. LESJA KOMMUNE
Generalplan for Lesja kommune. 1981-1992.
46. LIEN, L., 1978.
The energy budget of the brown trout population of Øvre Heimdalsvatn.
Holarctic Ecology 1:279-300. Copenhagen 1978.
47. LILLELØKKEN, Ø., 1983.
Isavsmeltingen i Kjølens østside.
Hovedoppgave i naturgeografi. Universitetet i Oslo.
48. LOM KOMMUNE
Generalplan for Lom kommune. 1976-87.
49. LØKENS GARD, T., 1974.
Fiskeribiologiske undersøkelser i Otta- og

- Lågenvassdraget 1969-1973.
Fiskerikonsulenten i Øst-Norge.
50. LØKENSGARD, T., 1977.
Fiskeribiologiske undersøkelser i Otta- og Lågenvassdraget (Tilleggsundersøkelser) 1974-1975
Fiskerikonsulenten i Øst-Norge.
 51. Miljøstatistikk, 1983.
Naturressurser og forurensinger.
Statistiske analyser nr. 50. Statistisk sentralbyrå. ISBN 82-537-1936-1.
 52. MØLMEN, Ø., 1975.
Fangst og jakt på villrein. Viltbiologiske Forundersøkelser i Jotunheimen/Breheimen. Felt 8.
 53. MØLMEN, Ø. og REIMERS, E., 1977.
Samlet vurdering av skadevirkninger på rein ved utbygging av Jotunheimen/Breheimen.
Viltbiologiske forundersøkelser i Jotunheimen/Breheimen.
 54. NATURVERNUTVALET FOR NORD-GUDBRANDSDAL, 1979.
Verneområde i Nord-Gudbrandsdal.
 55. NGU, 1983. Upublisert kart av Nicole Santarelli og Petter Brevik.
 56. NORDISK MINISTERRÅD, 1984.
Naturgeografisk regioninndeling av Norden.
 57. NORDSETH, L., 1984.
Raumavassdraget. Befaring av hydrologiske og fluvialgeomorfologiske interesser i vassdraget.
Rapport 84/03. Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer. Universitetet i Oslo.
 58. NOU, 1983.
Naturfaglige verdier og vassdragsvern. Utredning fra "Styringsgruppen for det naturvitenskapelige undersøkelsesarbeidet i de 10-års vernede vassdragene". Norges Offentlige Utredninger, 1983:42. Universitetsforlaget.
 59. NOU, 1980.
Naturvern i Norge.
Norges offentlige utredninger NOU 1980:23. Universitetsforlaget.
 60. NØST, T., 1983.
Hydrografi og ferskvannsevertebrater i Raumavassdraget 1982.
Rapport zoologisk serie 1983-2. DKNVS.Museet. Universitetet i Trondheim.
ISBN 82-7126-343-9.
 61. NØST, T., 1984.
Hydrografi og ferskvannsevertebrater i Rauma-

vassdraget i forbindelse med planlagt vannkraft-
utbygging. Rapport Zoologisk serie 1984-3.
DKNVS.Museet. Universitetet i Trondheim.
ISBN 82-7126-376-5.

62. RAMSTAD, L., 1984.
Fylkesplan for Møre og Romsdal. 1984-1987.
Grunnlagsdokument.
63. REIMERS, E., 1972.
Growth in domestic and wild reindeer in Norway.
Journal of Wildlife Management.
Vol. 36, No.2, pp.612-619.
64. REIMERS, E., 1982.
Vekst og størrelsesforskjeller hos rein. Årsaker
og virkninger.
Notat vedrørende "Antatte jaktskader ved Aura-
Grytten-reguleringen. Upublisert.
65. REIMERS, E., KLEIN, D.R og SØRUMGÅRD, R., udatert.
Calving time, growth rate and body size of
Norwegian reindeer of different ranges. Upublisert
66. RØNNINGEN, O., udatert.
Vedlegg til fagrapport vilt for prosjektene Øvre
og Nedre Otta, Samlet Plan for forvaltning av
vannressursene. Upublisert.
67. SALTVEIT, S.J., 1983.
Fiskeribiologiske undersøkelser i innsjøene
Leirungsvatn, Råkåvatn og Utletjønnene, og i
Finna elv, Oppland.
Zoologisk museum, Universitetet i Oslo.
68. SAMLET PLAN FOR VASSDRAG, 1984.
Vassdragsrapport Øvre Otta.
ISBN 82-7243-219-6
69. SAMLET PLAN FOR VASSDRAG, 1984.
Vassdragsrapport Rauma.
ISBN 82-7243-364-8.
70. SAMLET PLAN FOR VASSDRAG, 1984.
Vassdragsrapport Asbjørnå.
ISBN 82-7243-229-3.
71. SAMLET PLAN FOR VASSDRAG, 1984.
Vassdragsrapport Finna.
ISBN 82-7243-221-8.
72. SKJAK KOMMUNE.
Generalplan for Skjåk. 1976-1987.
73. SKOGLAND, T., udatert.
Utbredelse, bestandsutvikling, produksjon og
biotopvalg hos villrein i Snøhettaområdet.
DVF-Viltforskningen.
74. SOLLID, J.L. og SØRBEL, L., 1981.
Kvartærgeologiske verneverdige områder i
Midt-Norge.

Miljøverndepartementet. Avdelingen for naturvern og friluftsliv. T-524. Oslo.

75. SÆGROV, H., 1983.
Fiskeribiologiske granskingar i Langvatn og Vermevatn. Rauma kommunale kraftselskap.
76. SØRENSEN, P. og WABAKKEN, P., 1982.
Fugl og pattedyr i Jora's nedbørfelt.
Rapport nr. 54. Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer. Universitetet i Oslo.
77. SØRENSEN, P. og WABAKKEN, P., 1983.
Fugl og pattedyr i Finna's nedbørfelt. Virkninger ved planlagt kraftutbygging.
Rapport nr. 57. Kontaktutvalget for vassdragsreguleringer. Universitetet i Oslo.
78. THINGSTAD; P.G., 1983.
Småviltbiologiske undersøkelser i Raumavassdraget 1982 og 1983.
Rapport Zoologisk serie 1983-6. DKNVS. Museet. Universitetet i Trondheim.
ISBN 82-7126-360-9.
79. TOFTEDAHL, H., 1984.
Friluftsliv. Øvre Otta.
Fagrapport i Samlet Plan for vassdrag. Upublisert.
80. VASSHAUG, Ø., 1976.
Fiskeribiologiske undersøkelser i Raumas nedslagsfelt, 1973-1975.
Bilag nr. 6, Møre og Romsdal Kraftselskap.
81. VILLREINUTVALGET I OTTADALSOMRÅDET, 1974-1982.
Referat fra årsmøte i Ottadalen Villreinområde årene 1974-1982. Upublisert.
82. VAGA KOMMUNE.
Generalplan for Vågå kommune. 1979-1987.

PERSONLIGE MEDDELELSER.

A Olav Brøste	H Trygve Hesthagen	O Øystein Mølmen
B Per Einar Faugli	I Trygve Haakenstad	P Eigil Reimers
C Arne Flisnes	J Erling Lyftingsmo	Q Ola Skrinde
D Ottar Folkestad	K Trygve Løkensgaard	R Rolf Sørungård
E Håkon Graffer	L Per Steinar Løkken	S Tafjord Kraftselskap.
F Bjørn Groven	M Tore Rolf Lund	T Harald Ørsahl
G Olav Heitkøtter	N Erling Mork	

FOTOILLUSTRASJONER.

Hans Olav Bråta (HOB)
Kolbjørn Hoff (KH)
Per Jordhøy (PJ)

Hans Korsvold (HK)
Odd Rønningen (OR)

Utkast til Mønster-Generalplanvedtekt for Nord-Ottadalen, med arealer i Lesja, Vågå, Lom og Skjåk kommuner.

I

Denne generalplanvedtekta er knytt til generalplan (delgeneralplan) for kommune, vedteke av kommunestyre den og slik den er godkjend av Miljøvern-departementet den

II

Vedtekta gjeld for natur- og friluftsområde og jord- og skogbruksareal som er avgrensa under pkt. III.

III

Vedtektsområdet er vist på vedlagde kart i målestokk, og har desse grensene:.....

IV

Dei områda som er omtala under pkt. II og III kan ikkje takast i bruk til føremål som i vesentleg grad gjer vanskeleg den utnyttinga som (del) generalplanen føreset.

På grunn av dei store verneinteressene som er knytt til dette området og til villreinstamma, inneber dette at bygging av veg, oppføring av bygningar, anlegg og andre tiltak som ikkje er ein del av landbruksverksemd og anna tradisjonell utnytting i samband med utmarksnæring er forbode.

V

Når det ligg føre særlege grunnar, kan bygningsrådet gjera unntak frå vedtekta etter at fylkesmannen har hatt høve til å uttala seg.

VI

Denne generalplanvedtekta blir sett i kraft straks, og gjeld inntil 10 år frå stadfestingsdatoen.

RETTINGER.

Det har oppstått enkelte feil og forglemmelser i rapporten.

- side 24. Bildet øverst på siden er figur 14, ikke figur 15 som det står i rapporten.
- side 24. Nede i teksten står det under omtale av villreinområder henvist til figur 16. Det skal være figur 15.
- side 41. I figurteksten til figur 23 står det at de 8 nedbørfeltene er ført opp sammen med 2 referanseområder. Det skal være ett referanseområde; Jora.
- side 97. I andre avsnitt står "I det følgende vil områder i de enkelte kommuner i begge fylkene...". I dette kapitlet (C) tar en bare for seg de kommunene som ligger i Oppland fylke.
- side 103. Under "Områder som foreslås sikret.." står det nevnt områder over 1000m-koten på Nord-Heradsfjellet. Dette området er ikke avmerket i figur 61, fordi grensene her bør diskuteres nærmere med kommunen.
- sidene 107 og 108. Side 107, i første avsnitt, er grenseforslaget for Lom kommune ufullstendig. Teksten som mangler er føyd til nedenfor kartet side 108.

Fra det punktet der kommunegrensa krysser 1000 m-koten ut mot Ottadalen, går foreslått grense langs 1000 m-koten ut på Nord-Heradsfjellet i Vågå (ikke avmerket på figuren).

Fra punktet hvor nevnte kote krysser kommunegrensa i dalsida mot Finndalen, foreslås grensa lagt i rett linje nord-vestover til punkt der 900 m-koten krysser søre Gymmergrovi, vestover til ovafor setrene ved Sterringi, rett over Finndalen opp til kote 800, i rett linje nord-østover til Klympen (1180), nord-østover til møtet mellom bekk fra Gjerdingdalspiggen og Gjerdingåi, og nordøstover til åmøtet Gravdalsåi-Skjerva.

ELG		1964	1966	1968	1970	1972	1974	1976	1978	1980	1981
SKJÅK		9	10	11	8	9	17	19	14	15	14
		9	9	6	5	8	16	16	13	11	13
LOM		8	8	10	8	6	9	10	14	21	27
		8	7	8	5	6	4	9	11	17	24
VÅGÅ		23	20	22	20	19	23	23	33	50	58
		15	14	18	19	14	17	15	31	37	51
DOVRE						13	15	20	21	26	26
		8	9	6	5	8	11	18	18	24	24
LESJA						18	25	41	49	67	56
		17	18	17	16	12	24	37	44	59	44
sum		57	57	55	50	48	72	95	117	148	156
OPPLAND		663	593	513	497	492	759	923	1044	1434	1597

HJORT		1964	1966	1968	1970	1972	1974	1976	1978	1980	1981
SKJÅK		9	17	17	10				40	26	24
		2	1	2	0	1	2	16	25	17	13
LOM		6	9	14	14				41	38	47
		2	2	7	5	6	9	5	23	17	18
VÅGÅ									9	16	17
						1	0	0	2	4	3
DOVRE											
											
LESJA											23
		5	6	2	6	3	2	3	10	11	10
sum		9	9	11	11	11	13	24	60	49	44
OPPLAND		9	12	11	13	15	21	33	66	59	52
RAUMA		72	101	62	70	87	58	59	110	116	86

	FELLINGSTILLATELSER
	FELLT

RÅDYR		1964	1966	1968	1970	1972	1974	1976	1978	1980	1981
SKJÅK		58	58	36	22				29	38	39
		29	25	4	6	3	7	3	14	21	24
LOM		65	67	70	59				40	72	77
		27	33	13	8	12	6	1	10	20	29
VÅGÅ		99	101	98	78				69	69	69
		44	38	27	24	10	16	16	11	15	23
DOVRE									25	32	13
		14	10	8	2	2	12	11	6	12	4
LESJA									25	33	35
		53	20	25	8	0	3	5	7	11	7
sum		167	126	77	48	27	34	36	48	79	87
OPPLAND		620	637	416	318	117	444	858	298	632	587
RAUMA			7		4	3	8	15	28	29	30

Figur . Kommunevis jaktstatistikk for områder som inngår i villreinområdet. (Jaktstatistikk 1964-1981).